

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна
Горлівський державний педагогічний інститут іноземних мов

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ІННОВАЦІЇ

МАТЕРІАЛИ

ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

(Суми, 25 – 27 листопада 2010 року)

2 кр.

Суми «Видавництво СумДУ» 2010

Сумський державний університет

БІБЛІОТЕКА

506441-506442

Ф12

стена

Матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Перекладацькі інновації», м. Суми, 25-27 листопада 2010 р. / редкол.: С. О. Швачко, І. К. Кобякова та ін. – Суми: Вид-во СумДУ, 2010. – 145 с.

У матеріалах подані тези Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Перекладацькі інновації». До збірника ввійшли наукові дослідження, присвячені актуальним проблемам сучасного перекладу, мовознавства, лінгвістики, стилістики, методики та методології сучасних літературознавчих досліджень.

Для мовознавців, перекладачів, викладачів та студентів філологічних та перекладацьких факультетів.

СЕКЦІЯ 1
«МОВА ЯК ФУНКЦІОНАЛЬНА СИСТЕМА В
АНТРОПОЦЕНТРИЧНІЙ КАРТИНІ СВІТУ»

**ОСНОВНЫЕ СПОСОБЫ ПЕРЕДАЧИ КАЧЕСТВА РЕЗУЛЬТАТА
В СФЕРЕ ГЛАГОЛОВ С РЕФЛЕКСИВНЫМ КОМПЛЕКСОМ**

Бунятова Р. М.

(Донецкий национальный университет)

Научный руководитель - д-р филол. наук, профессор Басыров Ш. Р.

Под глаголами с рефлексивным комплексом (ГРК) в статье понимаются образования, в состав которых входят рефлексивный элемент типа постфикса *-ся* (в рус., укр.), *sich* (в немецком), *oneself* (в англ.) и т.д. [1;2;3] Ср.: рус. *спать* → *выспаться*; укр.: *спати* → *виспатися*; нем. *schlafen* → *sich ausschlafen*.

В настоящей работе сделана попытка установления способов передачи качества результата в трёх разносистемных языках: русском, английском и азербайджанском.

В сфере ГРК выделяются 3 типа результата:

1. ГРК с *положительным* результатом. В качестве положительного результата для субъекта ГРК условно рассматривается некоторое желаемое или полезное состояние, которое возникает вследствие выполнения субъектом действия, обозначенного мотивирующим глаголом. Данное состояние является обычно следствием целенаправленного действия со стороны субъекта, стремящего удовлетворить некоторые свои потребности, преодолеть определенные трудности, извлечь пользу для себя и т.д. [1, 140]. Ср.: рус. *играть* → *наиграться*, т.е. "вдоволь поиграть", англ. *to play* → *to play oneself out* (букв.) "доиграться до конца", азерб. *oynamaq* → *doyunca oynamaq* (букв.) "досыта играть".

2. ГРК с *отрицательным* результатом для субъекта действия. В качестве отрицательного результата условно рассматривается некоторое нежелаемое состояние, возникающее вследствие выполнения субъектом определенным образом исходного действия. Наиболее типичным негативными последствиями этих действий являются усталость, болезнь, травма, ошибка, опоздание [1, 175]. Ср.: рус. *танцевать* → *дотанцеваться*; англ. *dance* → *dance oneself lame* (букв.) "дотанцеваться до хромоты" азерб. *oynamaq* → *oynüyub başına ic gətirmək* (букв.) "танцуя на голову дело принести".

3. ГРК с *нейтральным* результатом для субъекта действия. Нейтральные ГРК обозначают в русском языке действия с неочевидным или нейтральным результатом для субъекта действия. Данные ГРК являются

Матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Перекладацькі інновації», м. Суми, 25-27 листопада 2010 р. / редкол.: С. О. Швачко, І. К. Кобякова та ін. – Суми: Вид-во СумДУ, 2010. – 145 с.

У матеріалах подані тези Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Перекладацькі інновації». До збірника ввійшли наукові дослідження, присвячені актуальним проблемам сучасного перекладу, мовознавства, лінгвістики, стилістики, методики та методології сучасних літературознавчих досліджень.

Для мовознавців, перекладачів, викладачів та студентів філологічних та перекладацьких факультетів.

СЕКЦІЯ 1
«МОВА ЯК ФУНКЦІОНАЛЬНА СИСТЕМА В
АНТРОПОЦЕНТРИЧНІЙ КАРТИНІ СВІТУ»

**ОСНОВНЫЕ СПОСОБЫ ПЕРЕДАЧИ КАЧЕСТВА РЕЗУЛЬТАТА
В СФЕРЕ ГЛАГОЛОВ С РЕФЛЕКСИВНЫМ КОМПЛЕКСОМ**

Бунятова Р. М.

(Донецкий национальный университет)

Научный руководитель - д-р филол. наук, профессор Басыров Ш. Р.

Под глаголами с рефлексивным комплексом (ГРК) в статье понимаются образования, в состав которых входят рефлексивный элемент типа постфикса *-ся* (в рус., укр.), *sich* (в немецком), *oneself* (в англ.) и т.д. [1;2;3] Ср.: рус. *спать* → *выспаться*; укр.: *спати* → *виспатися*; нем. *schlafen* → *sich ausschlafen*.

В настоящей работе сделана попытка установления способов передачи качества результата в трёх разносистемных языках: русском, английском и азербайджанском.

В сфере ГРК выделяются 3 типа результата:

1. ГРК с *положительным* результатом. В качестве положительного результата для субъекта ГРК условно рассматривается некоторое желаемое или полезное состояние, которое возникает вследствие выполнения субъектом действия, обозначенного мотивирующим глаголом. Данное состояние является обычно следствием целенаправленного действия со стороны субъекта, стремящего удовлетворить некоторые свои потребности, преодолеть определенные трудности, извлечь пользу для себя и т.д. [1, 140]. Ср.: рус. *играть* → *наиграться*, т.е. "вдоволь поиграть", англ. *to play* → *to play oneself out* (букв.) "доиграться до конца", азерб. *oynamaq* → *doyunca oynamaq* (букв.) "досыта играть".

2. ГРК с *отрицательным* результатом для субъекта действия. В качестве отрицательного результата условно рассматривается некоторое нежелаемое состояние, возникающее вследствие выполнения субъектом определенным образом исходного действия. Наиболее типичным негативными последствиями этих действий являются усталость, болезнь, травма, ошибка, опоздание [1, 175]. Ср.: рус. *танцевать* → *дотанцеваться*; англ. *dance* → *dance oneself lame* (букв.) "дотанцеваться до хромоты" азерб. *oynamaq* → *oynıyub başına iе gətirmək* (букв.) "танцуя на голову дело принести".

3. ГРК с *нейтральным* результатом для субъекта действия. Нейтральные ГРК обозначают в русском языке действия с неочевидным или нейтральным результатом для субъекта действия. Данные ГРК являются

акціональними глаголами, описуючими різні фази (способи) протекання глагольного діяння (початок, розвиток, завершеність з їх різними відтінками)[1, 199]. Наприклад:

англ. *to weep* → *to weep oneself blind* "плакати тайком";

Сравним в російському та азербайджанському мовах:

рос. *читать* → *вчитаться*

азерб. *oxumaq* → *dıqqetlə oxumaq* (букв.) "внимательно читать".

1. Басыров Ш. Р. Типология глаголов с рефлексивным комплексом в индоевропейских языках. – Донецк: ДонНУ, 2004. – 351 с.
2. Генюшене Э. Ш. Рефлексивные глаголы в балтийских языках и типология рефлексивов (учебное пособие на русском языке). Вильнюс: Издательско-редакционный совет Министерства высшего и среднего специального образования Литовской ССР, 1983, – 168 с.
3. Недялков В. П. Типология рецессивных конструкций: Рефлексивные конструкции // Диатезы и залого: Тезисы конференции "Структурно-типологические методы в синтаксисе разносистемных языков". – Л.: Наука, 1978. – С. 28-37.

СИЛЕНЦІАЛЬНИЙ ЕФЕКТ ТА СТИЛІСТИЧНЕ НАВАНТАЖЕННЯ ЙОГО НОМІНАЦІЙ

Ващук І. В.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – д-р філол. наук, професор Швачко С. О.

Мовчання – це феномен невербального спілкування, який привертає увагу все більшої кількості науковців. Це комунікативна дія, яка експлікує поведінку, наповнює мовлення новим емоційним змістом. Мовчання може бути комунікативно значущим (свідоме мовчання, наприклад у відповідь на чесь запитання) і комунікативно незначущим (мовчання під час сну або виконання певних фізичних чи фізіологічних дій). У комунікативній поведінці особливе місце посідає силенціальний ефект – комунікативне мовчання, позначене антропоцентричністю, ситуативністю, гетерогенними психологічними та ментальними витоками.

Серед екстеріоризаторів силенціального ефекту вагомим місцем посідають графічні та вербальні маркери мовчання. Маркерами "графіки мовчання" виступають три крапки, тире, редуковані знаки питання та оклику, а також – комбінація знаків питання та оклику з трьома крапками. Серед вербальних маркерів можна виділити монолексемні, полілексемні, синтаксичні та фразеологічні одиниці. Базовими номінаціями силенціального

ефекту в англомовному художньому дискурсі виступають лексеми *silence* та *pause*.

Номінації силенціального ефекту у художньому дискурсі часто набувають стилістичного забарвлення, виступаючи у ролі певного стилістичного засобу. Наприклад, мовчання може передаватися у метафоричному, образному представленні: *Silence deepened around him. He went in a deadly silence.* Силенціальний ефект може виражатися за допомогою створення пари антонімів або синонімічного ряду, наприклад: *I talk too much. I should better be silent. She lived the rest of her life in peace and silence.* Для позначення тиші також часто використовуються поєднання базових номінацій мовчання з різними епітетами: *thick silence, pulsing silence, deep silence, deep silence.* Додавання атрибуту з протилежним лексичним значенням призводить до створення оксиморону, наприклад: *loud silence, crying silence, eternal pause.* Екстеріоризація силенціального ефекту також може відбуватися за допомогою перифрази, коли відсутні формальні вербальні номінації мовчання, але інформація, подана у тексті, вказує на наявність мовчання, наприклад: *She entered the room and Robert stopped talking. I didn't say anything and just looked into his eyes.* Силенціальний ефект вербалізується через порівняння, наприклад: *The silence was colder than the breeze that blew out of the night.*

1. Анохіна Т. О. Семантизація категорії мовчання в англомовному художньому дискурсі. Монографія. – Вінниця: Видавництво “Нова книга”, 2008. – 160 с.
2. Швачко С. О., Анохіна Т. О. Глибинна структура поверхневих лакун у синтаксичному дискурсі. Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка, 2007. – Випуск №32. – Режим доступу до журн. : http://shvachko.blogspot.com/2010_01_01_archive.html

АНТРОПОНІМІЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ: СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ

Величко Я. А.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – викладач Герман М. В.

Антропоніміка — галузь ономастики, що вивчає власні назви людей та їх окремі складові, а також походження, еволюцію та закономірності їх функціонування.

Антропонім – це власні імена людей, окремо присвоєне кожній людині як її розпізнавальний знак. Всі ми маємо імена. Традиційно це, як мінімум, ім'я, або ім'я і прізвище, або ім'я, прізвище та по батькові. В офіційному

англомовному середовищі використовуються двочленні антропоформули типу Джон Сміт або Мері Браун. Імена є відмінними між собою і виконують різну мету.

В англійській мові існують такі види антропонімів:

1. Особові імена: John, Peter.
2. Патроніми (імена по батькові). В англійській мові традицію використання патронімів втрачено, з XVII століття патроніми стали частиною особового імені.
3. Прізвища: Brown, Gregor.
4. Родові імена (вважаються більш важливими, ніж прізвища, коли жінка виходить заміж, то вона змінює своє прізвище, а родові ім'я залишається незмінним.): Ms, O'.
5. Прізвиська, псевдоніми, імена тварин: Fiery Face (Джеймс II, мав родиму пляму на пів обличчя), Redhead – людина з рудим волоссям.
6. Криптоніми (приховувані імена), антропоніми літературних творів, героїв фольклору, міфів: Titania, Nemesis.
7. Етніоніми (назви націй, народів, народностей): Englishman, Londoner.
8. Техноніми (статусні імена): Ms, Mrs, Mr.

Досить часто, з тих чи інших міркувань, люди самі собі змінюють прізвище або ім'я чи маскують його. Причини і форми цього явища досить різноманітні.

Основна функція антропонімів полягає в тому, що ім'я, прізвище та ім'я по батькові і фактично, і юридично виступають як засіб ідентифікації людини у суспільстві. Вони означають єдиний у своєму роді предмет, тобто вони мають єдине значення, яке у громадській практиці набуває оцінювальної функції.

Антропоніміка також вивчає такі функції антропонімів у мовленні, як номінацію, диференціацію, зміну імені, пов'язану з віком, сімейним станом, життям серед людей іншої національності, переходом в іншу віру, вступом в таємні товариства та ін.

Антропонім називає, але не приписує ніяких якостей. Вони мають поняттєве значення, для якого характерні наступні ознаки:

а) свідчення того, що носій антропоніма – людина: Peter, Lewis на відміну від London, Thames;

б) вказівка на приналежність до національно-мовної спільноти: Robin, Henry, William на відміну від René, Henri, Wilhelm;

в) вказівка на стать людини: John, Henry на відміну від Mary, Elizabeth.

Існують антропоніми одиничні та багатозначні. До перших відносяться імена, які належать багатьом людям, але перш за все пов'язані з кимось одним. Це імена людей, які стали видатними: Plato, Shakespeare, Darwin, Einstein. До багатозначних належать імена та прізвища людей, які не використовуються за певних обставин та не вказують на конкретну людину: John, Elizabeth, Thomas.

1. Ажнюк Б. М. Українські власні назви (антропоніми і топоніми) в англійському написанні // Мовознавство. – 1993. – №1 (157), січень-лютий. – С. 11-15.
2. Ермолович Д. И. Имена собственные на стыке языков и культур. – М.: Р. Валент, 2001. – С. 38 – 39.
3. <http://ru.wikipedia.org/wiki/Антропонимика>

СПЕЦИФІКА ВІЙСЬКОВОЇ ЛЕКСИКИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Волік Л. А.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Чернюк Н. І.

Кінець ХХ та початок ХХІ століття відзначилися локальними війнами, терористичними актами, боротьбою з міжнародними злочинністю та подіями, які широко висвітлювалися англійською пресою. Війна у Перській затоці, антитерористичні операції військ американської коаліції викликали появу багатьох лексичних інновацій. Інноваційна військова лексика знайшла своє відображення не тільки у спеціальних засобах масової інформації, але й у ЗМІ, розрахованих на широке коло читачів.

Військова лексика включає термінологію, до якої належать терміни, що вживаються у зв'язку з військовими поняттями, та емоційно забарвлені елементи військового лексикону, які є у більшості випадків стилістичними синонімами відповідних військових термінів.

Склад сучасної військової термінології не є стабільним. Він постійно змінюється у зв'язку зі старінням певних слів, поповненням новими термінами при реорганізації видів збройних сил, появі нових зразків зброї, військової техніки та нових методів ведення війни.

Найбільш складними є військові терміни, які передають реалії англійської дійсності, що не існують у іншій країні.

Деякі інновації, особливо фразеологізми можуть бути незрозумілими багатьом носіям англійської мови, відірваним від військової сфери. Осмислити фразеологізм можливо на основі контексту та аналізу його структури. Наприклад, словосполучення «fireworks display», що означало «фейєрверк», під час війни в Перській затоці набуло метафоричного значення – «перші повідомлення про бомбардування Багдада». Структура дієслова «weaponize» і контекст допомагають зрозуміти це слово як «оснащувати зброєю ракетносія».

Експресивні, «крилаті» військові неологізми викликають додаткові труднощі їх розуміння. Наприклад, словосполучення «chicken hawk» означає людину, яка підтримує війну, хоча в минулому вона доклала великих зусиль, щоб уникнути військової служби.

Для адекватного розуміння необхідні фонові знання наступних фразеологізмів. Так «gulliver effect» - «ефект Гулівера», репрезентує випадок, коли велика мішень атакується ворогом одночасно з різних напрямків. Наприклад, «Both events underscore the impact of what's come to be called the «Gulliver Effect» - when a large target is attacked from many different directions at once» [Bank Systems + Technology, December 1996]. В даному випадку вживається алюзія з відомим персонажем твору Дж. Свіфта, який зазнав поразки від значно менших за нього ліліпутів.

Недостатня соціокультурна компетенція призводить до створення «комунікативного шуму», що є перешкодою, яка знижує ефективність комунікації та може призвести до її припинення.

Емоційно забарвлені слова і вирази, наявні в англійській військовій лексиці, виникають з певних спільних причин і мають деякі спільні риси. Коли поєднуються загальновідомі і маловідомі слова. При цьому велика частина такої лексики при відповідних обставинах може перейти в широке вживання і стати загальновідомою.

Загальноновживана і загальновідома частина емоційно забарвленого шару англійської військової лексики складається із слів і поєднань, що виражають певні військові поняття. Наприклад, для такого поняття, як «просіватися», є наступні емоційно забарвлені синоніми: to dash; to drive; to forge ahead; to pour; to push; to race; to roll; to spear-head; to steamroll; to surge; to sweep; to thrust та ін.

Shoot-and-scoot missile означає «ракета на рухливій пусковій установці»; up-hill struggle «важкий бій»; see-saw, ding-dong, tug of war «бої із змінним успіхом»; Doom's Day weapon «термоядерна зброя»; cloak and dagger service «секретна служба»; silent service «підводний флот».

Тут часто зустрічаються утворення, що виникли в усній мові. Більшість таких одиниць військової лексики має позитивне емоційне забарвлення. При утворенні такої лексики поєднуються загальновідомі слова і вирази з загальновідомими військовими термінами.

Військовий сленг є специфічною частиною емоційно забарвленого прошарку англійської військової лексики. Наприклад leatherneck «морський піхотинець»; brass hat «генерал»; GI «солдат»; flat top «авіаносець», loot «лейтенант»; in the bucket «в трубці» (відхилення ракет в заданих межах); slick «неозброєний гвинтокрил».

У складі військового сленгу слід особливо виділити вульгарізми, жаргонізми декласованих елементів, що не позначають спеціальні військові поняття, але в озброєних силах США і Англії вживаються інтенсивніше, ніж в інших сферах.

Деякі слова і поєднання специфічної частини англійської військової лексики мають відповідності в українській військовій лексиці наприклад, civvie street «гражданка (цивільна служба)»; ask-ask «зенітка». Проте такі відповідностей дуже мало.

1. Аристов Н. Б. Военно-морские силы США и Великобритании. - М.: Воениздат, 1997. - 202 с.
2. Зацний Ю. А. Боротьба з міжнародним тероризмом і нова лексика англійської мови у засобах масової комунікації // Лінгвістичні дослідження. - Горлівка: ГДПШМ, 2003. - Вип. 2. - 212 с.

ПОЛІАСПЕКТНІСТЬ МОВЧАННЯ ЯК СЕМІОТИЧНОЇ СИСТЕМИ

Єрмоленко А. І.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник - канд. філол. наук, доцент Кобякова І. К.

Не можна зрозуміти, що таке Слово, якщо не знаємо Мовчання. Мабуть нам потрібне було тисячолітнє замовчування наших рідних святощів, щоб після цієї темряви слов'янська душа нарешті запрагла світла.

Мовчання можна розглядати як поліфункціональну комунікативну одиницю, що виступає як стратегія спілкування в певній ситуації соціальної взаємодії, чи то діалог або полілог.

Науковці виділяють комунікативно значиме, комунікативно не значиме, конвенційне, неконвенційне, релевантне, нерелеванте мовчання.

Мовчання у відповідь це невербальний спосіб реалізації тактики повного блокування інформації. Воно є комунікативно комунікативно значимим, оскільки має комунікативне навантаження та виконує певну комунікативну функцію (стратегічну за класифікацією С. В. Крестінського).

Відповідно, мовчання як стратегічний засіб є умисним, оскільки має певний намір і націлене на певний результат (ухилитись від відповіді). Мовчання є неконвенційним, що унеможлиблює його інтерпретацію без знання контекстно-ситуаційних особливостей діалогу. Релевантність мовчання у цьому контексті залежить від певних параметрів: психологічних (настрою мовця), етичних (ступінь вихованості мовця), ситуаційних (несподіваність запитання).

Вербальними способами реалізації тактики повного блокування інформації є визнання мовцем своєї некомпетентності, уникання коментування, апелювання до екстралінгвістичних факторів, заборона розмовляти на певну тему, вказівка на необґрунтованість запитання, визнання нерозуміння запитання, відсилання до відомого. Невербальними способами реалізації тактики є мовчання, жести, міміка, позиційта рухи тіла.

КВАНТИТАТИВНА ТА НУМЕРАТИВНА ФУНКЦІЇ АНГЛІЙСЬКИХ ЧИСЛІВНИКІВ

Жогіна Л. Ю.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – д-р філол. наук, професор Швачко С. О.

Об'єктом дослідження виступають числівники, як складові поля квантитативності. Предметом є семантичні та функціональні особливості англійських числівників.

При дослідженні категорії квантитативності в англійській мові було встановлено, що досліджувана категорія найчастіше взаємодіє з категоріями локальності, темпоральності, реляційності [2, 17].

Числівники англійської мови поліфункціональні. Це простежується у наступних функціях: номінативна функція числівників полягає в позначенні результатів пізнання. В когнітивній функції числівників віддзеркалюється складний шлях осмислення категорії кількості від предметного до абстрактного. Прагматична функція числівників реалізується у фразеологічному контексті, в їх емоційно-експресивному впливі на адресата. Словотворча, епідигматична функція числівників об'єктивується ленумеративами [3, 25]. Номінативна функція числівників є універсально-діючою на векторах нумеративної та квантитативної субфункцій. Нумеративна функція використовується при позначенні непередметних, реляційних відношень при лічбі, математичних процесах додавання, віднімання, множення, ділення – безвідносно до дискретних предметів, абстрактно, нумеративно.

Числівники в основному виконують квантитативну функцію, про що свідчить їх тяжіння до дискретних одиниць [3, 22]. Числівники в сучасній англійській мові вживаються з дискретними іменниками, або їх заміниками: $NumN_1$ – з назвами живих істот, $NumN_2$ – з назвами природних об'єктів та артефактів, $NumN_3$ – з назвами дій, процесів, явищ, понять, $NumN_4$ – з назвами числових величин [4, 180]. Наприклад: $NumN_1$ - *three birds, six lions, four drivers*; $NumN_2$ - *two egg, one cigar, three medals*; $NumN_3$ - *two ideas, two directions, one answer*; $NumN_4$ - *two dozenz, three scores, three ounches, four yards*.

Як свідчать результати дослідження, найчастіше актуалізується модель $NumN_4$, компонентам якої притаманна семантична атракція, бо Num та N_4 сумісно виконують квантитативну функцію відносно номінацій того, що вимірюється або рахується. Пор.: *ten yards of silk, ten dozenz of eggs; три тонни муки, дві дюжини квітів*.

Вивчення перекладацьких аспектів дає можливість осмислити експресивно-емоційні потенції числівників, їх когнітивне навантаження, ретроспективне буття та сучасне функціонування [3, 80]. Особливої уваги при перекладі заслуговують стійкі НумС (нумеральні сполучення - засіб

номінації кількісних аспектів одного й того ж самого предмета, явища, поняття.). За семантичним принципом ці сполучення розпадаються на декілька груп. До першої групи належать НумС, що реалізують точну кількість (*in two – наполовину, Four seas – чотири моря, Four Corners – чотир сторони світу* тощо). Значні труднощі при перекладі становлять НумС другої групи, числівники якої характеризуються семантичною дифузністю, широким смисловим обсягом. Пор.: *in two twos – миттю, to be in two minds – бути в нерішучості, two by four – пуста розмова, one and all – усі разом і кожен зокрема*. Адекватному перекладу одиниць цього типу сприяє знання мови та її історії.

У третій групі відособлюються НумС з компонентами-числівниками, що позбулися кількісного значення і виступають у ролі «будівельного матеріалу». Пор.: *like one o'clock – дуже швидко, чимдуж, as cross as two sticks – дуже злий, as two pieas – дуже схожі* тощо. Ці сполучення вживаються для позначення якісних ознак, суб'єктивних оцінок, що становить одну із перекладацьких турбот.

Національний колорит мови представляють НумС, які не мають еквівалентів за межами оригіналу і експлікуються за допомогою коментарю: Пор. англ. *Five o'clock tea* – укр. *чай між другим сніданком та обідом*, англ. *to accept the Chiltern Hundred* – укр. *знімати з себе відповідальність члена парламенту*; *the old thirteen* – укр. *колишній державний стяг США*.

1. Баранова С. В. Кількісно-якісні характеристики в мовній картині світу // Філологічні науки. – Суми: СумДПУ, 2002. – С. 12-19.
2. Медвідь О. М. Системно-функціональні особливості квантитативних одиниць (на матеріалі сучасної англійської мови): Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04 — Х.: Харк. нац. ун-т ім. В.Н.Каразіна, 2001. — 18 с.
3. Швачко С. О. Квантитативні одиниці англійської мови: перекладацькі аспекти. – Посібник. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2008. – 128 с.

ФРАЗЕОЛОГІЧНЕ БУТТЯ МАРКЕРІВ ІНДЕФІНІТНОЇ КІЛЬКОСТІ

Кальченко А. В.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – викладач Єгорова О. І.

У світлі модернових філологічних студій питання вербалізації квантитативних відношень отримує нові перспективи дослідження з огляду на загальновизнаний принцип антропоцентричності мови. Питання інтеркореляцій категорії кількості з іншими категоріями висвітлене у роботах вітчизняних та зарубіжних лінгвістів (В. В. Акуленко, Л. Г. Акуленко, Д. Болінджер, С. А. Жаботинська, І. К. Кобякова, С. О. Швачко, О. Єсперсен,

О. М. Медвідь, С. В. Баранова). Матеріалом для аналізу міжкатегоріальних кореляцій виступають фразеологічні одиниці (ФО) англійської мови з індефінітно-кількісною семантикою. Дані лексикографічних джерел були відібрані за критерієм належності стрижневого компоненту до однієї з самостійних частин мови.

У рамках загального мовознавства проблема чіткої таксономії частин мови залишається і досі невирішеною. Професор Корунець І. В. виділяє наступні класи самостійних частин мови: іменник, прикметник, дієслово, прислівник, займенник та числівник [1, 196].

Категорія квантитативності вербалізується на усіх мовних рівнях [2, 180]. Субкатегорія індефінітної (невизначеної) кількості як інгерентна складова ФСП кількості також маніфестована різновекторними мовними одиницями.

Серед корпусу ФО, які омовлюють концепт невизначеної кількості, чільне місце займають іменники. Семантизація невизначеного числа може актуалізуватися безпосередньо через прямі вербалізатори, що представляють концепт у "найчистішому" вигляді, напр.: *to give a dose of one's own medicine, a lot of water has flown since then, unknown quantity, to cover a multitude of sins*, або опосередковано, внаслідок перенесення семантики індефінітного числа за допомогою метонімії та метафори, напр. *a drop in a bucket, to be a bundle of nerves, budget of news*. Субстантиви викликають образи, які детермінують значення невизначеного числа та оцінки.

Прикметники та адверби, як маркери актуалізації об'єму отриманих результатів діяльності людини, через асоціативні процеси у когніції людини, опосередковано омовлюють їх якість, напр.: *better days, numberless as sands, the sooner the better, enough is as good as a feast*. Оскільки за діалектичним принципом кількість є передумовою якості, можна говорити, що у всіх якісних проявах довколишнього світу є кількісне підґрунтя, яке виступає чітко визначеним лише у рамках точних наук (фармакологія, фізика тощо). Семантизуючи невизначену кількість, прикметники та прислівники не детермінують виключно сему нумеральності. При омовленні якостей феноменів навколишнього світу, суб'єкт одночасно актуалізує суб'єктивну оцінку даного предмета, напр.: *to go big, small fortune, little self, enemy's mouth seldom speaks well*. Крім того, ці одиниці сугестують градуальні та інтенсивні ознаки. Іноді квантитативне значення практично нівелюється та заміщається семантикою компаративності, напр.: *the more haste, the less speed, enough is as good as a feast*. У складі ФО якісні лексеми у формі відповідних граматичних конструктів реалізують певний ступінь якісного прояву через порівняння із зазначеним (*as good as the sun shines on, as strong as a horse*) або передбачуваним (*the more haste, the less speed*) еталоном.

Клас ФО з дієслівним компонентом, який актуалізує індефінітно-кількісну семантику репрезентований наступними підкласами:

1) ФО, стрижнева акційна лексема яких є носієм семантики невизначеної кількості, напр.: *to ascend the throne, to divide the skin while the lion lives, to*

separate the sheep from the goats. У ФО цього типу омовлення кількісних характеристик процесу поєднується з актуалізацією ступеня його перебігу;

2) ФО, у яких семантика невизначеної кількості реалізована за рахунок атракційних лексико-граматичних одиниць: *to work like a horse, to do like a mad, to sleep as sound as a log, to run like a lamplighter*. Реалізація семантики якості та оцінки акційності лексеми передбачає наявність певного еталону чи норми. Інклюзивність компаративних конструкцій до складу ФО свідчить про інтенцію суб'єкта до порівняння з цим еталоном.

Одним із основних шляхів вербалізації тотальності як одного з проявів семантики невизначеної кількості, виступають займенники типу *any, every, all*. Ця семантика у ФО може супроводжуватися оцінкою, напр.: *to know all the answers*, позначенням ступеня якості, напр.: *to be the whole show*, тощо.

Реалізація значення точного числа класом числівників зумовлює їх домінуюче положення серед інших лексичних вербалізаторів кількості [3, 47]. У складі ФО інгерентні кількісно-точні характеристики числівників під впливом семантики контактних слів підлягають процесу десемантизації та освоюють кількісний параметр індефінітності, що взаємодіє з категорією темпоральності, напр.: *to talk nineteen to a dozen*, категорією інтенсивності, напр.: *to be on the seventh heaven from joy*, та категорією якості, напр.: *to spend at one blow*.

Таким чином, ФО з індефінітно-кількісними маркерами експлікують міжкатегоріальні зв'язки, що забезпечують неподільність мовної системи.

1. Корунець І. В. Порівняльна типологія англійської та української мов. Навчальний посібник. – Вінниця: Нова книга, 2003 – 464 с.
2. Швачко С. О. Омовлення неточної кількості: типологічні аспекти / Швачко С. О., Кобякова І. К. // Вісник Житомирського державного університету. Філологічні науки. - 2009. - І 47. - С. 180-183.
3. Швачко С. А. Лексика с нумеральной семантикой в английском, русском и украинском языках // Категория количества в современных европейских языках / Отв. ред. В. В. Акуленко; АН УССР Кафедра иностранных языков. – Киев: Наукова думка, 1990. – С. 41 – 55.

ФРАЗОВІ ДІЄСЛОВА ЯК ФЕНОМЕН АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Кіржаєва О. С.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник - канд. філол. наук, доцент Чернюк Н. І.

Фразові дієслова (вони ж усталені дієслівно-прийменникові сполучення) -- це дієслова (multi-word verbs), що складаються з декількох

слів, одним з яких є дієслово, а іншим (або іншими) – прийменник або прислівник, що збігається з ним за формою.

Англійські multi-word verbs підрозділяються на три окремі підгрупи, які зазвичай (для зручності і спрощення) називають одним словом - фразові дієслова. Ці підгрупи називаються:

1) prepositional verbs - прийменникові дієслова;

2) phrasal verbs - безпосередньо фразові дієслова;

3) phrasal-prepositional verbs – фразово-прийменникові дієслова, що складаються з трьох слів.

Фразове дієслово існує як єдина нероздільна семантична одиниця мови і несе смислове навантаження тільки в такому вигляді: дієслово + прийменник (Verb + Preposition), дієслово + прислівник (Verb + Adverb), дієслово + прийменник та прислівник.

Для другого компонента фразових дієслів в україномовній лінгвістиці загальноприйнятої назви не визначено; для зручності викладу будемо називати їх "особливими дієслівними прислівниками" (ОДП).

Найбільш поширеними ОДП є: up, down, in, out, on, off, away, back. Велика кількість ОДП за виглядом схожі на звичайні прийменники. Зазвичай ОДП знаходяться безпосередньо після дієслів.

Якщо у реченні є прямий додаток, виражений особовим займенником, то останній ставиться між дієсловом і ОДП. Такий самий порядок слів може мати місце у тому випадку, якщо додаток виражено одним-єдиним іменником (*Please see him off!* – *Проведіть його, будь ласка!*)

В окличних реченнях ОДП іноді займають ініціальну позицію. Порядок слів у таких реченнях може бути прямим або інвертованим.

Якщо підмет виражено особовим займенником, то він стоїть за винесеним наперед ОДП, а особове дієслово стоїть після підмета (*Away she flew!* (= *She flew away.*) - *Вона відлетіла!*)

Якщо підмет виражено іменником, неозначеним або вказівним (але не особовим) займенником, відбувається інверсія: одразу за ОДП стоїть присудок, а потім підмет. Однак інверсія неможлива, якщо поєднання дієслова з ОДП ідіоматичне (*Away flew my hat!* (= *My hat flew away.*) - *Улетів мій капелюх!*).

ОДП можуть стояти і на початку наказових речень фамільярно-розмовного характеру. У таких реченнях необхідний підмет you (*In you go!* (= *Go in, please.*) – *Та уже входьте!*).

ОДП вживаються також у бездієслівних окличних реченнях, що складаються з ОДП, прийменника with та іменника або займенника (*Out with it!* – *Розповідайте!*).

Значення деяких дієслів очевидне, тому що його легко зрозуміти за значенням його складових елементів (*come back* - *повертатися, come in* – *входити і т.д.*) Інші фразові дієслова є ідіоматичними, їх значення не впливає зі значень складових елементів окремо, і їх потрібно просто

запам'ятовувати як самостійні дієслова (*set up* - 1) влаштувати, організувати; 2) підставити, підвести кого-н.)).

Фразові дієслова можуть приймати всі ті видово-часові форми, що й прості дієслова.

Широке вживання фразових дієслів характерне для розмовної мови. В офіційній мові їх, як правило, уникають, підбираючи інші слова або перефразовують вирази.

Фразові дієслова поділяються на: неперехідні (*break down* – зламатися) і перехідні (*put off* – відкласти). Одні й ті самі дієслова можуть бути в одних значеннях неперехідними, а в інших - перехідними, тобто, в одних випадках вони можуть вимагати додатка, а в інших своїх значеннях можуть вживатися без додатків.

Перехідні фразові дієслова (*transitive phrasal verbs*) прийнято ділити на дві категорії: роздільні (*separable*) і нероздільні (*inseparable*), в залежності від розташування прямого додатку по відношенню до прийменника.

До нероздільних відносяться всі неперехідні фразові дієслова і деякі перехідні (*run into, get up, break down, etc.*). Неможливо за зовнішнім виглядом дізнатися, дієслово розділяється чи ні. Потрібно перевірити це по словнику. Якщо дієслово розділяється, то додаток може стояти або після нього, або між дієсловом і ОДП (*turn down my offer = turn my offer down* – відхилити мою пропозицію).

1. Василюк І. М., Кравець І. Ф. (2005). Структурно-семантична деривація фразових дієслів у сучасній англійській мові. ВІСНИК Житомирського державного університету імені Івана Франка (23). pp. 42-44.

2. <http://www.languages-study.com/english-phrasal-verbs.html>

3. <http://www.study.ru/support/handbook/pverb.html>

ОСОБЛИВОСТІ ВИРАЖЕННЯ НЕРІВНОСТІ В США НА СТОРІНКАХ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ВИДАНЬ

Круковська Н. І.

(Житомирський державний університет ім. І. Франка)

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Савчук І. І.

Для лінгвістичного дослідження актуальним є вивчення вербалізованих концептів у дискурсивній практиці людини. Сутність дискурсу двостороння: з однієї сторони – це конкретна взаємодія двох індивідуальних свідомостей (адресата та адресанта), а з іншої, це вираження індивідуальної свідомості в комунікативній свідомості.

Розуміючи дискурс як текст, нерозривно пов'язаний з реальним життям, досліджуємо та вивчаємо нерівність як явище культури

американського народу через форми існування дискурсу – засоби масової інформації. Саме публіцистичні тексти у газетах та журналах є формою існування медійного дискурсу, який є об'єктом нашого дослідження [1].

Аналіз та узагальнення словникових дефініцій цієї основної стилістично нейтральної одиниці 'inequality' дозволяє дати їй таке визначення: *a situation or a social system which is unfair, not evenly balanced, not matched and uniform or not treating everyone the same because some groups or people are not equal in rank, degree, worth etc. or they have more power, advantage, acquirements, size, strength, ability or resources to do something than other* [2:763; 3:301]. Завдяки концептуальному аналізу номінант нерівності у текстах американських газет та журналів було уточнено ядерні когнітивні ознаки досліджуваного концепту та виокремлено нові. Такі когнітивні ознаки уточнено: **Суб'єкти нерівності:**

- 1) люди похилого віку не отримують належного лікування;
- 2) люди з різним станом здоров'я (фінансовий стан хворих гірший, ніж у здорових);
- 3) люди з різним матеріальним забезпеченням;
- 4) країни з демократичним режимом: *But in the United States, the gap between the rich and the poor is far wider than in most other developed democracies, and it is getting wider (WP., May 22, 2009).*

Об'єкти порівняння:

- 1) стан здоров'я незаможного населення нижчий, ніж у багатих американців (неспроможність незаможних дозволити собі належне лікування);
- 2) вік громадян, який вважать перепоною в їх роботі;
- 3) медична допомога (приватні лікарні забезпечують краще лікування, ніж державні);
- 4) нерівні можливості голосувати;
- 5) тривалість життя, яка зараз є коротшою, ніж раніше: *4 percent of American men and 19 percent of American women can expect their lives to be shorter than or, at best, the same length as those of people in their home counties two decades ago (H., July 12, 2009);*
- 6) забезпечення соціальної стабільності є нижчим для певних груп населення.

Дії учасників:

- 1) неможливість певної частини населення дозволити собі медичну допомогу після втрати роботи або захворівши: *It aims to smooth out one of the roughest edges in American society — the inability of many people to afford medical care after they lose a job or get sick (NYT., March 11, 1992);*
- 2) перерозподіл доходів між багатими та бідними.

Досліджуючи стан нерівності в Сполучених Штатах Америки на основі публіцистичних видань було виокремлено нові когнітивні ознаки, які не було зазначено в лексикографічних джерелах: **Сфера нерівності:**

- 1) медицина (порівнюється оплата праці медичних працівників): *[...] documents from a major insurer detail how certain hospitals and doctors are*

paid dramatically more than others for the same types of services, sometimes as much as three times higher (LAT., October 11, 2009).

Причини нерівності:

- 1) державна політика та ринкові сили;
- 2) територіальний розподіл населення, який спричиняє прояв нерівності у великих містах: *Large cities such as Atlanta, Washington, New York, San Francisco, Miami and Chicago had the most inequality, due largely to years of middle-class flight to the suburbs (BM., April 23, 2008);*
- 3) ненавмисні стимули держави, які призвели до нерівності.

Наслідки нерівності:

- 1) негативний вплив на економіку, демократію та культуру;
- 2) погіршення можливостей тих, хто страждає від нерівності;
- 3) захворювання та передчасна смерть бідних;
- 4) нещасні випадки на роботі, зокрема на копальнях: *Like hurricane Katrina, the Sago Mine tragedy is one that highlights the deadly reality of class inequality in America today (BM., January 6, 2006).*

Засоби подолання нерівності:

- 1) закони: *The bill is the federal government's biggest attack on economic inequality since inequality began rising more than three decades ago (LAT., March 15, 2008);*
- 2) накладання податків на заможних людей.

Перспективою даної роботи є дослідження окремих видів нерівності в США, зокрема гендерної та расової, які є актуальними проблемами американського суспільства.

1. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. – Москва: Гнозис, 2004. – 390 с.
2. Longman Dictionary of Contemporary English. – London: Pearson Education Limited, 2003. – 1950 p.
3. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English / Ed. by A. Hornby. – Oxford: Oxford University Press, 1983. – 769 p.

ГРАФІТІ ЯК СЕМІОТИЧНА СИСТЕМА

Мусурівська М. І.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – ст. викладач Єрмоленко С. В.

Слово „графіті” походить від іт. *grafficare* – дряпати, дослівно „надряпані”. Спершу так називали одну з технік настінного малярства. Нині під графіті розуміють будь-які неофіційні публічні тексти.

Графіті стали невід'ємною рисою сучасних міст, як форма візуальної експресії, в яких місто та його жителі виражають свої думки.

Оскільки предметом семіотики, як науки про знаки, є знакові системи як засоби вираження смислу, досягнення певної мети, що мають певні закономірності своєї структури, то і графіті, як знакова система наділені всіма цими аспектами, а саме – синтаксичним, семантичним та прагматичним.

З точки зору семіотики графіті — це насамперед закодований текст, який складається з певним чином пов'язаних між собою знаків або символів і відображає реальні події культурного, політичного або громадського життя соціуму, членами якого є його виконавці.

Виконавець графіті часто і сам до кінця не віддає собі звіту в тім, що стоїть за кожним з відтворених їм знаків. Точніше, йому зрозумілі лише деякі значення цих символів, оскільки, як зауважував Р.Барт: "Будь-яке зображення полісемично... читач може сконцентруватися на одних що означаються і не звернути ніякої уваги на інші. Нерідко адаптовані образи-символи і знаки-символи служать для виконавця і його аудиторії "повідомленням без коду", коли образ сприймається винятково як "іконічне" зображення"

Втім, саме контекст розкриває основний зміст того, про що говориться в конкретному графіті, підкреслюючи приналежність одиничного до загальної традиції.

Графіті як семіотичний засіб функціонує через різні символічні форми, а саме написи-повідомлення виконують різні функції та можуть водночас бути тими конотаціями, символами, що відсилають до свого референта або малюнків, які здебільшого покликані урізноманітнювати урбаністичний ландшафт. Тому графіті є тим знаком міського життя, який функціонує в контексті семантики урбаністичного світу водночас і як мова, і як канал комунікації, і як семіозис.

ПЕРФЕКТ КАК СТАТИСТИЧЕСКИЙ ПАРАМЕТР ФУНКЦИОНАЛЬНЫХ СТИЛЕЙ

Нелюбая Т. П.

(Горловский государственный педагогический институт иностранных языков)

Научный руководитель – ст. преподаватель Пакулова Т. В.

Исследование количественных особенностей отдельных функциональных стилей до сих пор остается актуальным, поэтому существует необходимость изучения связной речи и текстов, т. к. текст представляет собой особую форму запечатления коммуникативного акта.

Данное исследование основывается на широком понимании стилистического изучения морфологических средств и имеет своей целью дать ответ на следующий вопрос: является ли частота употребления перфектных форм английского глагола статистическим параметром, характеризующим функциональные стили? Поэтому целесообразным было проанализировать частоту употребления данных форм глагола в трёх функциональных стилях: художественном, научном (лингвистике) и газетном. Изучение их статистических характеристик проводилось на выборках по 100 предложений каждая. Из произведений современных английских и американских писателей было проанализировано 100 выборок, из лингвистики и газеты было взято по 10 выборок. Общий выборочный корпус составил 12000 примеров и явился достаточно репрезентативным для получения вероятностных характеристик с ошибкой наблюдения не превышающей 20%.

С целью соблюдения однородности выборок внутри художественного стиля сравнение проводилось по трём жанрам: отдельно для авторской речи, диалогов художественных персонажей и драмы.

В ходе работы был применён математический аппарат, представленный средней частотой \bar{x} , мерой колебания средней частоты δ , полосой колебания средней частоты $\bar{x} \pm 2\delta$, ошибкой наблюдения E , в результате чего получили данные о частотах употребления перфектных форм в стилевых разновидностях речи (см. табл. 1).

Авторы		\bar{x}	δ	$\bar{x} \pm 2\delta$	E
Художественный стиль					
Авторск худ. проза (АХП)	Дж. Манн	9,7	0,8	8,1 – 11,3	16,2
	А. Мэрдок	11	1,1	8,8 – 13,2	19,6
	Т. Расина	11,9	1,2	9,5 – 14,3	19,8
	Р. Рэндэль	20,7	1,2	18,3 – 23,1	11,4
Книжн диалог (КД)	Дж. Манн	5,8	0,5	4,8 – 6,8	16,9
	А. Мэрдок	7,2	0,6	6 – 8,4	16,3
	Т. Расина	5,1	0,5	4,1 – 6,1	19,2
	Р. Рэндэль	7,7	0,7	6,3 – 9,1	17,8
драма	Д. Осборн	10	0,7	8,6 – 11,4	13,7
	А. Экборн	10,4	1,0	8,4 – 12,4	18,9
Лингвистика		5,1	0,4	4,3 – 5,9	15,4
Газета		14,6	1,4	11,8 – 17,4	18,8

Таблица 1. Полосы колебания частот перфектных форм в стилевых разновидностях речи.

Числовые данные означают, что в авторской речи в произведениях Дж. Манна, например, возможные колебания частот перфектных форм находятся в пределах от 8,1 до 11,3 на 100 личных форм глаголов. При этом с точностью 83,8% можно утверждать, что в таких же пределах будут колебаться частоты перфектных форм в других выборках, взятых из произведений данного писателя. Если использовать методику сопоставления полос колебания частот, можно установить расхождение между частотами перфектных форм и объединить тексты по статистической однородности. Внутри АХП, объединив тексты Дж. Манна, А Мэрдок и Т. Расины, статистическая однородность которых очевидна, мы получим объединённую выборку 1. Внутри КД явно выражены ещё 2 объединённые выборки: тексты Дж. Манна и Т. Расины - выборка 2; тексты А. Мэрдок и Р. Рэндэл - выборка 3. Что касается драмы, тексты Д. Осборн и А. Экборн по наблюдаемому признаку являются статистически однородными, что объединяет их в выборку 4. Если представить на диаграмме объединённые выборки 1-4 и тексты, не подвергнутые объединению: АХП текстов Р.Рэндэль, лингвистические и газетные тексты, можно сделать следующие выводы: в АХП текстов Р. Рэндэль и выборкой 1 наблюдается четкая дифференциация, что позволяет выделить частоту употребления перфектных форм глагола в одну из характеристик авторского стиля; внутри КД наблюдается дифференциация между выборками 2-3, следовательно, частота употребления этих форм характеризует не только стиль отдельных авторов, но и группы стилей; отсутствие дифференциации колебания частот перфектных форм в лингвистике и КД, и незначительное их колебание в газетных текстах и художественной литературе показывает, что сравнение функциональных стилей выявляет как контрастные признака, так и языковые признаки, так же можно отделить лингвистику по частоте перфектных форм от газетного стиля (лингвистические тексты характеризуются более низкими частотами перфектных форм).

Таким образом, результаты статистической обработки текстов показали, что, не являясь релевантной при дифференциации художественного стиля и лингвистики, с одной стороны, а также художественного стиля и газеты, с другой, частота употребления перфектных форм выступает надёжным параметром, различающим лингвистические и газетные тексты.

1. Разинкина Н. М. Функциональная стилистика. – М., 1989.

ЗАСОБИ ПЕРЕДАЧІ НЕГАТИВНОЇ ОЦІНКИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Ніженець О. А.

(Сумський державний університет)

Наковий керівник - канд. філол. наук, доцент Чернюк Н. І.

Як лінгвістичний феномен оцінка є модальним компонентом комунікативного акту чи просто висловлювання, що містить оцінно-емотивне визначення певного явища. Оціночний елемент присутній практично у всіх видах мовленнєвих актів незалежно від їх класифікації. Оцінка включає в себе суб'єкт оцінки, оцінний предикат та об'єкт оцінки. Саме предикат несе в собі смислове та прагматичне навантаження даного типу висловлювання.

Негативна оцінка виражає відношення чи реакцію суб'єкта на невідповідність об'єкта певним нормам, уявленням чи стереотипам. Акт оцінки може мати дескриптивний або експресивний зміст, що часто поєднуються. Дескриптивний компонент містить повідомлення, оцінну характеристику об'єкта, тобто носить декларативний характер. Експресивний елемент оцінки має на меті певний вплив на об'єкт, що надає їй атрибут емотивності. Відповідно, експресивна складова оцінки виражає безпосереднє відношення мовця до об'єкта оцінки. Названі характеристики визначають вибір засобів для передачі негативної оцінки в процесі комунікації. Крім того, суб'єкт оцінки може виражатися експліцитно та імпліцитно. У випадку його експліцитного вираження суб'єкт оцінки і мовець є однією й тією ж особою. Імпліцитно репрезентований суб'єкт оцінки не збігається з мовцем. При доборі оціночних засобів суб'єкт керується власними уявленнями про категорії «добре – погано», що мають у своїй основі певні загальноприйняті аксіологічні норми та стереотипи. Поєднання цих складових визначають ступінь об'єктивності чи суб'єктивності оцінки.

Акт оцінки може виражатися як за допомогою прямих (експліцитно), так і непрямих (імпліцитно) мовленнєвих актів. Відповідно до традицій національного менталітету та мовних особливостей в англійській мові негативна оцінка передається переважно непрямыми актами. До експліцитних відносяться лексичні та граматичні засоби. До лексичних засобів належать слова негативної оцінної семантики. Найчастіше зустрічаються такі частини мови, як іменники: *nonsense, rubbish, dolt, idiot*; прикметники *fool, awful, stupid, crazy, improper, worthless*; дієслова: *to refuse, to decline, to fail*. Тобто використовується стилістично та емоційно забарвлена лексика з негативною конотацією, зокрема стилістично знижена, нелітературна та розмовна лексика (сленг, вульгаризми, брутальні та лайливі слова). В залежності від ситуації, статусу учасників комунікації та інших мовних і позамовних факторів така лексика може мати різний ступінь насиченості та інтенсивності: *badly – dreadfully, shameless – impudent* і т.д.

Граматичні засоби представлені заперечними конструкціями з частками: *no, not, never, nothing*; морфем *in-, -un, less-*.

Експліцитна оцінка передає в основному емоційний та суб'єктивний аспекти відношення мовця до об'єкта, тобто яскравіше виражено емотивно-експресивний і спонукальний характер мовного акту, напр.: *It was so stupid of you! You've insulted her, dimwit!* Зазвичай експліцитними засобами користуються комуніканти, рівні чи близькі за соціальним станом, віком чи родом занять.

Імпліцитно негативна оцінка реалізується лексичними та лексико-синтаксичними засобами. Лексичні засоби можуть бути репрезентовані словами та конструкціями з нейтральним і неоцінним значенням, що можуть неформально чи контекстуально виражати негативну оцінку за допомогою різноманітних стилістичних прийомів: *You went too far with your judgements.* Негативна оцінка передається також синтаксично: через вигуки, окличні, запитальні речення, що можуть включати зокрема й граматичні заперечні конструкції: *How could you tell her such a thing?! Don't even try that!*

Часто вживаються дієслова з запереченнями, модальні дієслова: *I can't believe you've listened to that kind of advice. You shouldn't have accepted his offer.* Слід зазначити, що синтаксичні засоби регулярно вживаються разом з лексичними засобами для підсилення експресивності та ефективності впливу на об'єкт.

Як було зазначено, в англійській мові для передачі негативної оцінки найчастіше використовуються імпліцитні засоби, щоб уникнути надмірної конфліктності та досягти взаєморозуміння й поставлених комунікативних цілей. Вибір засобів залежить також від соціального статусу, походження, віку комунікантів, освіти, етичних норм та лінгвістичної компетентності. Також, користуючись конкретними виражальними засобами, мовець очікує на те, що об'єкт оцінки правильно зрозуміє адресоване йому повідомлення. Тому доцільно детальніше вивчати та досліджувати мовні оцінні засоби та прийоми їх застосування з метою успішного здійснення комунікації та досягнення поставлених комунікативних цілей, а також підвищення мовної компетентності загалом.

1. Вольф Е. М. Функциональная семантика оценки. Изд. 2-е, доп. – М.: Едиториал УРСС, 2002. – 280 с.
2. Яновець А. І. Прагматика засобів вираження негативної оцінки у сучасній англійській мові // Науковий вісник Волинського державного університету ім. Лесі Українки. – 2007. - № 4. – С.249-252.
3. Новиков В. П. Основные характеристики коммуникативного акта оценки // Держава та регіони: Науково-виробничий журнал. Серія: Гуманітарні науки. - 2008. - № 4 – С. 24-28.

ГЕНЕЗИС ТА СТАНОВЛЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Піхота І. С.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – викладач Герман М. В.

Фразеологія - один із розділів лексикології, що вивчає усталені мовні звороти. Об'єктом дослідження фразеології як розділу мовознавства є стійкі вислови, їх структура, семантика, походження та взаємозв'язок з іншими мовними одиницями. Фразеологією називають також сукупність усталених зворотів певної мови.

Фразеологізми займають особливе місце в словниковому складі англійської мови. Фразеологічні одиниці (далі ФО) є частиною культури англійського народу, тому потрібно знати і розуміти їхню структуру, семантику та суть, тому що без знань та розуміння ФО дуже важко досягнути національний склад мислення носіїв мови. Фразеологічні вирази вживаються майже в усіх галузях життя сучасної людини. Вони часто зустрічаються як в оригінальних творах класиків, так і у сучасних письменників, активно використовуються в засобах масової інформації та у повсякденному мовленні.

У характеристиці стійких словосполучень академік В.В. Виноградов виходить із того, що "більшість людей говорить і пише за допомогою готових формул, кліше. У системі сучасної літературної мови слова, більшою мірою, функціонують не як вільні, раптово зіткнуті і зчеплені окремі компоненти мови, а займають постійні місця в традиційних формулах"

Термін "фразеологічна одиниця", введений саме В.В. Виноградовим, мав використовуватися для позначення тих сполук, які не утворюються в процесі мовлення, а відтворюються за традицією. ФО мови можуть вивчатися у різних аспектах, але вихідними, визначальними завжди будуть ті, які сприятимуть розкриттю основних ознак, що робить фразеологізм фразеологізмом, що виділяє його в окрему одиницю мови. Утворення фразеологічних одиниць, їх щоденна поява – це живий і постійний процес, викликаний самою потребою людського спілкування. Цей процес пов'язується і спирається на найрізноманітніші сторони, якісь значимі ознаки, факти, дії, уподібнюючи нове найменування із цими ознаками, фактами, предметами та діями.

Більшість фразеологізмів в англійській мові є англійськими зворотами, автори яких невідомі. Прикладами подібних широко розповсюджених зворотів, створених народом, є:

pay through the nose – платити величезні гроші;

bite off more than one can chew – не розрахувати власних сил

Існує багато в англійській мові фразеологічних одиниць, які пов'язані з традиціями, обрядами, звичаями, іменами, прикметами та історичними фактами. Тому потрібно їх розрізнити та класифікувати до певної групи ФО.

Багато ФО прийшло в Англію із США. У багатьох фразеологізмах американського походження немає суто американських слів і їх можна легко прийняти за англійські. Лише у деяких зустрічаються американські слова:

the last of the Mohicans – останній із могокан

Слід зазначити, що низка розповсюджених у США фразеологічних одиниць є тільки варіантами відомих британських фразеологізмів. За своїм смисловим значенням ці одиниці нічим не відрізняються від своїх британських еквівалентів. Лише один із компонентів фразеологічної одиниці замінений синонімом:

to cross somebody's path (British) – to cross someone's track (American)

брум.: lock the stable door when the horse has been stolen

амер.: lock the barn door when the horse has been stolen

занадто пізно вжити заходів безпеки

Багато усталених/ ідіоматичних словосполучень перекладаються послівно, незважаючи на те, що вони бувають різними за своєю парадигматичною природою та структурою. Так, значна кількість ідіоматичних виразів, що запозичені різними іноземними мовами з якоїсь мертвої чи живої мови у тій самій структурній формі, стали повними еквівалентами.

Veni, vidi, vici – I came, I saw, I conquered – прийшов, побачив, переміг.

Речення-ідіоми також часто зберігають ідентичну структуру й значення у мові перекладу. Найбільше серед них прислів'їв та приказок:

health is better than wealth – Здоров'я краще за багатство.

who talks much lies much – Хто багато говорить, багато бреше.

За класифікацією І. В. Корунця виділяють три типи фразеологізмів:

- фразеологічні зрощення;
- Фразеологічні сполучення;
- Фразеологічні єдності;

ФО мають свої граматичні особливості. Вони нерозривно пов'язані із загальним значенням фразеологізмів. Існують випадки коли з граматичної точки зору фразеологічний вираз побудований неправильно, але саме в такому вигляді вони існують у мові і будь-які граматичні зміни можуть порушити загальний зміст фразеологічної одиниці.

1. Васильюк І. М. Фразеологізми як одиниці міжмовної комунікації// Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2004. – №17. – С. 130.

2. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства – Вінниця.: Нова книга, 2003. – 510с.

3. Корунець І. В. Порівняльна типологія англійської та української мов. Навч. посібник. – Вінниця: Нова книга, 2003. – 458 с.

Шпак І. О.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – викладач Герман М. В.

Імена персонажів в художніх творах є найбільш експресивним та інформативним засобом, що визначає значний об'єм імпліцитної інформації. Вибір конкретного імені для літературного героя – справа автора, і суб'єктивний фактор тут має велике значення. І воно є дуже важливим елементом створення всього простору твору, адже іноді може сказати навіть більше, ніж задумав письменник.

Власні імена набували стилістичної значущості в історії літератури різноманітними способами. Ще в літературі класицизму широко використовувались так звані «промовисті імена», які безпосередньо і недвозначно характеризували персонажів або ж вказували на їх морально-етичні якості, психологічні особливості, професію, поведінку, зовнішній вигляд і т. і.

Ці імена за формою ідентичні загальним іменам, що позначають риси, найбільш властиві персонажеві. Ім'я персонажа є вагомим фактором у створенні твору. Воно актуалізує авторську прагматичну направленість тексту на читацьку співучасть. Тому використання внутрішньої форми імені, його фонетичних асоціацій, морфологічної форми – це свого роду “до-антропонімічний” етап його розвитку.

В літературі критичного реалізму промовисті імена використовуються не так часто, але власні імена героїв літературного твору продовжують виконувати характерологічну функцію шляхом створення складних та багатообразних асоціацій. С. Уїлманн розрізняє чотири типи асоціацій:

- 1) за змістом (подібність, суміжність);
- 2) за звучанням;
- 3) за граматичною аналогією;
- 4) екстралінгвістичні, що пов'язані з переходом запозичених слів в інше соціальне середовище.

Крім асоціацій, спільних для членів певного мовного колективу, кожна людина має свої особисті асоціації. Апелятивне значення лексем, що входять до складу власних імен, тим слабші, чим краще відомий денотат імені, і навпаки.

Не маючи в ізольованому стані власного предметно-логічного значення, переважна більшість промовистих імен підлягає реалізації тільки в контексті і вимагає для виконання називної та вказівної функцій обов'язкового лексичного мінімуму. Поява імені персонажа до його представлення читачу створює ефект “початку з середини”, продовження оповідання, що почалося раніше, згадування осіб та подій, немовби відомих читачу.

Називаючи героя, власне ім'я стає тематичним словом. Завдяки своїй невіддільності від дійової особи, воно сприймається в асоціативному комплексі з нею, отримує право не лише вказувати на позначуваний об'єкт, але й слугувати його характерологічним представником. Тобто, коли ім'я входить у контекст, воно може прийняти будь-яке наповнення. Його змістовне насичення відбувається поступово. Воно включає в себе всі кваліфікації персонажа, які надає йому автор. Кваліфікації виражені, по-перше, ідентифікуючими засобами безпосереднього іменування, які представляють собою вторинну номінацію особи. Кожен такий випадок висвітлює одну рису персонажа і емоційний фон комунікативної ситуації. Об'єднуючись, вони створюють різноманітну кваліфікацію цього персонажа, яка включається у формування змістовної структури імені.

Входячи до художнього тексту семантично недостатнім, власне ім'я (в даному випадку саме промовисте) виходить з нього семантично збагаченим і виступає сигналом, що збуджує широкий комплекс певних асоціативних значень. Їх можна вважати локальною семантичною структурою, що закріплюється за цим іменем в контексті, - індивідуально-художнім значенням власного імені.

Слід зазначити, що в сучасній англійській літературі, особливо в гумористичній і сатиричній, структура промовистих імен розкривається достатньо легко. Вони служать для непрямой характеристики персонажів. Майже всі імена побудовані на певних асоціаціях, іноді на дуже близьких, іноді – на дуже далеких. Можна сказати, що вони є штучними, їх появі передують творча робота думки.

Створення промовистих власних імен за допомогою застосування та комбінування різноманітних методів їх утворення (конверсії, деривації, поєднання основ) є важливим чинником. Використання для цього лінгвістичних маркерів дає змогу наратору вказати на соціальний, гендерний, віковий статус і стан героя, без надавання додаткової інформації.

1. Суперанская А. В. Общая теория имени собственного. – М.: "Наука", 1998. – 366 с.
2. Ярова С. А. Функціонування власних назв у художньому тексті та проблема їх перекладу// Філологічні студії. – Луцьк, 2004. – №1. — С.230 - 235.
3. Пефтієва О. Ф. Семантична характеристика образних іменників-найменувань особи// Вісник Житомирського державного університету ім. І.Франка. – 2006. – № 28. – С.179-183.

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ І КАТЕГОРИЗЦІЯ МОВЧАННЯ

Якубович А. В.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Чернюк Н. І.

Дослідження номінацій на позначення мовчання (силенціального ефекту), їх семантичного наповнення у різних мовах є вельми актуальним з огляду на перспективне розширення парадигми знань стосовно контрастивної семасіології та осмислення когнітивно-семантичного континуума. Цю тему досліджували Н. Д. Арутюнова, Л. Р. Безугла, Т. О. Анохіна, С. О. Швачко.

Лінгвісти дедалі частіше фокусують увагу на дослідженні невербального спілкування, його компонентів та засобів позначення. Осмислення феномену мовчання є валоративним розширенням теорії комунікації.

Невербальна поведінка людини вказує на її психологічний стан, а мовчання як силенціальний знак є стратегічним компонентом комунікативної діяльності людини. Як феномен невербального спілкування мовчання виконує комунікативну, перцептивну та інтерактивну функції. Мовчання пов'язане з нормами поведінки соціуму, потребує певних навичок та вмінь. Переривання мовлення обумовлено пошуками відповідної форми висловлювання, дією психологічних та рефлекторних чинників, спрямовано на емоційний вплив мовця, його мовленнєві та невербальні дії.

Невербальні дії у спілкуванні мають як підсвідомий, так і регульований запланований характер; феномен мовчання реалізується як спонтанно, так і заплановано. В умовах, коли комуніканти не мають спільного вербального каналу, не володіють мовою або розмовляють на різних мовах, фонація та кінетика можуть стати єдиним засобом спілкування.

Комунікативне мовчання в основному представлено спонтанним типом. Окрім спонтанного емоційного мовлення існує ще заплановане емоційне мовлення, спрямоване на адресата.

Вербальний складник мовленнєвого акту є більш дослідженою частиною комунікації, ніж невербальний. Невербальна поведінка – це такесика (потискання рук, обійми), кінетика (мова тіла, грюкання дверима, поскрипування), міміка (вирази обличчя), просодика (висота тону, гучність, інтенсивність голосу), мовчання.

Мовчання як семіотичний феномен невербаліки - це своєрідний субститут смислу висловлювання, який експлікує поведінку і наповнює мовлення новим емоційним змістом. Семіотика як наука вивчає структуру, функціонування вербальних та невербальних знакових систем. Відомо, що знак виступає в ролі замітника іншого предмета і використовується для одержання, зберігання, перетворення та передачі інформації. Мовному знаку притаманна матеріальність позначення денотата або референта, що перебуває за його межами, умовність, довільність, інформативність та системність. У

писемному дискурсі невербальними компонентами виступають пунктуаційні знаки, які знаково відтворюють просодичні компоненти на письмі.

Немовленнєві фактори супроводжують мовлення та грають значну роль у спілкуванні. Семіотичний знак мовчання передує вербальній комунікації та широко використовується в інтеракції з невербалікою. В усному спілкуванні мовчання обумовлюється станом інтерлокуторів, їх роздумом, пошуком слів, хвилюванням, нервовим стресом, здивуванням тощо.

Засоби невербальної комунікації спілкування являють собою найдавнішу форму спілкування, які передають почуття, бажання та інтегрують з іншими семіотичними знаками. Ми посміхаємося, розводимо руками, намагаючись вийти зі скрутного становища, пояснити стан речей; ми мовчимо, робимо паузи, коли не розуміємо, не спроможні вербально оцінити ситуацію. Класичним став постулат про те, що дії та мовчання є первинними, а мовлення – вторинним.

Комунікативне мовчання має універсальний характер. Різне осмислення силенціального ефекту адресатом есплікується природою мовчання. Вчені виділяють три умови мовчання: 1) свідоме використання силенціального ефекту адресантом; 2) обізнаність адресата про характер мовчання; 3) спільне розуміння комунікантами мовчання.

Силенціальний ефект завжди ситуативний. Він виникає у різних випадках: мовчання семантизує згоду, незгоду, опозицію; виражає емоції (подив, здивування, образу, сумнів, розгубленість); мовчання виражає небажання говорити, давати інформацію, воно може мати певну мету; може бути причиною неспроможності до дії, відчуття дискомфорту в присутності інших людей; мовчання може сигналізувати про малодосвідченість, хезитацію.

Мовчання не означає відсутності спілкування. Це своєрідна форма позасловесної ситуації. Мовчання як невербальний засіб спілкування є синтезом ментального та емоційного, що віддзеркалює прагматичні інтенції мовленнєвої діяльності людини.

Мовчання посідає значне місце у писемних текстах сучасних мов та має засоби позначення: невербальні – графічні та вербальні. Феномен мовчання на письмі позначається графічними, лексико-графічними та лексичними засобами. Писемному дискурсу властиве вживання складних синтаксичних конструкцій, йому притаманний детальний характер викладу.

В усному спілкуванні прерогатива належить інтонації. На письмі велике комунікативно-прагматичне навантаження має параграфеміка з її компонентами – графічна сегментація тексту, шрифтові та кольорові набори, іконічні засоби. Мовчання у спілкуванні породжується різними причинами – небажанням розкрити секрет, назвати особу, зобразити хід думок. На письмі таке мовчання позначається в основному трьома крапками, які вказують на емоційно-психологічний стан комуніканта.

СЕКЦІЯ 2 « ПЕРЕКЛАД ТА МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ »

ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ АНГЛІЙСЬКИХ БАГАТОКОМПОНЕНТНИХ ТЕРМІНІВ

Андрій Р. М.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Медвідь О. М.

Термін – це слово або словосполучення з історично умотивованим чи умовно закріпленим значенням, що відбиває дане поняття у спеціалізованій галузі знання чи виробництва. Термін як слово спеціальної сфери пізнання відображає результати досвіду і практичної діяльності людини, фіксує професійно – наукові знання про властивості об'єкта, що детермінується. Через дефініцію термін розкриває суттєві ознаки і виражає спеціальне поняття у спеціальній сфері. Термін має своє "власне" інваріантне значення і виконує функцію семантичного диференціала у різних терміносистемах. Термін, як і загальноживане слово, володіє потужним структурно – семантичним потенціалом, а його словотвірна парадигма має подальшу перспективу дослідження.

В перекладацькій практиці під терміном слід розуміти слова та словосполучення, що позначають специфічні об'єкти і поняття, якими оперують спеціалісти певної області науки чи техніки. В якості термінів можуть використовуватись як слова, які застосовуються майже виключно в рамках науково-технічного стилю, так і спеціальні значення, які застосовуються і в певній галузі, і в якості загальнонародних слів, які мають добре всім відомі загальновикористовувані значення.

Тому при перекладі будь-якого тексту, чи то технічного, чи то художнього, не слід плутати значення слова як терміну певної галузі з його звичайним загальноживаним значенням, що застосовується здебільшого в художньому стилі.

Говорячи про переклад термінів, можна наголошувати на тому, що термін – однозначний; термін не має конотативних значень; він позбавлений синонімів; незалежно від тексту термін перекладається терміном – повним та абсолютним еквівалентом, і тому згідно одноголосній думці багатьох спеціалістів, відноситься до числа одиниць, які не ускладнюють роботу перекладача.

Але переклад терміна далеко не завжди є простою заміною слова мови оригіналу словом в мові перекладу. Перекладати терміни було б легко та просто, якби наукова література мала монопольне право на їх використання,

або ж якби кожний термін дійсно мав термінологічний еквівалент в будь-якій парі мов. Але такого не буває.

Багато вчених таких як Г. О. Винокур, А. А. Реформатський, О. С. Ахманова, В. П. Даниленко, Н. З. Котелова, В. Гринев виділяють основні прийоми перекладу термінів. Переклад термінів вимагає знання тієї галузі, якої стосується переклад, розуміння змісту термінів англійською мовою і знання термінології рідною мовою. При перекладі науково-технічної літератури важливе знання має взаємодія терміну з контекстом, завдяки чому виявляється знання слова. А. Я. Коваленко визначає два етапи у процесі перекладу терміну: перше – це з'ясування значення терміну у контексті, друге – це переклад значення рідною мовою.

Головним прийомом перекладу термінів є переклад за допомогою лексичного еквіваленту. Еквівалент – постійна лексична відповідність, яка точно співпадає із значенням слова. Терміни, які мають еквіваленти у рідній мові, відіграють важливу роль при перекладі. Вони служать опорними пунктами у тексті, від них залежить розкриття значення інших слів, вони дають можливість з'ясувати характер тексту. Тому слід вміти знаходити відповідний еквівалент у рідній мові і розширювати знання термінів-еквівалентів.

Передача англійських термінів на українську мову вимагає знання тієї галузі, якої стосується переклад, розуміння змісту термінів англійською мовою і знання термінології рідною мовою. При передачі наукової літератури з англійської мови на українську важливе значення має взаємодія терміну з контекстом, завдяки чому виявляється значення слова.

Переклад складних термінів складається з двох основних процедур – аналітичної та синтетичної. Велику роль при перекладі словосполучень відіграє саме аналітичний етап – переклад окремих його компонентів. А для цього необхідно правильно визначити компоненти складного терміна, оскільки ними можуть бути не тільки слова, а й словосполучення, що входять до складу складного терміну. Важливо також встановити, в яких семантичних відносинах перебувають компоненти між собою та з головним компонентом терміна-словосполучення.

Основні прийоми перекладу термінів-словосполучень: описовий спосіб, прийом транскрибування, прийом калькування та переклад за допомогою використання прийменників.

Найбільш складними для перекладу є терміни, які мають різні значення не тільки у різних галузях науки і техніки, а й навіть в одній галузі.

Таке слово, яке має кілька словникових відповідностей, варіантів, аналогічних йому за значенням, перекладається шляхом відбору варіанта-аналога, який найточніше передавав би значення терміну у залежності від слів, які знаходяться у тісному зв'язку з даним словом.

2. Карабан В. І. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову. – К.: Політична думка, 1997. – 300 с.

3. Коваленко А. Я.: Загальний курс науково – технічного перекладу: Учбовий посібник. – 2001. – 290 с.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ АНГЛІЙСЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ В НІМЕЦЬКИХ РЕКЛАМНИХ ТЕКСТАХ ТА ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ

Антоненко А. В.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – ст. викладач Чепелюк А. Д.

Сучасна мовознавча наука визнає, що одним із найважливіших зовнішніх чинників розвитку мови є контактування мов, яке є одним із наймогутніших стимулів мовних змін. Проблема вивчення статусу іншомовної лексики у текстах мас-медіа з кожним роком привертає все більшу увагу лінгвістів. Мова засобів масової інформації представлена великою соціально-віковою групою комунікантів і, як доведено, здатна впливати на літературну і розмовну мову. Постійне оновлення її словника вимагає проведення безперервних досліджень в цьому напрямі. Серед перекладознавчих праць, присвячених особливостям функціонування англійських запозичень і проблемам їх перекладу слід зазначити роботи Розен Е. В., Сидорова О. В., Солодилової І. А., Огуй О. Д., Степанової М. Д., Чернишевої І. І.

У пресі і публіцистиці, рекламі, журналах, що публікуються в Германії, зустрічається багато англіцизмів і вони виконують різні стилістичні функції. Перш за все вони використовуються для мовної характеристики певного соціального і професійного оточення.

Запозичення – елемент чужої мови (слово, морфема, синтаксична конструкція та ін.), який було перенесено з одної мови до іншої в результаті мовних контактів, а також сам процес переходу елементів з однієї мови до іншої.

Запозичення лексики однієї мови іншою є закономірним наслідком мовних контактів, наявних в історії розвитку і існування будь-якої мови. Оскільки запозичення є результатом тривалої історичної взаємодії мов та їхнього змішування, то запозичення займають значне місце у лексиці багатьох мов. Підсилена взаємодія мов при зростаючій ролі культурних та економічних зв'язків між народами та країнами, а також при глобалізації, призводить до виникнення особливого шару запозичень, що йменуються інтернаціональними словами [3, 20].

Поповнення лексики – історично неминучий процес, необхідний для того, щоб на кожному етапі свого розвитку мова відповідала потребам суспільства у спілкуванні, у закріпленні результатів пізнання дійсності, розвитку і збагачення культури народу.

Шляхи руху слова з одної мови до іншої можуть бути прямими або непрямими. Запозичення потрапляють з однієї мови в іншу безпосередньо, але інколи в якості посередника може служити третя мова. Так, багато грецьких слів було запозичено німецькою мовою через латинську: *Chor, Charakter, Apotheke, Arzt, Planet*. Дуже часто ланцюг запозичення включав більше мов-реципієнтів.

Канали запозичень можуть бути як усні та письмові. При усному запозиченні слово зазнає більше змін, аніж при письмовому запозиченні. На даному етапі в німецькій мові спостерігається тенденція до більшого письмового запозичення. Оскільки, майже вся інформація про науку і техніку, а також про події у світі доходять до Німеччини (через інтернет та засобів масової інформації) в надрукованому (письмовому) варіанті. З цього можна зробити висновок, що зараз запозичення з англійської та інших мов доходять майже в первісному вигляді.

Практика перекладу знає чимало випадків, коли при порівнянні перекладу з оригіналом щось "додавалося", а щось "віднімалося", або змінювалося. Сьогоднішні реалії змушують нас більш уважно ставитися до перекладу рекламних текстів, також і з погляду їх психологічного впливу на масову аудиторію. Тексти рекламного оголошення повинні містити чіткі фактичні дані, вони повинні бути вичерпно викладені й тому точно зрозумілі. Переклад текстів реклами може визначатися як близький до "адекватного". Необхідність правильного перекладу рекламних матеріалів часто недооцінюються. Гра слів може виглядати яскраво і гарно в німецькій мові і мати незграбний вигляд в українському варіанті.

Die Kommunikation in Ihrem Business ist unser Business . (Зв'язок у вашому бізнесі це наш бізнес.) або більш підходящий - «Зв'язок для вашої компанії це справа нашої компанії. Рекламні матеріали часто містять алітерації, метафори і інші словоформи мови оригіналу і просто не спрацьовують в іншій. Але їх можна трансформувати.

В німецькомовному середовищі найчастіше успішно існують ті неперекладні слогани, які містять слова з мінімального словникового запасу іноземних слів учня середньої школи. Це стосується й українського споживача. Цим фактором багато в чому обумовлене успішне впровадження на українському ринку таких іншомовних неперекладних слоганів, як: Компанія Panasonic – *Panasonic – ideas for life*; Компанія Nokia – *Connecting people*.

Отже, переклад рекламних текстів ґрунтується на функціонально-прагматичній адекватності, яка вимагає, перш за все, не повного і точного відтворення змісту та стилістичних особливостей тексту-оригіналу, а передачі основної комунікативної функції оригіналу.

1. Огуй О. Д. Лексикологія німецької мови. – В.: Нова книга, 2003. - 305 с.
2. Гулыга Е. В., Розен Е. В. Новое и старое в лексике и грамматике немецкого языка. - М.: Просвещение, 1974. – 176 с.
3. http://fincareer.ru/advertis/?Razrabotka_reklamnogo_obrasheniya:Problemy_reklamnogo_tvorchestva:Struktura_reklamnogo_obrasheniya

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АВСТРІЙСЬКОГО ТА ШВЕЙЦАРСЬКОГО ВАРІАНТІВ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Барабаш О. Ю.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник - ст. викладач Дегтярьова Л. І.

Утворення варіантів мови є одним із часткових проявів загальної фундаментальної властивості мов – їх варіативності, що уможливило функціонування мови як засобу людського спілкування, мислення, вираження і об'єктивації проявів життя.

Мовний варіант – це форма існування поліваріантної мови, що зберігає основні компоненти вертикального членування – літературна, розмовна мова, діалекти, із перехідними проміжними шарами. У розвинутій мові діалектично поєднуються її національні та інтернаціональні якості. Кожна мова обслуговує певну історичну спільність людей (плем'я, народність, націю) і разом з тим є одним із різновидів мови людства в цілому. Вони є не лише територіально варіативними (що властиво більшості мов і є лінгвістичною універсалією), а саме національно (і національно-державно) негомогенними. Німецька мова складає кореляційну ієрархію, до якої входять часткові мікросистеми (німецька у ФРН, австрійський, швейцарський варіант і т.п.) [2, 11].

Розподіл загальнонімецької мовної спільноти на кілька мовленнєвих, комунікативних, підкріплених довготривалим екстралінгвістичним історичним досвідом, суспільним буттям, призвів до формування окремих національних культур, а згодом і до диференціації однієї мови на національні варіанти [2, 99].

Зрозуміло, що зі зміною і розвитком національної культури не могла не змінитися й мова. Як бачимо, одна мова не завадила формуванню різних національних світоглядів. У випадку з австрійським варіантом не можна не зважати також і на дію суто лінгвістичних чинників - особливостей південнонімецьких діалектів та унікальних мовних контактів і взаємовпливів, передусім слов'янських. Саме тому національні особливості австрійського та швейцарського варіантів найяскравіше маніфестуються семантичною стороною мовних одиниць. Перш за все це стосується лексики. Лексична

своєрідність німецької літературної мови Австрії охоплює всі її сфери і основні тематичні групи. Політичну частину такої лексики складають слова, що відносяться до області офіційної, канцелярсько-ділової мови. Так, від слова *abgängig*, яке в австрійському вживанні означає не лише відоме і в німецькій зниклий (товар, вантаж), але й « той, який не повернувся додому, зникла (людина) », в канцелярській мові використовується складний іменник *die Abgängigkeitsanzeige* в значенні повідомлення про зникнення[1,67].

Для визначення кислих сортів вишень в німецькій мові існують назви: *die Sauerkirsche* і *die Weichsel*, тоді як в Австрії найбільш розповсюджена інша назва – *die Weichsel*. З двох відомих в німецькій назв певного сорту сиру (швейцарського) – *der Schweizer Käse* і *der Emmentaler* в Австрії частіше вживається друге – *der Emmentaler* (3). Клецьки, кнелі, фрикадельки та інші вироби подібного типу австрійці називають *Knödel*. Це слово повністю відповідає німецькому *Klöße* та зустрічається в назвах багатьох традиційних австрійських страв. Іменник *die Fleckerlsuppe* відповідає німецькому *die Nudelsuppe* і має значення лапша (3). Те саме спостерігається в наступних парах слів : *Beiried* (*Roastbeef* (посмбіф)), *Eierschwammerl* (*Pfifferlinge* (ячня)), *Faschiertes* (*Hackfleisch* (омбивная)), *Fisolen* (*grüne Bohnen* (зелені боби)) (3).

Існують розбіжності в лексиці німецької та швейцарської кухні: *ein Coki/Goggi* (*Cola*(кола)), *Dessert* (*Nachtisch*(децепт)), *Kaffeerahm* (*Kaffeesahne*(вершк)), *Poulet* (*Brathähnchen*(смажене курча)), *Mähl* (*Mehl*(мука)), *Wiisswii* (*Weisswein*(біле вино)).

Німецька літературна мова Швейцарії має національно – детерміновані риси на всіх системних рівнях. Швейцарська своєрідність німецької літературної мови визначається в першу чергу збереженням у ній ареальних, південнонімецьких мовних рис, спільних не тільки для решти алеманнської мовної області, але і для австрійського, баварського і швабського ареалів. Серед лексичних гельвецизмів, тобто швейцарсько позначених слів німецької літературної мови, значну частину складають одиниці діалектного походження, що частіше за все визначається умовами номінації національних реалій, предметів та явищ повсякденної дійсності, життя та побуту швейцарців[1,153-154]. Поряд з цим в літературній мові Швейцарії з'явилися різні лексичні одиниці для позначення реалій, пов'язаних з особливостями державного, суспільно-політичного, економічного і культурного розвитку країни (*der Stimmburger - Schweizerburger* швейцарський підданий, громадянин).

Національний варіант здатен виконувати усі функції стандартної мови. Головна властивість національного варіанту – його суспільна функція. У самостійному національному утворенні він використовується як мова викладання у школах, мова масмедіа і мистецтва, в офіційному діловодстві, видавничій справі, тобто охоплює всі сфери суспільного життя, фактично і юридично прирівнюється до стандартної мови. Саме діалектика загального і особливого зумовлює виконання національним варіантом таких специфічних

функцій як ідентифікуюча, об'єднавча, престижна, еталонна, а також конкуруюча функція, бо як свідчать приклади наведені в роботі, в мовленнєвій релізації відбувається постійне суперництво і паралельне вживання австрійської, швейцарської та загальнонімецької норм.

1. Домашнев А. И. Очерк современного немецкого языка в Австрии. М.: Высшая школа, 1990.- 180с.
2. Швейцер А. Д. К вопросу о типологии национальных вариантов языка // Типология сходств и различий близкородственных языков. К.: 1988. -185 с.
3. Австрийская кухня. [Електронний ресурс] /Журнал - 2007.- № 3. С.16.- Режим доступу до журн.: http://www.holidaym.ru/austria/kitchen_austria.php.

КОМП'ЮТЕРНА ЖАРГОННА ЛЕКСИКА ЯК ПРЕДМЕТ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Белан Н. Ю.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – ст. викладач Єрмоленко С. В.

З розвитком ролі комунікації у сучасному суспільстві науковці приділяють багато уваги вивченню головних понять мовознавства – мова, мовлення, дискурс. Цікавим аспектом є виявлення особливостей комп'ютерного дискурсу та головних характеристик комп'ютерної лексики, зокрема жаргонної лексики, адже з розвитком технічного прогресу у ХХ столітті по всьому світі почався процес інформатизації та комп'ютеризації.

Щур Ірина Ігорівна дає наступне визначення комп'ютерному сленгу: комп'ютерний сленг — це діалект, жаргон, набір фраз та висловів, що мають вузьке (комп'ютерне) застосування та не є граматично правильними словами в мові [1, 10].

Комп'ютерний жаргон – особливий лінгвокультурний феномен, який має багато специфічних рис, а саме настанову на гумор, метафоричність, образність, емоційність, а також має свою структуру, закони і причини формування та розвитку. Причиною виникнення такого пласту лексики вважається її виключна місткість. Головною його метою є задоволення комунікативних потреб людини.

Важливим джерелом поповнення комп'ютерної жаргонної лексики в німецькій, українській та інших мовах є запозичення з англійської мови. Однак англійські слова з комп'ютерної сфери по можливості замінюються на відповідні німецькі, українські або утворюються шляхом приєднання словотворчих елементів та закінчень з морфологічного інвентарю відповідної мови. До способів словотвору належать словоскладання, афіксація, контамінація, універбація, абрєвіація та інші.

Дуже часто сленгова лексика утворюється шляхом перекладу англійського професійного терміну. У цій класифікації розрізняється два можливих способи перекладу. Перший спосіб містить переклад слова з використанням існуючих в українській та німецькій мові нейтральних слів, які при цьому отримують нове значення зі зниженим стилістичним забарвленням: *Windows* – віконця; *virus* – живність; *user's manual* – буквар. У процесі перекладу працює механізм асоціативного мислення. Виникаючі асоціації або метафори можуть бути різноманітними: за формою предмету або пристрою: *disk* – блин; *adapter card* – плітка; за принципом роботи: *matrix printer* – вжикалка; *patch file* – заплата.

Багаточисленні також і дієслівні метафори: *to read from disk* – пилити диск; *to seek smth on disk* – шарудіти, шурхотіти; *to burn* – brennen (нім.) – пропалити (записувати) диск; *to brake* – bremsen (нім.) – гальмувати.

Набагато численнішою є друга група – це терміни, які отримали свій сленговий переклад шляхом використання лексики інших професійних груп. У результаті значення слова дещо змінюється, отримуючи специфічний для комп'ютерного сленгу зміст. Найчастіше зустрічаються слова та вирази з молодіжного сленгу: *incorrect program* – грюкало.

Під час перекладу термінів будь-якої галузі часто використовується такий метод, як калькування, що належить до лексичної трансформації і полягає у запозиченні слова, яке граматично не опановано українською мовою. При цьому слово запозичується повністю зі своєю вимовою, написанням та значенням. Такі запозичення схильні до асиміляції. Кожен звук у запозиченому слові замінюється відповідним звуком в українській мові згідно з фонетичними законами. Ці слова здаються іноземними у вимові та написанні, вони відповідають усім нормам англійської мови: *device* – девайс), *hard drive* – хард драйв.

Іноколи калькування передається неправильно, з помилками, як наприклад, *message* – мессаг. Дуже часто відбувається перенос слів в українську мову з неправильним наголосом: *label* – лабейль. Через це деякі сленгові запозичення нестійкі у написанні. Наприклад, можна зустріти декілька різних запозичень слова *keyboard* – кейборд – кіборд.

Зазвичай, як можна побачити, чим більш вживаним є слово, тим більше синонімів вонс набуває. Синонімія виникає найчастіше в словах, що пов'язані з частинами комп'ютера. Це пов'язано з тим, що в різних регіонах одночасно або з плином часу можуть виникати різні сленгові відповідності. Наприклад: *snark, glitch* – глюк, глюкати, глючити; *hard disk, hard drive* – вінт, віник, вінч, бердан, хард.

Важливо зазначити, що стилістично нейтральні слова у англійській мові, переходячи у сленг українських програмістів та користувачів комп'ютерів, отримують іронічно-зневажливе або розмовне забарвлення: *virus* – вирь (комп'ютерний вірус), *Drucker* (нім.) – дрюкер (принтер), *mouse* – криса.

Зі зміною моди на слова та тенденції у суспільстві деякі комп'ютерні жаргонізми стають застарілими або набридають. Наприклад, таке слово як «числогриз», яке раніше позначало комп'ютер, зараз вживається рідко і замість нього використовують слова: *комп, тачка, камп, залізо, компутер, компостер* і т.п.

Комп'ютерна жаргонна лексика – активна динамічна система, яка потребує подальшого вивчення та аналізу з огляду на міждисциплінарний характер сьогоденної науки.

1. Щур І. І. Особливості українського комп'ютерного жаргону // Рідна школа. — 2001, № 3. — С. 10.

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ НОМІНАЦІЇ ЛЮДИНИ

Білик О. В.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник - канд. філол. наук, доцент Баранова С. В.

Для кожної мови характерними є свої особливості позитивної номінації людини. Ментальна лексика є однією з найяскравіших частин словника. Саме ця лексика робить конкретну мову неповторною, індивідуальною, не схожою на інші, культуру народу – самобутньою, мовну картину світу – унікальною.

Розвиток мови відображає процеси її пристосування у зв'язку з соціально-економічними та політичними змінами у житті суспільства. Різноманітність і складність не тільки матеріального світу, а також специфіка культури визначає особливості словникового складу та його розвиток [1, 32]. Однією з основних функцій мови, поряд з комунікативною, є пізнавально-відображальна, завдяки якій людина за допомогою мови формує й організовує свої знання про навколишній світ і про себе саму. Таким чином, мова для людини є засобом пізнання світу і накопичення людського досвіду. Можна сказати, що у мові відображається історія, культура народу, який нею говорить [2, 117].

Мова також відображає ставлення суспільства щодо чоловіків і жінок. З огляду на патріархальність суспільства цілком закономірним наслідком є репрезентація в мові орієнтованого на чоловіка погляду на світ, що живить несправедливу статеву дискримінацію, а це веде до викривлення ролі жінки в суспільстві. Характеристика представників чоловічої і жіночої статі у мові не є однаковою. Найменша диференціація спостерігається при описі соціального і майнового становища, національної приналежності, світогляду, фізичного і емоційного стану, найбільша – при описі зовнішності і поведінки.

Окрім прикметників позитивну оцінку людини також можуть виражати іменники. Такі іменники, що позначають особу, на відміну від імен та

власних назв, мають не лише денотативне, а й певне сигніфікативне значення [3, 196]. Іменники, які використовуються для позитивного позначення людини, можна поділити на декілька категорій:

1) які характеризують фізичний стан людини (вроду, здоров'я): *beauty, fop, strongman, dock*;

2) які виражають риси характеру (доброту, надійність) чи поведінку: *gentleman, goody*;

3) які виражають здібності чи вміння до чогось: *wit, expert, ace, professional*.

Серед номінацій людини є стилістично-нейтральні лексичні одиниці: *man-woman, boy-girl*, а також номінації різного конотативного забарвлення, позитивно-нейтрального: *youth* 'молодий чоловік, юнак', *lad* 'юнак, парубок', *fellow* - приятель, товариш, *lass* - дівчина, кохана жінка, *mate* - товариш.

Отже, ядром номінації людини як такої у концептуальних полях жінка та чоловік є нейтральні концепти, що наголошують насамперед на статеву приналежність: *woman (girl)* та *man (boy)*. Другий рівень складають концепти з позитивною конотацією, що підкреслюють певні риси, переваги чи достоїнства.

Позитивно оцінюються такі "жіночі" ознаки, як зовнішність (*belle* - красуня, *flapper* - модна, елегантна молода жінка), вік (*baby* - гарненька дівчина, молодиця, піднесено *maid* - молода незаміжня дівчина, дівиця; *nymphet* розм. маленька дівчинка, дівчина-підліток). Так, більшість з іменників з позитивним значенням, що характеризують жінку, вказують на зовнішність:

...the mimicking of Marlin Monroe's blonde bombshell's image.

She's really beauty.

He wants to find not a simple girl, but a real belle.

Tessa has never been a flapper.

Головною семантичною ознакою, за якою формується негативна оцінка, є поведінка (*hoyden*- криклива дівиця, *quean* безсоромна, нахабна, невихована дівчина, *slut* - неохайна дівчина, *termagant*- груба, сварлива жінка), балакучість (*chatter-box*).

Більшість іменників, що використовуються для позитивного позначення чоловіка пов'язані з його розумовими здібностями:

He was a courtly wit, I must say.

You can find out how others see you: egghead or airhead.

Ask him, he's expert in the things like this.

But Johnny didn't seem to mind it, and was whiz in math.

He is a clever head, everything'll be OK.

Або успіхами чи досягненнями у чомусь:

How do I look to you, champ?

Також для чоловіків характерна акцентуація на фізичній силі та статурі:

«Like a dock,» she said unceremoniously.

Our son is real athlete, I am proud of him.

При позначенні негативних характеристик чоловіка зовнішності придається менше значення, головна увага концентрується на поведінці чи рисах характеру: *churl-грубіян, fathead- дурень, jackanapes – нахаба*.

1. Ніколенко А. Г. Соціальні аспекти мовлення. – Вінниця: Нова Книга, 2005.- 265с.
2. Симонян А. А. Оценочность с точки зрения коммуникативных стратегий// Вестник МГУ.Серия 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация.- 2009.-№1.- С. 114-123.
3. Сарбаш О. С. Лексикографічна репрезентація номінативно-емотивної лексики// Вісник Харківського національного Університету ім. В.Н.Каразіна.- 2006.- №726.- С.196-200.

КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ПЕРЕКЛАД ТЕРМІНІВ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Бічева А. В.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Медвідь О. М.

Використання новітніх інформаційних технологій на сучасному ринку є наразі свідченням не лише прогресу технічного, але й прогресу суспільного, оскільки комп'ютерні інновації є нині засобом соціального розвитку. Технології слугують не тільки для наукових цілей, вони використовуються з метою підтримки комунікаційних процесів, які, в свою чергу, обумовлюють розвиток мови, як через виникнення нових слів, так і через комунікаційний компонент, який реалізується за допомогою інформаційних технологій та Інтернету. Звернення до нової термінології, сленгу Інтернет-мережі та зміни у стандартах спілкування обґрунтовують виникнення Інтернет-дискурсу.

Необмеженість культурної взаємодії вимагає використання величезних інформаційних ресурсів, і, відповідно, різних мов. Таким чином, інформаційні технології та Інтернет можуть реалізувати свою комунікаційну функцію лише за допомогою мови, тож, переклад тут виступає як реальний засіб міжкультурної комунікації.

Серед вчених, які займалися проблемами термінології, можна виділити В. Арнольд - досліджувала проблеми стилістики, О. С.Ахманову, яка вивчала термінологію в контексті лексикології. С. В. Гриньов працював з проблемою термінології в рамках стилістичних досліджень тексту. А. Я. Коваленко сфокусувався на проблемах термінології через роботу з перекладами науково-технічних текстів. В. П. Даниленко та Н. З. Котелова досліджували семантичну структуру термінів.

Серед зарубіжних лінгвістів, що займалися проблемами термінології, слід виділити таких вчених як Д. Кристал та А. Круз. які працювали з проблемами термінології в контексті лексикології та словотворення.

Серед сучасних українських дослідників термінології слід виділити І. В. Корунця та В. І. Карабана, роботи яких є основним доробком з проблем перекладу наукової літератури в Україні. З. А. Тростюк працює з юридичною термінологією, В.Я. Радецька вивчає криміналістичну термінологію.

Сьогодні Інтернет та інформаційні технології є невід'ємною частиною культури суспільства. їх специфіка полягає в тому, що це не просто значні технічні винаходи, але й важливе соціальне явище. Сьогодні технології перестають бути суто технічною професійною сферою, всі члени суспільства так чи інакше залучені до цієї діяльності, мова Інтернету використовується вже і поза межами віртуального простору. Крім того, більшість термінів відразу ж входять у повсякденне вживання, перестають бути лексикою вузького кола спеціалістів.

В умовах сучасних засобів комунікації у комп'ютерній науці існують два окремі види дискурсу, які перетинаються та забезпечують існування один одного, однак все ж є окремими шарами і технологічного, і мовного простору. Це Інтернет-дискурс та інформаційні технології.

Мовне забезпечення обох типів дискурсу забезпечується через спеціальну лексику, зокрема, термінологію ІТ, яка є спільною для обох мовних просторів. Однак термінологія і сфери ІТ і Інтернет-дискурсу є не однакою та не виключає одна одну.

Інтернет-простір представляє собою середовище, у якому здійснюється спілкування, саме тому його термінологія включає лексику усіх видів діяльності, які представлені тим чи іншим чином в Інтернеті. Це можуть терміни, які відносяться безпосередньо до роботи в мережі, однак це також можуть бути і терміни, які відносяться до всіх інших наукових та ненаукових сфер, лексика яких представлена в Інтернеті. у тому числі це мережевий сленг.

Термінологія сфери ІТ - виключно технічна, оскільки представляє собою лексику, яка відноситься до технічного забезпечення роботи в мережі чи роботи з інформацією загалом. Термінологія ІТ може входити до складу термінології Інтернет, однак термінологія Інтернет не може повністю входити до складу термінології ІТ.

Лексичні поля мовного простору Інтернет та інформаційних технологій подібні та мають ряд спільних слів та термінів, оскільки інформаційні технології є не лише засобом забезпечення комунікації в Інтернеті. вони представляють окремий пласт термінології, яка використовується під час презентації в Інтернеті текстів на тему інформаційних технологій.

До цієї категорії слів можна віднести такі терміни, як:

Script - скрипт (міні-програма, розроблена з метою виконання локальних конкретних дій, наприклад, блокування відвідування певних сайтів);

Application - додаткова програма, що використовується для обслуговування іншого програмного продукту;

Search tool - інструмент пошуку (механізм, за допомогою якого, здійснюється пошук в Інтернеті);

Web-development - веб-девелопмент. веб-розробка (розробка нових технологій на базі Інтернету).

Сама лексика, яка використовується в рамках Інтернет-простору та є характерною лише для нього, є своєрідною термінологією. Власне, навіть сленг, поширений в Інтернеті. виник на основі термінів та функціонує подібно до спеціальних слів. Це обумовлено тим, що спочатку Інтернет був доступним лише для фахівців, а потім досить швидко інтегрувався у життя інших людей.

Комунікаційна функція мережі Інтернет та інформаційних технологій обумовлює важливість забезпечення спілкування та обміну інформацією між представниками різних країн і національностей, носіїв різних мов. І хоча англійська мова залишається інтернаціональною і в Інтернеті, актуальним залишається питання про забезпечення міжкультурної комунікації та збереження національних мов і їх презентації у Інтернеті. Одним із механізмів реалізації цього питання є переклад.

1. Ахренова Н. А. Интернет-дискурс как глобальное межкультурное явление и его языковое оформление: Автореф. дис... д. филол. наук: 10.02.19 / Москва, 2009.
2. Быков И. А. Интернет как средство политической коммуникации: анализ российского опыта: Автореф. дис... канд. полит, наук: 23.00.02 / Санкт-Петербургский государственный университет. — СПб.. 2005.
3. Ворон О. В. Подязык общения программистов (лексический, семантический и коммуникативный аспекты): Автореф. дисс... канд. филол. наук / МГЛУ, 2009.

ПОЛІАСПЕКТНІСТЬ СИЛЕНЦІАЛЬНОГО ЕФЕКТУ (ІНТРАЛІНГВАЛЬНІ ТА ІНТЕРЛІНГВАЛЬНІ ВЕКТОРИ)

Буката М. В.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – д-р філол. наук, професор Швачко С. О.

Силенціальний ефект як поліфункціональне явище має інтралінгвальні та інтерлінгвальні вектори.

На основі комунікативного підходу можна зробити висновок, що феномен мовчання є полігранним, адже він зачіпає різні сфери життя: соціально-політичну (спіраль мовчання), правову (право зберігати мовчання та мовчання як визнання провини), культурну (*evil eye*), етикетну (мовчання як знак поваги), релігійну (третя заповідь нагірної проповіді Христа, обітниця мовчання). Даним феноменом цікавляться психологи, фізіологи, соціологи, лінгвісти та ін.

Силенціальний ефект є релевантним у всіх комунікативних мовних функціях Якобсона: референтна, фактична, емотивна, конативна, поетична, мета лінгвістична [2, 1909–1926]. У комунікативній поведінці особливе місце посідає силенціальний ефект – комунікативне мовчання, позначене антропоцентричністю, ситуативністю, гетерогенними, психологічними та ментальними витоками. Серед екстеріоризаторів силенціального ефекту вагоме місце в англomовному художньому дискурсі посідають графічні та вербальні маркери мовчання.

Експліцитно силенціальний ефект позначається монолексемними, полілексемними, різночастиномовними, синтаксичними та фразеологічними одиницями. Полілексемні вербалізатори комунікативного мовчання вказують на його витoki та тривалість. В англomовному художньому дискурсі на позначення силенціального ефекту вживаються такі метазнаки: *silence, pause, stop, hesitation, stillness, quietness*. Домінантним вербалізатором семи мовчання є метазнак *silence*, який в українській мові має два відповідники: *мовчання та тиша* [1, 22].

Графічні знаки, членуючи текстові блоки на складові та позначаючи ритміку мовлення, імплікують емоційний стан комунікантів. На відміну від граматикалізованих знаків, графічні знаки як екстеріоризатори силенціального компонента належать до вторинної семантизованої групи. Маркерами "графіки мовчання" виступають три крапки, тире, редуplikовані знаки питання та оклику, комбінація знаків питання та оклику з трьома крапками, а також нестандартні графічні засоби у вигляді подовженого тире, астерисків (зірочок) і пустих або чорних сторінок.

Комунікативне мовчання як *homo-silence* є первинним по відношенню до *nature-silence* (мовчання в природі), персоніфікованого нелюдського мовчання, яке вербалізується притаманними мові засобами.

До *nature-silence* належить і мовчання артефактів, зокрема, мистецтва. Феномен тиші та мовчання може сприйматися не лише на рівні слухових відчуттів, а й на рівні зору, дотику, смаку, запаху. Цей факт сприяє актуалізації феномену мовчання в живописі та музиці. Силенціальний ефект у даних дискурсах набуває комунікативного характеру й має потужний інтенціональний потенціал [1, 25].

Живопис є невербальним засобом комунікації. Він не лише сам собою є силенціальним, він ще й часто викликає думки про різні випадки вживання метазнаку *silence*. Процес створення та перегляду картин потребує силенціального оточення. Силенціальний ефект у живописі розглядається як

дискурс для перцепції живопису, лінгвістичний засіб впливу на реципієнта та візуальний код, який перекладається вербально [3, 341].

З акустичної точки зору мовлення складається з відрізків звучання та пауз. З усіх видів мистецтв музика є найближчою до мовлення (у порівнянні з живописом, скульптурою, архітектурою). Паузи в музиці не позбавлені дискурсивного шарму: середовища (релігійне, містичне, езотеричне, монастичне, контемплятивне, ритуальне, побутове, національне) та чинників (хезитація, хвилювання, апосиопезис тощо) [1, 21].

Дискурсивні характеристики музики проявляються у тріаді музикант (адресант) – музичний твір – слухач (реципієнт), їх стилях, засобах позначення, екстеріоризації. Стиль екстеріоризації залежить від природи музичного твору та його реалізації. Комунікантами в музиці виступають музикант та слухач. При описі музичних творів у художньому дискурсі авторська інтенція спрямована на те, щоб читача перетворити на слухача.

Паузи в музиці корелюють з паузами в мовленні, які виступають у комунікативній та некомунікативній ролі. У мовленні синтаксичні паузи є фізіологічною необхідністю, у музиці некомунікативні паузи є одним із засобів творення музики. Некомунікативні паузи не несуть смислового навантаження, не корелюють з психологічними чи ментальними чинниками, а є суто технічним засобом творення відповідно мовленнєвих та музичних ситуацій.

Комунікативний характер носять паузи люнга та бревіс, які тривають відповідно 4 та 2 такти. Вони мають на меті вплинути на реципієнта і є наслідком авторської інтенції або індикатором психологічного стану мовця / виконавця.

Силенціальному ефекту в художньому, музичному та зображальному дискурсах притаманні адгерентні категорії, які екстеріоризуються лінгвістичними та екстралінгвістичними чинниками.

1. Анохіна Т. О. Семантизація категорії мовчання в англomовному художньому дискурсі. Монографія / Анохіна Т. О. – Вінниця : Видавництво "Нова Книга", 2008. – 160с.
2. Ephrat M. The functions of silence / Michal Ephrat //Journal of Pragmatics – №40. – 2008. – P. 1909–1938.
3. Jaworski A. Silence: interdisciplinary perspectives / Jaworski Adam – Berlin, New York : Mouton de Gruyter, 1997. – 402 p.

ПЕРЕКЛАДАЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗА ЧАСІВ КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Денисенко Я. Ю.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник - канд. філол. наук, доцент Кобякова І. К.

Переклад відіграє неабияку роль в нашому житті. Саме завдяки йому ми маємо можливість читати шедеври світової літератури, обмінюватися економічним, політичним та науковим досвідом з представниками інших держав. Однак, переклад у різних країнах виник не одночасно. Українська ж історія перекладу нараховує понад тисячоліття. Хоча й існує думка, що переклади на території нашої, в ті часи ще язичницької держави, здійснювалися задовго до Різдва Христова, перший офіційний переклад датується 911 роком нашої ери, в часи правління князя Олега на Русі. Цим перекладом є угода з Візантією, що була написана двома мовами: грецькою та давньоруською.

Із прийняттям християнства у 918 році діяльність перекладачів набирає неабияких обертів: перекладаються як релігійні, так і мирські роботи. Завдяки великим просвітителям IX століття Кирилу і Мефодію була перекладена на старослов'янську мову Біблія. Вони зробили даний переклад завдяки створеній власними зусиллями абетці, що мала в своїй основі літери грецького та єврейського алфавітів – кирилиці. Завдяки іншим перекладачам та священнослужителям текст Книги розповсюджувався серед східних слов'ян. Біблія, яку переписували від руки часто накопичувала помилки та пропуски. Але саме у даних варіантах Біблії знаходимо вперше використані такі перекладацькі трансформації, як адаптація та декомпресія. Із метою надати можливість простому люду читати та розуміти Слово Боже, текст Біблії адаптували до тогочасної розмовної мови: замінювали болгарські слова давньоруськими аналогами. Часто зустрічалися в текстах і тлумачення тих чи інших слів.

Відомими перекладами книг Біблії, здійснених учнями та послідовниками Кирила та Мефодія за часів Київської Русі вважаються: Реймське, Остромирове, Мстиславове, Галицьке та Полікарпове Євангелія. Завдяки отцям церкви Василю Кесарійському, Іоанну Златоусту, Єфрему Сіріну та іншим, світ побачили переклади богослужбових збірок "Міней", "Тріюдей", "Октоїхів" та творів церковної гімнографії.

Яскравими прикладами перекладів мирських творів є переклади поезії Візантії та Римської Імперії, філософські роботи, вирази та афоризми Платона, Сократа, Аристотеля, Менандра, Плутарха, Піфагора. З грецької, латини та давньоєврейської мов були перекладені такі твори, як-то: "Александрія", "Акір Мудрий", "Стефаніт та Ігнілат", "Гордий король Адаріан", "Фізіолог".

Розглядаючи перекладацьку діяльність в Київській Русі, обов'язково треба приділити увагу питанню, на яку мови робилися переклади. Так, на думку Німчука В. В., у давній Східній Славії існували дві писемно – літературні мови: корінна давньоруська та принесена з півдня Слов'янщини старослов'янська. Шахматов О. О. вважає, що існували й місцеві територіальні діалекти. Проаналізувавши невеличкий уривок перекладу з грецької чи латини приблизно XI – XII століття, виявляємо один із діалектів, що надзвичайно вражає своєю подібністю до сучасної української мови:

Тебе, Бога, хвалим

Тебе, предвічного Отця,

Тебе, Господа, ісповідуєм

Вся земля величаєт... [1, 117]

На жаль, багато робіт, створених за часів Київської Русі, було втрачено, дуже мало відомостей маємо про тогочасних перекладачів. Усе ж, безсумнівно, всі ті переклади X – XIII століть мали неабиякий вплив на роботи, створені пізніше. Дослідження даних робіт мають велике практичне значення для сучасних мовознавців та істориків. По-перше, неабияка вірність оригіналу у перекладі, дає нам можливість майже точно встановити мови першоджерел, а, отже, й дізнатися, які культури мали безпосередній вплив на формування національної самобутності українського народу. По-друге, черпаючи мудрість із іншомовних творів, ми зберегли їх до сьогодення, адже більшість оригіналів так і не були знайдені. Це підкреслює важливість даних перекладів для вивчення світової літератури та історії. По-третє, ретельно досліджуючи переклади часів Київської Русі ми зможемо знайти відповідь на питання, навколо яких десятки років точаться дискусії – а саме: часові рамки виникнення української мови та її вплив на формування узусу давньоруської. І, наостанок, відомий український автор книг, численних есе і статей з літературознавства, психології та філософії, а також перекладач Євген Сверстюк у своїй роботі "Собор у риштованні" не дарма написав такі слова: *"Але минуле не зникає. Героїчно пролита кров не зникає. Вона трансформується в нову форму духовної енергії, породжує людину, яка має його виспівати. Минуле воскресає і розцвітає в геніїві [2]"*. Тож і перекладачі сьогодення мають шанувати своїх попередників і пам'ятати, що їх досвід не зник безслідно: саме перекладачі Київської Русі наполегливою працею заклали *міцне підґрунтя для розвитку та процвітання сучасної перекладацької діяльності в Україні.*

1. Тисячоліття: Поетичний переклад України – Русі. Антологія. – Київ: Дніпро, 1995. – 693 с.

2. Ю. Луцький. Тисяча цитат з українського письменства [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://ukrlife.org/main/minerva/1000_cit4.htm.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АМЕРИКАНСЬКОГО ТА БРИТАНСЬКОГО СЛЕНГУ (НА МАТЕРІАЛІ РЕКЛАМНОГО ДИСКУРСУ)

Духно С. В.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – ст. викладач Косенко Ю. В.

Сьогодні реклама стала частиною інформаційного комунікаційного середовища, яке забезпечує цілісність суспільства. Реклама активізує поведінку людини, соціальної групи, соціуму в цілому, сприяючи не лише просуванню товарів та послуг, але й ідей, способу життя. З упевненістю можна сказати, що сьогодні реклама починає виконувати функцію формування громадської думки.

Говорячи про вплив реклами на споживачів, не слід забувати і про зворотний зв'язок: залежність компонентів “реклама” – “аудиторія” можна представити як замкнене коло. Значною мірою властивості продукту, створюваного копірайтерами (тими, хто складають рекламний текст), залежать від настроїв і тенденцій у суспільстві, від запитів та потреб потенційних реципієнтів. Рекламний потік в масово-комунікативному просторі повсякчасно стає все більш потужним і вагомим, отже, конкретних рекламних продуктів стає з кожним днем все більше. Унаслідок цього підвищується складність завдання рекламодавця по приверненню споживацької уваги до певного рекламного тексту - а отже, й до рекламного товару (послуги).

Одним із важливих принципів роботи копірайтера є необхідність розмовляти з аудиторією її мовою. Тому рекламисти, створюючи слогани для рекламних кампаній вдаються до використання неофіційної, позалітературної лексики, якою спілкуються в невимушених життєвих ситуаціях, - сленгу.

Об'єктом наукового аналізу є сфери й закони функціонування сленгу в сучасній англійській мові, а саме в аспекті рекламного простору. Сленг як субмова зараз дуже активно оновлюється, розширює коло свого існування, спостерігається зв'язок сленгу з іншими субмовами, з мовою літературною, що часто поповнюється новими лексичними одиницями за рахунок сленгізмів, які за певних обставин втратили свої специфічні властивості.

Сленг складається зі слів та фразеологізмів (сталих зворотів), які виникли та спочатку вживалися лише в окремих соціальних групах, він відображав життєву орієнтацію цих груп. Ставши загальноживаними, такі слова в цілому зберігають емоційно-оцінковий характер [1, 14].

З іншого боку, багато слів і виразів, що відносяться до сленгу, є цілком літературними словами, найчастіше неологізмами - іноді емоційно забарвленими. А неологізми можуть з'являтися в найрізноманітніших сферах вживання мови. Саме тому, що під терміном “сленг” об'єднуються різні

явища, однією з найбільш характерних рис цього лексичного шару є його нестійкість [2, 22].

Так як основною метою реклами є всіма засобами впливати на прагматичну сферу споживачів реклами, то для цього використовуються різноманітні стилістичні прийоми, метою яких є активізація інтересу адресата і створення сприятливих умов для закріплення рекламного дискурсу в свідомості реципієнта. У ході дослідження встановлено, що у взаємодії із соціальними факторами, що впливають на використання сленгу в рекламному тексті, простежуються соціолінгвістичні чинники функціонування сленгу, які відображають специфіку стилю ЗМІ в США. Серед цих факторів виокремлено моносилабізм у сленговому лексиконі та семантичну компенсацію. Аналіз продемонстрував, що сленгові лексеми із спеціалізованих вокабулярів можуть переходити до складу загальноживаної лексики.

Саме рекламний текст є поєднанням всіх чотирьох видів інформації: когнітивна інформація (назва фірми, назва продукту, його параметри, ціна), оперативна (прямі заклики придбати товар або непрямі - запрошення знайти нові цінності життя), емоційна (гіперболізована позитивна оцінка якостей продукту, риси близькості до усної розмовної мови) і естетична (гра слів, рима, фразеологія, повтори).

Сленг - це постійна словотворчість, в основі якої лежить принцип мовної гри. Тому у пошуках оригінальних й ефективних слів у рекламі часто створюються нові лексеми, які складаються із частин відомих слів й являють собою перекручені або перероблені слова активної лексики англійської та американської мов. Взагалі, через відсутність усталених лексичної та граматичної систем і доволі вільного словотвору сленг відкриває великі можливості творцям реклами [3, 5].

Сленг як субмова зараз дуже активно використовується, розширює коло свого існування, спостерігається зв'язок сленгу з іншими субмовами, з мовою літературною, що часто поповнюється новими лексичними одиницями за рахунок сленгізмів, які за певних обставин втратили свої специфічні властивості, у зв'язку з появою і ростом нових субкультур та розвитком існуючих, сленг як вербальний засіб цих соціумів генерує лексичні одиниці, відповідників яких немає в нормативній лексиці, взагалі, сленг найбільш "чуттєвий" шар мови, що відображає всі тенденції і напрямки людського життя.

1. Американська англійська мова: Навчальний посібник. - 2-е видання; перероб. та доп. - К.: "Знання", КОО, 2000. - 424 с
2. Арнольд І. В. // Лексикологія сучасної англійської мови - 3-є видання, перероб. та доп. - М.: Вища школа, 1986. - 295 с.
3. Заводская Т. А. // Стилистические особенности функционирования просторечной лексики в языке английской газеты: Автореф. дис. канд. филол. наук: 10 02.04 / МГПИИЯ им. Мориса Тореза. - М., 1989. - 21с.

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ АСПЕКТИ ЗАПЕРЕЧЕННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА НІМЕЦЬКІЙ МОВАХ

Зимогляд І. Ю.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент. Чернюк Н. І.

Заперечення являє собою важливу категорію мови, будучи однією з основних розумових операцій. Універсальність заперечення обумовлена прагненням людини до диференціації явищ дійсності й відбиттям цього процесу в мові.

В лінгвістиці найчастіше заперечення розглядається як елемент значення речення, який вказує, що зв'язок, який встановлюється між компонентами речення, на думку мовця, реально не існує [1, 326-328] або що відповідне стверджувальне речення відкидається мовцем як помилкове.

З погляду формальної логіки заперечення являє собою "... логическую операцию, противопоставляющую истинному суждению неистинное, ложному суждению неложное суждение, указывающую на несоответствие предиката субъекту или образующая дополнение к данному классу..." При цьому відзначається, що до запереченого судження веде не просте невиявлення очікуваного іншого певного об'єкта, тому що небуття одного складається в бутті іншого. Інакше кажучи, заперечення – це не пряме відбиття дійсності і її зв'язків, а спосіб нашого пізнання цієї дійсності, заснованого на контрасті з вихідними позитивними фактами.

Заперечення - одна із властивих всім мовам світу вихідних, семантично нерозкладених значенневих категорій, які не піддаються визначенню через більш прості семантичні елементи.

Найпоширенішим засобом вираження заперечення є заперечні частки *not* та *nicht*, які при відтворенні українською мовою відповідають заперечній частці *не*. Серед слів-заперечень, що входять у ядро лексико-граматичного поля заперечення загально негативного речення, як раз ці заперечні слова. Для позиції заперечення в німецькому реченні, як і в англійському для *not*, існує досить багато варіантів. Місце *nicht*, як і *not*, у реченні залежить від того, чи є заперечення частковим чи повним. Якщо заперечується особова форма дієслова, маємо справу з повним запереченням.

Крім диференціації заперечення на повне та часткове, слід звернути увагу на те, що англійська та німецька мови належать до мононегативної системи, а українська – до полінегативної. На відміну від полінегативної системи, де багаторазове повторення заперечення є граматичною необхідністю, в мононегативній системі повторення маркерів заперечення, кожен з яких може зробити речення загально заперечним, вважається надлишковим. Діалектні і стилістично марковані конструкції ухиляються від мононегативності, і займають в синтаксичній системі англійської мови певне положення, не визначаючи специфіку виразу заперечної предикативності.

Останнім часом спостерігається тенденція вживання полінегативних речень в усній та писемній формі англійської мови. Часте використання таких речень вказує на те, що вживання полінегативних речень в англійській вже не є відхиленням від норми. Характерною рисою вживання таких полінегативних конструкцій є те, що вони зазвичай вживаються малоосвіченими людьми.

На основі поняття загально-негативного речення в мононегативній системі як речення, що містить негативну синтаксичну позицію, і з урахуванням цієї позиції будується типологія загально-негативних речень, що включає шість структурно-семантичних типів. Такими негативними синтаксичними позиціями в моделі можуть бути синтаксичні позиції негативного присудка, негативного підмета, негативного доповнення, негативного предикатива, негативної обставини, негативно-сполучних слів.

Мононегативність - полінегативність речення може розглядатися як критерій типології мови, тому що характеризуються відповідні граматичні ознаки. Негативна предикативна лінія в полінегативній системі не може не містити негативних елементів у всіх тих позиціях, які в мононегативній системі заміщені словами-супровідниками заперечення [2, 59-62].

Розходження мононегативної і полінегативної систем полягає в способі мовного оформлення загально-негативного речення і має не тільки кількісний, але і якісний характер. Специфіка мононегативної системи проявляється тільки при заміщенні певних синтаксичних позицій словами-супровідниками заперечення.

Негативна синтаксична позиція будь-якого члена речення здатна передавати своє негативне значення реченню в цілому. Тому будь-який елемент речення - носій синтаксично значущого заперечення - стає структурно необхідним компонентом речення. Це стосується не тільки головних і другорядних членів, але й сполучних слів.

Можливість транспозиції заперечення є одним з доказів функціонально-семантичної еквівалентності всіх типів загально-негативних речень: однаковий логічний зміст може виражатися в різних структурно-семантичних типах загально-негативних речень. А це означає, що при перекладі особливо важливо відтворити форму, не втративши при цьому у змісті, що є доволі важко.

1. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. // М.: Эдиториал. – 2004. – с. 326-328.
2. Штелинг Д. А., Бархударов Л. С. “Грамматика английского языка. // М.: Академия. – 2005. – с. 59-62.

МЕТАЗНАКИ ПЕРЕКЛАДНОЗНАВСТВА ТА ЇХ ВИТОКИ

Кальченко К. В.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – д-р філол. наук, професор Швачко С. О.

Сучасне життя суспільства характеризується стрімким зростанням темпів розвитку науки і техніки, що в свою чергу веде до подальшого вдосконалення мови цих галузей, зокрема наукової термінології. Дослідження процесів, які відбуваються в терміносистемах, їх закономірності та тенденції розвитку привертала увагу лінгвістів, оскільки понятійний апарат будь-якої науки постійно вдосконалюється. ХХІ століття ознаменоване рядом об'єктивних тенденцій та закономірностей, пізнання яких є необхідною умовою подальшого прогресу сучасної науки. Актуальність дослідження об'єктивується тенденціями сьогоденної лінгвістики до системно-функціонального підходу вивчення проблем науки та малодослідженістю слів, у нашому випадку лінгвістичних метазнаків.

Об'єкт дослідження – метазнаки перекладознавства, предмет – їх витоки. Під метазнаками розуміємо терміни – слова чи словесні комплекси, що співвідносяться з поняттями певної галузі пізнання, які вступають у систему відношень з іншими словами та словесними комплексами і утворюють разом з ними замкнену систему, що характеризується високою інформативністю, точністю та експресивною нейтральністю. Термінознавством глибоко займалися такі лінгвісти як Г. О. Винокур, А. А. Реформатський, В. П. Даниленко, С. В. Гринєв, Т. Р. Кияк та інші. Більшість дослідників признає, що термінологічність – одна з основних стильових рис наукового стилю, інформативне ядро лексики мов науки.

Перекладознавство — самостійна галузь прикладної лінгвістики, присвячена найважливішим поняттям, проблематиці, термінології мовознавства, питанням трансформації, міжмовної та міжкультурної кореляції. Як кожна наука перекладознавство має свою структуру, методи вивчення та терміносистему. Для того, щоб пізнати суть даної науки, дізнатися її структуру, нам допомагають терміни. Лінгвістичний термін – це метазнак, який використовується в перекладознавстві та є його об'єктом вивчення. Терміни перекладознавства утворюють 2 групи: загальнолінгвістичні, наприклад *деривація*, *транслітерація* та спеціальні *усний переклад*, *синхронний переклад*, *інтерпретація*.

Говорячи про переклад метазнаків з точки зору теорії можна наголосувати на тому, що вони однозначні, не мають конотативних значень, позбавлені синонімів, незалежно від тексту перекладаються термінами – повними та абсолютними еквівалентами. Дослідження витоків лінгвістичних термінів є необхідним, оскільки важливо простежити їх семантичні смислові зв'язки із загальноживаним словом. У цьому випадку використовуються квантитативні методи, які допомагають визначити близькість чи подібність

одиниць різного. Це можна спостерігати на матеріалі лексикографічних словників та за допомогою формули розрахунку семантичного об'єму, запропонованої С.Г.Бережаном $V = 2 \cdot c / (m + c)$, де c – кількість семантичних компонентів двох слів, m , n – кількість семантичних значень кожного з цих слів. Дана формула демонструє відстані між термінами та їх синонімами-відповідниками (алонімами). У результаті підрахування семантичної дистанції відповідного терміна з його синонімами було встановлено їх ступінь конгруентності. Також було встановлено, що не завжди словники подають синоніми до метазнаків, які термінологічно навантажені, тобто на них може вплинути явище детермінологізації. У результаті цього термін може конвертуватися на загальноживане слово і втратити свою точність, системність та термінологічний шарм.

Детермінологізованими можуть бути також лінгвістичні терміни. Наприклад, *adaptation* – розширення сфери вживання мовної одиниці (лексикологія); *adaptation* – пристосування будови і функцій організмів до умов існування (біологія). Таким чином вивчення терміна у межах терміносистеми доповнюється перспективним когнітивним підходом, який потребує виявлення його місця і функції в лінгвомисленнєвій діяльності людини. Отже, термін – метазнак – як слово спеціальної сфери пізнання відображає результати досвіду та практичної діяльності людини, фіксує професійно-наукові знання. Шляхом дефініції термін розкриває суттєві ознаки і виражає спеціальне поняття у певному домені.

Отже, вивчаючи терміни, у даному випадку перекладознавчі, валоративними є їх витoki, які демонструють еволюцію метазнаків, особливості їх розвитку, а також шляхи входу в термінологічну систему мови або шляхи втрати ними своїх дефінітивних і системних характеристик у межах однієї терміносистеми.

СЕМАНТИЧНА СТРУКТУРА НЕОЛОГІЗМІВ-ЗАПОЗИЧЕНЬ В ПЕРЕКЛАДІ

Коваленко А. О.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Медвідь О. М.

Впродовж останніх десятиріч в англійській мові, як і в багатьох інших, зокрема в українській, виникла велика кількість нових слів, що призвело до необхідності їх безпосереднього вивчення та опису. Тенденція виникнення нових слів досить зрозуміла – це своєрідне бажання полегшити мову й вдосконалити її, орієнтуючись на нове покоління і його переваги у спілкуванні.

Це, в свою чергу, викликало появу зовсім нової галузі лінгвістики – неології – науки про неологізми, в сфері діяльності якої входить виявлення нових слів та значень, аналіз факторів їх появи, вивчення засобів їх утворення, розробка принципів відношення до них (їх прийняття чи неприйняття носіями мови) та їх лексикографічної обробки (фіксація в словниках та затвердження значень) [1, 129].

На сучасному етапі просліджується новий поштовх до більш уважного і детального вивчення неологізмів, що відбувається внаслідок швидкого зростання їх кількості, тобто найчастіша поява нових реалій закономірно вимагає прискорення процесу номінації [2, 15].

В сфері її діяльності також входить розробка принципів соціалізації неологізмів (прийняття чи неприйняття носіями мови) та аспекти їх лексикалізації (закріплення нових слів у словниках). Поява неологізмів обумовлена як екстралінгвістичними факторами, такими як постійний розвиток суспільства, техніки та технології, поява нових реалій, які потребують відображення у мові, так і суто мовними потребами (дія закону економії мовних засобів).

Нові поняття постійно входять в життя, вимагаючи нових слів для їх назви. Іноді нові назви використовуються зі старими, що продовжують своє існування. Кількість слів у мові, таким чином, непостійна, вона, як правило, зростає. Неологізми створюються для найменування нових речей, не подаючи великого значення шкалі їх значимості. Вони можуть бути важливі та соціально значимі (як нова форма держави *People's Republic* чи щось протилежне існуванню людства як *nuclear war*). Речі можуть бути і не такі значимі (як мода в танцях, одязу, зачісках *взутті*). У будь якому випадку змінюється значення старих слів, нові запозичуються або створюються із існуючого мовного матеріалу за схемами, продуктивними на даному етапі її розвитку, або створюються нові системи [2; 87].

Роль запозичень (*borrowings, loan words*) залежить від конкретно-історичних умов розвитку кожної мови. В англійській мові відсоток запозичень значно вищий, ніж в багатьох інших мовах, тому що за історичних обставин він є дуже проникливим. Англійська мова мала можливість запозичувати іншомовні слова в умовах прямого безпосереднього контакту: спочатку в середині сторіччя від загарбників, що змінювали один одного на Британських островах, а пізніше – в умовах торгівельної експансії і колонізаторської активності самих англійців.

Той чи інший вплив однієї мови на іншу завжди пояснюється історичними причинами: війни, завоювання, мандри, торгівля і т.і., - призвело до тісної взаємодії різних мов. Інтенсивність притоку нових запозичених слів, в різні періоди різноманітна. В залежності від конкретних історичних умов, вона то збільшується, то падає. Ступінь впливу однієї мови на іншу при цьому залежить здебільшого від мовного фактора [3; 9].

В сучасній англійській мові намічається тенденція до збільшення словникового складу та його розширення завдяки появі нових слів у зв'язку

з тенденціями полегшити спілкувати і модернізувати мову, зробити її більш експресивною та емоційною, внести в неї “подих” сучасності.

Англійська мова відіграє роль так званої глобальної мови. Наслідком такого частого використання цієї мови у процесі міжкультурної комунікації є активне запозичення англомовних лексичних одиниць до складу різних мов. Не стала винятком і українська мова, адже останнім часом досить часто фіксуються запозичення англіцизмів та їх широке застосування у повсякденному житті. Чи не найактивнішими прихильниками таких змін у мові є ті категорії населення, які тримають руку на пульсі часу, сприймаючи та проваджуючи в життя нові елементи, продиктовані тенденціями політики, міждержавної комунікації та моди. Такими прихильниками у нашому суспільстві найчастіше виступають насамперед представники засобів масової інформації та молодь.

Глобальна мова чинить значний вплив на українську мову. На сучасному етапі розвитку вона насичена англіцизмами, які активно вживаються у різних сферах діяльності та різними верствами населення. Саме тому за нинішньої ситуації, теза про повне усунення іншомовних слів та зворотів і орієнтація на суто національні засоби номінації є неприйнятними, оскільки це спричинило б збіднення лексики української мови. Лише поєднання свого і чужого, власних та іншомовних ресурсів дає змогу забезпечити потреби комунікації у глобалізованому світі. Проте одним із найважливіших завдань, які постали перед сучасними лінгвістами є подолання бар'єру нерозуміння англомовних запозичень, і спрощення вивчення англіцизмів у процесі сприйняття інформації [3; 1].

1. Антрушина Г. Б., Афанасьєва О. В., Морозова Н. Н. Лексикологія англійського язика. – М.: Высшая школа, 1999. – 129с.
2. Иванов А. Н. Английская неология // Сб. научн. Тр. МНПИИЯ им. М. Тареза – 1999. -Вып.227. 13 – 16с.
3. Пауер К. У 2015 році півсвіту говоритиме англійською [Електронний ресурс] / К. Пауер. – Режим доступу до статті: http://www.patent.net.ua/intellectus/patentbureau_news/innovation/390/ua.

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТІВ З ПОРУШЕННЯМ ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНИХ НОРМ

Коломієць Л. С.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник - канд. філол. наук, доцент Кобякова І. К.

Гумор відіграє велику роль у безпосередньому та опосередкованому спілкуванні, адже є притаманним і узуальній мовній (і немовній) поведінці, і

її художнім формам. Різноманітність цього феномена викликає інтерес учених шкіл різних напрямків, зокрема, мовознавців.

Гумор асоціює з комічним. Комічне з'являється в ситуаціях, сприймається як веселе, дотепне або безглузде. Комічне базується на протиріччі між формою та змістом, іноді воно проявляється в грі словом, в жарті, пов'язане емоційним, привабливим [2, 35].

Анекдот - коротка усна розповідь про вигадану подію злободенного побутового або суспільно-політичного змісту, з жартівливим або сатиричним забарвленням і несподіваною дотепною кінцівкою. Анекдот - широко поширений речовий жанр.

Англійський гумор нерідко оцінюється як занадто специфічний для того, щоб завжди бути зрозумілим для представників інших народів. Однак, значна частина цієї "незрозумілості" є результатом не стільки відмінних менталітетів, скільки некоректних перекладів [3, 109].

Механізм створення комічного ефекту полягає у тому, що текст анекдоту, який внаслідок біполярності об'єкта комічного містить у собі два змістовні плани, експозиторно створює в читача певне очікування з приводу якоїсь події. Несподівано ця подія переноситься в інший контекст, очікування реципієнта не виправдуються, він змушений розв'язати невідповідність, ретроспективно зробивши когнітивну зміну контексту [2, 36].

Неможливість адекватного перекладу найчастіше пов'язана з різними типами лінгвістичного гумору, такими як каламбури (каламбур — стилістичний прийом, який будується на використанні омонімії або паронімії, будь-які форми полісемантичності; часто вживається в комічному та сатиричному контекстах), та слова-портмоне. Останні поступово можуть входити до нормативної лексики, втрачаючи свій гумористичний характер.

Взагалі гумор часто настільки зв'язаний з подібними мовними структурами, що твори, які повністю побудовані на його використанні — зокрема, значна частина англійської літератури нонсенсу, — залишаються доступними тільки в оригіналі

Незважаючи на всі труднощі, завданням перекладача є повноцінна передача плану змісту оригіналу мовою перекладу навіть при різному ступені функціонально-стилістичного відповідності мові оригіналу, тобто близькості форми [2, 37].

Досягнення рівня повної еквівалентності при передачі гри слів на іншу мову дуже часто стає неможливим з багатьох причин (наприклад, відмінності в нормі та узусі іноземної мови та мови перекладу, різниця у мовній картині світу різних народів). Однією з головних причин є прийоми, що лежать в основі гри слів. Перед перекладачем часто стоїть проблема перенесення цих прийомів на мову перекладу.

До групи випадків що важко перекладати відносяться анекдоти та каламбури, в основі побудови яких діють наступні мовні механізми:

обігрування можливості неоднозначного розуміння окремих слів (словесна полісемія); використання випадкової омонімії та фонетичних співзвуч різних слів і виразів; обігрування фразеологічних оборотів.

Каламбур - це гра слів, побудована на зіткненні звичайного звучання з незвичним і неочікуваним.

Набагато трудніше перекладати каламбури, складені з двох, трьох одиниць, так звані контаміювані фразеологічні одиниці. Важко тому, що для правильного перекладу обидва фразеологізми повинні мати у перекладній мові еквіваленти та аналоги, а таке трапляється не часто. Цікавий прийом каламбурного руйнування фразеологічних одиниць шляхом додавання слів, що повертає компонентам споконвічне значення. Буквальний переклад знову ж таки можливий за наявності аналога або еквівалента [1,28].

Зваживши уважно всі можливості передачі каламбуру, перекладач зупиняється на тому, який дозволить відтворити його найбільш адекватно та разом з тим незалежно від використаних у першотворі засобів (у автора асоціативні зв'язки та багатозначність, у перекладі - дитяча етимологія). Коли передачі каламбурної ситуації неможна уникнути, тобто коли одноплановий переклад порушує сенс та логіку розповіді, тоді за відсутністю іншої можливості можна вдатися рими, сполучати її з антонімією (коли дозволяє контекст) або навіть обмежитися римою, але обов'язково підказати читачеві каламбурну суть першотвору.

Етнічний анекдот містить в собі комунікативну інформацію, що стосується мовних особливостей і поведінкових стереотипів представників конкретної культури, часто невідому для іншомовних комунікантів, що й обумовлює труднощі при його перекладі. Альтернатива вирішення зазначеної проблеми лежить в області перекладацьких трансформацій (наприклад, компенсації), або зводиться до метамовного коментарю. Найчастіше в етнічних анекдотах «об'єктом» жартів стають реалії, що ускладнює процес перекладу [1, 28].

Узагальнено прийоми передачі реалій можна розділити на дві групи: транскрипція і сам переклад. У випадку з анекдотами прийом транскрипції далеко не завжди ефективний, при цьому потрібно врахувати, що й переклад буде приблизним.

Рівень декодування не залежить ні від рівня знань, ні від будь-яких інших факторів, як це має місце у випадку офіційного дискурсу та жанру художньої літератури, але не завжди інформація може бути сприйнята адекватно. Для того, щоб комунікативна мета була досягнута, адресант повинен тонко відчувати ситуацію за умов якої анекдотичне повідомлення відправляється. Не кожний анекдот сприймається та інтерпретується однаково чиним. Взагалі існують анекдоти, які можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на адресата. У випадку, коли анекдот викликає не сміх, чи іронію, а емоції, які є протилежними до останніх, комунікативна мета не може бути досягнутою.

- 1 Алимов В. В. Теория перевода. Перевод в сфере профессиональной коммуникации. М.: УРСС, 2002. – С. 28.
- 2 Кобякова І. К. // Концептуалізація та категоризація гумору - Вісник СумДУ № 11(95)'2006 (Том 1). - С. 35-37
3. Семенов А. Л. Прагматические аспекты теории языковых игр (к постановке проблем) // Перевод и лингвистика текста. - М., 1994. – С. 109.

СТАТУС ЗАПОЗИЧЕНЬ В ІНДОЄВРОПЕЙСЬКИХ МОВАХ ТА ЇХ ІНТЕРЛІНГВАЛЬНІ АСПЕКТИ

Кузнєцова Г. А.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Кобякова І. К.

Запозичення лексики з однієї мови в іншу є закономірним наслідком мовних контактів, наявних в історії розвитку і існування будь-якої мови. Оскільки запозичення є результатом тривалої історичної взаємодії мов та їхнього змішування, то запозичення займають значне місце у лексиці індоєвропейських мов. Процес запозичення на сучасному етапі розвитку мови є найбільш репрезентативним способом збагачення мови.

На основі запозичених і засвоєних слів, і морфем утворюються нові слова, яких немає в мові-джерелі. Запозичення можуть пристосовуватися до системи запозичуваної мови і часто настільки нею засвоюються, що іншомовне походження таких слів не відчувається носіями цієї мови і виявляється лише за допомогою етимологічного аналізу.

В німецькій мові при адаптації англійських термінів відбуваються певні зміни англіцизмів відповідно до особливостей системи німецької мови. Наприклад: 1. Запозичені іменники підпорядковуються правилам німецької мови, отримуючи артикль (*der Spread, die Performance*). Часто іменник отримує артикль відповідно до еквівалента німецької мови: *das Image (das Bild), der Deal (der Handel), die Performance (die Darstellung, die Vorführung)*. 2. Дієслова отримують відповідну, типову для інфінітиву флексію –en, відмінюються як слабкі дієслова і утворюють дієприкметники: *to trade – traden, tradete, getradet* [3, 155]. 4. Слід особливо відзначити тип складних слів, які є структурними модифікаціями запозичених термінів з англійської мови: англійському словосполученню відповідає складний іменник у німецькій мові, наприклад, *англ. top manager – нім. Topmanager*. Поряд з написанням разом складні слова у німецькій мові можуть бути графічно марковані дефісами між окремими компонентами: *англ. cash flow – нім. Cash-Flow, англ. investment banking – нім. Investment-Banking*.

В англійській же мові латинські елементи займають провідне місце. В історичному процесі запозичення слів з латини виділяють кілька періодів, що мають свої особливості.

Перші запозичення з'явилися в давньоанглійській мові після завоювання римлянами Британських островів в 54 році до н.е. Було запозичено назви міст, що мають другий компонент *cester*, який походить від лат. *castra* - «військовий загін»: *Chester, Manchester, Lancaster; coln* - від лат. *colonia* - «поселення»: *Lincoln* [1, 93].

Внаслідок торгівельних контактів з Римською імперією давньоанглійську мову було збагачено назвами рослин, тварин та продуктів харчування. Напр.: *win (wine)* - «вино» від лат. *vinum*; *pund (pound)* - «загорожа, в'язниця» від лат. *pondo*; *unce (ounce)* - «унція» від лат. *uncial*; та ін. Це перший етап латинських запозичень [2, 23].

Другий етап активного проникнення латинських запозичень відбувається в епоху християнізації Великобританії. Напр.: *candel (candle)* - «свічка» від лат. *Candela*; *prēost (priest)* - «священник» від лат. *Presbyter*; *scol (school)* - «школа» від лат. *Schola* та ін. Однак, за походженням це були, здебільшого, грецькі слова, що потрапили до давньоанглійської мови через латину (непряме запозичення).

В сучасній англійській мові численними є французькі запозичення, які іноді важко відрізнити від латинських. Наприклад, слово *figure* могло перейти прямо з латини: *figura* та з французької: *figure*.

Невеликим ступенем новизни відмічаються варваризми, неасимільовані одиниці, які переважають серед нової запозиченої лексики. Наприклад: *gonro* (з італійської) - «дикий». До них близькі ксенізми: *gyro* (з грецької) - тип бутерброду; *zoren* (з японської) - «медитації», які практикуються в дзен-буддизмі; *kung-fu* (з китайської) - «боротьба кунг-фу».

Асимільованих запозичень в сучасній англійській мові мало. Це здебільшого запозичення з ідіш, наприклад, *nudz* або *nudge* (американський сленг) - «зануда»; комбіновані запозичення із ідіш *nudyen* - «втомлювати», та з російської - «нудний». Слово асимільоване під впливом англійського *to nudge* - «итовхати».

Однією особливістю запозиченої лексики є зменшення пропорції кальок: *dialogue of the deaf* (калька з фр. *dialogue des sourds*) - «дискусія, в якій приймають участь, не звертаючи уваги на аргументи одне одного»; *gliding time* (з нім. *Gleitzeit*) - «змінний графік»; *photo-novel* (з іспан. *fotonovela*) - «фотороман».

Запозичення в мові є одним з найважливіших чинників його розвитку. Запозичення збільшує лексичне багатство мови, служить джерелом нових коренів, словотворчих елементів і точних термінів, і є наслідком змін, що відбуваються в житті людини.

1. Верба Л. Г. Історія англійської мови. Посібник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів. - Вінниця: Нова книга, 2006. - 296 с.

2. Зацний Ю. А. "Внутрішні" запозичення сучасної англійської мови// "Вісник СумДУ". – 2006. – №11(95). –Том 1. –195 с.
3. Коротких Ю. Г. Лексичні запозичення у сучасній німецькій мові. – В., 1980. - 240с.

СПІВВІДНОШЕННЯ ПРЯМОЇ МОВИ ТА СЛІВ АВТОРА В ХУДОЖНІЙ НІМЕЦЬКОМОВНІЙ ПРОЗІ

Лисенко Ю. О.
(Сумський державний університет)
Науковий керівник – ст. викладач Чепелюк А. Д.

Під прямою мовою у художньому творі розуміється передача письмових і усних слів одного з персонажів у їхньому буквальному вигляді, зі збереженням усіх мовних особливостей його мови, а також емоційно-експресивних відтінків виразу.

Специфіка стилістичного функціонування прямої мови виникає й розвивається на основі близькості до живої розмовної мови й вираженої персональності висловлювання [1, 251]. Широке вживання структур прямої мови у художньо-літературному добутку обумовлює так званий сценічний, або драматичний спосіб зображення, при якому художня ситуація подається в її безпосередньому становленні й розвитку на очах у читача.

Стилістична картина художнього твору, а також стилістичний потенціал прямої мови багато в чому залежать від того, у якому кількісному та структурному співвідношенні перебувають мова оповідача й пряма мова персонажів.

Пряма мова є художньою мовою самого автора, що відбиває у своїй структурі, семантиці, способах включення в оповідання відношення письменника до мовної дійсності зображуваного їм простору й часу, рівень його загальнономовної культури.

Дослідивши приклади прямої мови та авторського вводу можна зробити висновок, що найчастіше слова автора вводяться дієсловами говоріння: *"Sehen Sie«, sagte ich, »das konnten Sie doch nicht wissen."* Бачите, - сказав я, - ви ж цього не могли знати.

Перекладач дослівно перекладає слова автора, дієслово *sagen* має значення казати.

Іноколи щоб урізноманітнити мову перекладу перекладач вдається до лексичних трансформацій, добираючи інші синоніми: *"Entschuldigen Sie bitte«, sagte ich schließlich. »Wir haben nicht gesehen, daß Sie im Wagen waren. Sonst hätten wir den Unfug vorhin sicher nicht gemacht."* - Пробачте, будь ласка, - втрутився я нарешті. - Ми не бачили, що ви були в машині. А то б ми такого не виробляли.

У сучасній німецькій та англійській художній літературі дуже поширеним явищем є вживання перед прямою мовою замість дієслів мовлення, говоріння (sagen, sprechen тощо) дієслів інших семантичних груп, зокрема дієслів lachen, lächeln, kichern, scherzen, spotten / spötteln, sich wundern, staun.

У більшості випадків спостерігається ідентичність передачі розглядуваних значень мовлення українською мовою: " *Der erste Arbeiter lachte: «Wahrscheinlich tagsüber, wenn...»* Перший робітник засміявся: — *Мабуть, протягом дня, коли ...*

При перекладі значення мовлення дієслів höhnen — глумитися і spotten / spötteln — кепкувати український перекладач, як правило, цілком слушно вказує й на об'єкт дії, хоч в німецькому тексті таке уточнення відсутнє: " *Wir haben dir auch nichts gesagt davon, höhnte Brendel.* " *А ми й не казали тобі про це, — глумився над ним Брендель.*

Вказівка на об'єкт дії не порушує адекватності перекладу - вона лише уточнює значення дієслова.

Трапляються випадки, коли український перекладач, навпаки, випускає якийсь член речення, що стоїть після дієслова, так би мовити, оголює його перед прямою мовою, чим теж підкреслюється лексичне значення мовлення: " *Die Hände abtrocknend, setzte sich Köhn auf die Bank neben Krämer und lächelte wissend: «Tja, wie macht man das...»* Витерши насухо руки, Кен сів поруч з Кремером на лаві і посміхнувся: — *Отож-то і воно, як виходить, кажеш...*

Особливо показовими є випадки, коли в оригіналі дієслово на позначення психічного стану з вторинним значенням — значенням мовлення стоїть в постпозиції, після прямої мови, утворюючи самостійне речення, а перекладач поєднує обидва речення, хоч постпозиція, здавалося б, більше свідчить тут на користь первинного значення: " *Erkälten Sie sich hier nur nicht. Diederich höhnte.* " *Дивіться, щоб ви не застудились тут, — глузував Дідеріх.*

Розглянуті відступи від оригіналу немовби підкреслюють позитивне ставлення перекладачів до стилістичної функції дієслів, які вводять пряму мову. Ці відступи не порушують, що дуже важливо, змісту оригіналу, а свідчать про закономірність явища розвитку стилістичного значення в дієсловах на позначення психічного стану. Підтвердженням даної закономірності є також використання в значенні мовлення описових зворотів: " *Er nannte seinen Namen, worauf sie frohlockte, sie seien alte Bekannte.* " *Він назвав своє прізвище, і вона скрикнула від радості: вони ж старі знайомі.*

Практика художнього перекладу засвідчує активне використання дієслів на позначення психічного стану людини для урізноманітнення лексичних засобів, зокрема, при виборі дієслів мовлення, говоріння, що вводять пряму мову персонажів.

1. Гончарова Е. А. Интерпретация текста. Немецкий язык: Учебное пособие/ Е. А. Гончарова, И. П. Шишкина. – М.: Высшая школа, 2005. - 386с.
2. Бублейник Л. В. Особливості художнього мовлення: Навч. Посібник зі спецкурсу.- Луцьк.: Вежа, 2000. – С.187-190.

МОВНА МАЙСТЕРНІСТЬ МИКОЛИ ЗЕРОВА – ПОЕТА І ПЕРЕКЛАДАЧА

Ляпа А. М.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник - канд. філол. наук, доцент Кобякова І. К.

Творчість Миколи Костянтиновича Зерова займає вагомe місце в розвитку української літератури ХХ століття. Він перший в українському перекладознавстві окреслив основні етапи історії розвитку художнього перекладу ХІХ ст. (від Котляревського до Лесі Українки) та його вплив на національно-літературний поступ. Проблеми національного художнього перекладу письменник розглядав у єдності із мовно-літературними. Зважаючи на умови розвитку українського перекладного слова, Микола Зеров на перше місце ставив вимогу стилістичної відповідності оригінального твору і перекладу, наголошував на чіткій диференціації високої, нейтральної і зниженої лексики, зразковим прикладом чого були власні перекладні твори [1]. Саме від перекладів Миколи Костянтиновича в українській літературі починається реалістичний етап розвитку перекладацького мистецтва.

У результаті проведеного лінгвістичного дослідження перекладацької мовотворчості Зерова було виявлено, що його художні переклади характеризуються високим рівнем поетичної культури слова, стилістичною гнучкістю, багатством лексики. Перекладач уміло використовував різні засоби загальномовної та контекстуальної синонімії, а також систематично використовує призабуті, рідковживані слова, що робить мову перекладів не заштампованою, а живою, природною: “цар *попідземний*”, “прохолода *відсвіжує спеку*” тощо. Як і в оригінальних творах, у перекладах вагомим компонентом виступають **архаїзми** та **старослов'янїзми**. Вони використовуються як засіб створення піднесеної, урочистої тональності, так і як зниженої, іронічної. Образ рідної країни для кожного письменника є константою. Микола Зеров осмислює Україну через призму віковічних культур і цінностей, сприймає її історію у контексті історії людства.

Незважаючи на великий пласт літературознавчих студій, твори Зерова досліджені ще не повністю. Актуальною лишається його перекладацька робота над латиномовними текстами Г. Сковороди, адже, як відомо з попередніх досліджень творчості письменника, коло його інтересів не замикалося лише на

античності [2]. Так, опрацьовуючи цілу групу латиномовних творів С. Яворського та Г. Сковороди, перекладач зупиняється саме на тих, які найбільше уособлюють гармонійне поєднання культур античної та української. М. Зеров в особі Г. Сковороди знайшов підтримку власних симпатій до культури античності. У цих творах натрапляємо на образи-символи давньогрецької пори, що завдяки чільному зв'язку з джерелами, в основі яких лежить антична міфологія, нарощують потенцію свого звучання. Так, у поезії „На день народження Василя Томари” зустрінемо образ Василя, який „ по-грецьки означає царський, божественний [3]”. Латиномовна поезія „От вона, молодість року!” стала підтвердженням власних студій літературознавця. У ній Г. Сковорода звертається до проблем душевної чистоти та порядності, потреба яких з особливою силою постала в часи Миколи Зерова.

Поезія досліджуваного автора синтезує у собі класичні традиції та новітні тогочасні тенденції розвитку поетичної мови. У ній відобразилися основні ідейно-естетичні настанови Зерова Миколи Костянтиновича як представника неокласичного літературного напрямку.

1. Дисерт. канд. філол. наук: 10.02.01 / Л. В. Зіневич; НАН України. Ін-т укр. мови. – К., 2002. – 119с. – укр.

2. Зеров М. Українське письменство / Упоряд. М. Сулима: Післям. М. Москаленка. – К.: Вид-во Соломії Павличко „Основи”, 2003. – 1302 с.

3. Сковорода Г. Вірші, пісні, байки, діалоги, трактати, притчі, прозові переклади, листи. – К.: Наукова думка, 1983. – С. 542.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕДАЧІ ІДІОЛЕКТУ ПОЛІТИЧНИХ ЛІДЕРІВ

Малютіна Ю. В.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – ст. викладач Дегтярьова Л. І.

Політичне красномовство є невід'ємним компонентом політичної складової сучасної держави. За допомогою виступів політики мають можливість звернутися як до міжнародного співтовариства, так і до громадян своєї країни. Написання промов - складний процес, оскільки в більшості випадків політики в процесі виступу повинні не лише проінформувати про який-небудь аспект громадського життя, але й досягти прихильності аудиторії, переконати слухачів прийняти ту чи іншу позицію, а також заручитися підтримкою громадян.

Багато вчених досліджують особливості функціонування жанрів політичного мовлення та проблеми їх перекладу (Каліщук Д., Дацишин Х.). Однак питання адекватної передачі прагматичних інтенцій політичного дискурсу все ще недостатньо розроблене, що й зумовило актуальність теми.

Ідіолект визначається як сукупність формальних та стилістичних особливостей, властивих мовленню окремого носія мови. Він виражається в особливих принципах підбору слів і граматичних конструкцій, а також в словах, виразах або вимові, що характерні виключно для даної людини. Індивідуальність проявляється у використанні оціночних, емоційно забарвлених та експресивних мовленнєвих засобів. Ідіолект політичних лідерів реалізується у єдності вербального, невербального та екстралінгвістичного факторів і функціонує в політичному дискурсі.

Головною відмінністю політичного дискурсу від інших видів дискурсу є його яскраво виражена апеляція до ціннісної системи, яка існує в певному суспільстві. Вона зумовлює широке використання лексичних одиниць з оцінним значенням, застосування особливих стилістичних прийомів. Оцінність грає суттєву роль у структуруванні категорії прагматичної спрямованості, забезпечуючи комунікативну співвіднесеність політичного виступу із екстралінгвістичною дійсністю за допомогою вибору засобів мовного потенціалу, оптимальних для відповідного впливу на аудиторію, виступаючих як частина стратегії адресанта і пов'язаних з ідентифікацією "своя" група - "чужа" група. Ідентифікація є однією з кінцевих цілей адресанта: саме адресат повинен ідентифікуватися з оратором, прийняти і розділити його позицію і погляди.

Ритмічна організація політичної промови полягає у комунікативній доцільності сполучуваності й зміні інформаційної ємності складових вербалізованого контексту, якому притаманна специфічна форма семантичних ресурсів, стереотипізація ментальних образів та певне співвідношення семантичного й просодичного мовних рівнів, що обумовлюють ефективну модель ораторської промови. Усі засоби, що використовуються оратором під час політичної промови, спрямовані на розкриття задуму в експресивній формі, саме тому ритм дискурсу як динамічний комплекс взаємодії мовних рівнів здатен активізувати сприйняття слухача, передати йому авторський задум.

Досягнення прагматичних цілей сучасного політичного дискурсу вимагає від мовця урахування соціальних, психологічних та когнітивних факторів ситуації спілкування, що відбивається на виборі лексичних одиниць, яким притаманна експресивна конотація. Саме вони допомагають мовцю будувати стратегії впливу на адресата. У політичному дискурсі активно використовуються фразеологізми, прецедентні тексти, okazіоналізми, елементи розмовної лексики. Синтаксичні одиниці також слугують формуванню семантико-прагматичного змісту політичного виступу. Вставні речення, інверсія, паралельні конструкції, прийоми протиставлення, повтору, риторичні запитання виступають засобами акцентування уваги адресата, психологізації, смислового та емоційного посилення ритмічної організації дискурсу.

Оскільки мета перекладу політичного дискурсу – викликати в іншомовного адресата реакцію, подібну до реакції адресатів вихідного

тексту, то завдання перекладача ускладнюється ще й тим, що політичний дискурс апелює до ієрархії цінностей, актуальної лише в межах певної культури, для якої політичний дискурс власне створений. Перекладач повинен, перш за все, правильно інтерпретувати вихідний текст, а тоді починати пошук засобів мови перекладу, здатних передати функцію вихідного повідомлення, його прагматику й емоційність. Адекватний переклад не може бути дослівним, адже дуже часто концепти чи реалії, які відсутні в мові перекладу, але наявні в оригіналі, вимагають додаткових пояснень чи тлумачень, інакше зміст перекладу залишиться незрозумілим для адресата і не матиме на нього такого ж впливу, як вихідний текст – на свого адресата, чим порушить адекватність перекладу. Національно-специфічні реалії, особливості мовлення окремих політиків, авторські метафори та ідіоми, які підкреслюють національний колорит політичного дискурсу, викликають значні труднощі для перекладу.

1. Дацишин Х. П. Конотативний аспект функціонування метафори в політичному дискурсі // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. журналістика. – 2001. – Вип. 22. – С. 437–446.
2. Каліщук Д. М. Лінгвокультурні особливості перекладу політичного дискурсу // Вісник СумДУ № 11(95). – 2006. – Том 1. – С. 153-159.
3. Коваль Н. М. Прагматична роль суспільно-політичного дискурсу та реалізація комунікативної інтенції мовця // Проблеми семантики слова, речення та тексту. – К.: КНЛУ. – 2003. – Вип. 9. – С. 136-143.

МІСЦЕ ІВАНА ФРАНКА В ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ

Махіненко О. Е.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник - канд. філол. наук, доцент Кобякова І. К.

Місце Івана Франка в історії українського перекладу унікальне. Мабуть, ніхто не вклав більше від нього енергії та праці у справу художнього відтворення українською мовою багатьох скарбів літератури і фольклору різних епох та народів. Величезна антологія Франкових поетичних і прозових перекладів охоплює близько п'яти тисячоліть світової культурної історії, що таким чином вперше постала перед українською громадськістю як велика множина духовних надбань та досягнень людства, без прилучення до яких марно було б сподіватися скільки-небудь повноцінного національно-культурного і державного відродження України [1, 163].

У результаті проведеного лінгвістичного дослідження перекладацької діяльності І. Франка було виявлено, що його перекладам з Шекспіра притаманні ті самі риси, що ними відзначається вся грандіозна за обсягом

перекладацька спадщина Франка: він як перекладач часто ставив перед собою інформаційно-просвітницькі цілі, прагнучи якнайширше охопити якомога більшу кількість пам'яток світової літератури, дбаючи про відтворення змісту і не надто ретельно працюючи над формальними компонентами [2, 43]. З єдиним, однак, істотним уточненням: інформаційно-просвітницька мета у І. Франка була нерозривно пов'язана з метою культуротворчою, що й визначало потужну будівничу енергію його перекладацьких зусиль як майстра, подвижника-першовідкривача. Вибудовуючи, слідом за М. Старицьким і П. Кулішем, широкий спектр якісно нових для українського слова культурних орієнтирів, Іван Франко закладав тривкі підвалини для культурної праці наступних поколінь, що й дало в ХХ столітті свої плоди, незважаючи на катастрофічні для української культури історичні обставини.

І. Франко як перекладач не має в нашому письменстві рівних ані за потужністю і широтою охоплення явищ світової літератури, ані за глибиною мистецької ерудиції, ані за напругою творчої волі, спрямованої на граничне розширення духовних обріїв української культури. Актуальним залишається його перекладацькі роботи останніх двадцяти п'яти років життя. Їх непросто охопити єдиним поглядом, і тим більше - схарактеризувати, як певним чином організовану художню цілість. Проте без усвідомлення визначної ролі І. Франка як ключової постаті в українському перекладацтві 1890-1910-х років неможливо скласти адекватне уявлення про сутність процесів, що відбувались у вітчизняному перекладному письменстві цього періоду [3, 91]. Він, розгортаючи свою масштабну діяльність із усебічної модернізації та розбудови української літератури, бачив необхідність її повноцінного позиціонування у світовому культурному контексті. І. Франко аналізував і творчо опрацьовував не тільки античні - давньогрецькі та римські - підвалини "культурної Європи", а й світ біблійний, показові явища давньоєврейської історії та письменства, а також і набагато давнішу від античності та старозавітної доби праісторію людства - літературу Шумеру, Аккаду, Вавилону.

Все це лише невелика частина того, над чим працював Франко в останні роки свого життя, завершення гігантської і безприкладної в історії світової культури діяльності українського письменника, а також перекладача.

1. Москаленко М. Нариси з історії українського перекладу. – К.: Всесвіт, 2006. С.163
2. Кочур Г. Шекспир на Украине. – М.: Сов. Писатель, 1968. С 43.
3. Зеров М. Франко-поет. - К.: Дніпро, 1990. С. 91.

ОНОМАТОПОЕТИЧНІ ЕЛЕМЕНТИ В ПЕРЕКЛАДІ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Мірошниченко О. І.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Медвідь О. М.

У сучасних мовах існує і вживається в мові немало слів названих звуконаслідувальними. Звуконаслідування (ономатопея) – це умовне відтворення звуків природи і звучань, що супроводжують деякі процеси (тремтіння, сміх, свист і т.п.), а також криків тварин [1, 73].

Матеріалом дослідження послужили ономатопеичні слова досліджуваної мови, дібрані зі словників, творів художньої літератури. Під звуконаслідувальною основою розуміється звуковий комплекс, компоненти якого виконують певні звукозображувальні функції. В українській, та англійській мовах це – немотивована основа, що матеріально збігається з коренем.

Ономатопея (від грец. *onomatopoiia* – словотворчість, побудова назв, від *opoma* (род.в. *opomatos*) – ім'я, роеіо – роблю, творю) – слово, що служить для імітації звуків навколишньої дійсності засобами мови (наприклад, криків тварин і птахів, рефлекторні вигуки людей і т.д.) Наприклад, в мові існує велика група слів, котрі виробляються тваринами: англ. *meow* – укр.–мяу, англ. *bow-wow* – укр.– гав-гав, англ. *quack-quack* – укр.– ква-ква, англ. *cock-a-doodle-doo* – укр.– ку-ку-рі-ку. Інші слова передають немовні звуки, котрі створюються людиною: англ. – *ha-ha-ha* – укр.– ха-ха-ха, а також інші різні звучання навколишнього світу: англ. – *bang* – укр.– бух, англ. *tap-tap* – укр.– кап-кап, англ. – *ding-dong*, укр. – тик-так .

Спочатку дослідники часто розглядали всю систему звуконаслідувальної лексики недиференційовано. Вся ж система складається з 2-х підсистем:

- звукосимволічної (з неакустичним денотатом);
- звуконаслідувальної (з акустичним денотатом).

Звуконаслідувальні слова часто відносять до вигуків, незважаючи на ряд наявних відмінностей між ними. Проте, звуконаслідування слід відмежовувати від вигуків, оскільки вони є окремою частиною мови.

Звуконаслідувальні слова характерні для художніх текстів. Письменники використовують ономатопеї для посилення психоакустичного фону сцени, що описується, для виразу стану, відчуттів героя і т.п.

Одним з термінів, що описують звуконаслідувальну підсистему мови є термін "агломерат звуконаслідувальних одиниць". Агломерат звуконаслідувальних одиниць – скупчення звуконаслідувальних одиниць, тобто наявність декілька (2 і більше) ономатопей у відносно невеликому фрагменті тексту, об'єднаному загальною думкою.

Агломерати підрозділяються на 2 групи:

- гомогенні агломерати – скупчення однокорневих ономапопей;
- гетерогенні агломерати – скупчення звуконаслідувальних одиниць, не об'єднаних загальним коренем.

Спосіб перекладу звуконаслідувальних одиниць визначається функцією, що виконується ними в тексті.

Способи перекладу агломератів звуконаслідувальних одиниць можна розділити на 2 групи [2, 114-116]:

1. Способи перекладу агломератів ономапопей, засновані на якісних ознаках:

- а) звукова виразність ономапопей, що утворюють агломерат, не відповідає звуковій виразності ономапопей мови перекладу;
- б) гомогенний агломерат перекладається гетерогенним агломератом;
- в) гетерогенний агломерат перекладається гомогенним агломератом;
- г) гомогенний агломерат перекладається гомогенним агломератом;
- д) гетерогенний агломерат перекладається гетерогенним агломератом.

2. Способи перекладу агломератів ономапопей, засновані на кількісних ознаках:

- а) агломерат звуконаслідувальних одиниць мови оригіналу перекладається агломератом мови перекладу;
- б) двоскладовий агломерат в результаті перекладу стає одиничною ономапопеєю;
- в) кількість звуконаслідувальних одиниць в агломераті в процесі перекладу скорочується;
- г) кількість ономапопей в агломераті в процесі перекладу збільшується.

Рекомендації по перекладу агломератів ономапопей в художніх текстах:

- 1) При перекладі агломерату звуконаслідувальних одиниць рекомендується зберігати кількість агломератів, його складових.
- 2) Рекомендується уникати перекладу агломерату звуконаслідувальних одиниць за допомогою незвуконаслідувальних одиниць, оскільки в цьому випадку втрачається виразність, властива ономапопеям.
- 3) Для збереження звукової виразності звуконаслідувальних слів, що утворюють агломерат, необхідно враховувати психоакустичні особливості ономапопей оригіналу, тобто звуконаслідувальні слова мови перекладу повинні відповідати ономапопеям мови оригіналу за основними психоакустичними параметрами.

1. Тихонов А. Н. Междометия и звукоподражания - слова? // Русская речь. – 1991. – № 5. – с. 72-76.

2. Горохова Л. А. О некоторых закономерностях перевода ономапопов в зависимости от функции, выполняемой ими в тексте // Лингвистика. Перевод, межкультурная коммуникация. – 2002. – № 2. – с. 110-120.

ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЛЕКСИКИ

Міщенко О. О.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – ст. викладач Чепелюк А. Д.

В ході дослідження німецької мови на всіх етапах було виявлено, що німецька, як і будь-яка інша мова, піддається постійним змінам. Існує нерозривний зв'язок та взаємна залежність мови та культури, який в останні роки настільки часто обговорюється, що, напевно, не потребує особливих доказів. Регіональна лексика поступово змінилася під впливом різних подій у соціальній, культурній, економічній та науковій сферах життя. Зросла мобільність населення і демографічні зміни спричинили за собою зменшення деякої регіональної лексики.

Підґрунтям регіональної лексики є літературна мова. Літературна мова є цінним надбанням багатьох віків і завжди є зрозумілою кожній людині, але з розвитком суспільства з'являється мова, яка характерна певній території і є не менш вживаною та популярною. Слід розрізняти цих дві різних, і водночас схожих мов, тому що підґрунтям кожної регіональної лексики виступає літературна мова.

Система функціональних стилів німецької мови включає в себе літературну мову (Schriftsprache, Standardsprache, Hochdeutsch), що зближується з літературною нормою побутово-розмовною мовою (Umgangssprache), територіальні діалекти, численні напівдіалекти (що виникли на базі діалектів, регіональні розмовні наддіалектні форми мови, що відрізняються від власне діалектів усуненням найбільш специфічних діалектних ознак) і власне регіональна (територіально забарвлена) побутово-розмовна мови (берлінська, північнонімецька, верхньосаксонсько-тюрінгенська, Вюртемберзька, баденська, баварська) [1, 520]. Наприклад для баварської лексики речення літературної мови: *Ich habe es ihm gegeben* «Я йому це дав» В літературній побутово-розмовній мові звучить як *Ich hab's ihm gegeb'n*, в напівдіалекті – *I hoob's eahm gebm*, в діалекті – *I hoos eahm gem*, в регіональній побутово-розмовній – *Ich hoob's ihm geb'n*.

Регіональна лексика та літературна німецька мова відрізняються у вимові, граматиці і лексиці настільки, що в деяких випадках непорозуміння робить спілкування неможливим. Іноді люди з різних земель не можуть зрозуміти один одного, якщо вони говорять своєю рідною регіональною лексикою.

Переклад як творчий процес дозволяє наблизитися до оригіналу, що здійснюється на певних рівнях за допомогою належних засобів, способів та прийомів, щоб адекватно оцінити повноцінність перекладу [1, 535]. Засоби перекладу – лексика та типові конструкції, що служать для оптимального відображення змісту, стильових характеристик та загального фону при відтворенні оригіналу, розподіляються на дві великі групи: лексикографічні

засоби (формальні відповідники) та авторські засоби (функціональні відповідники). Лексикографічні засоби, ґрунтуючись на словникових тлумаченнях, охоплюють дві підгрупи: еквіваленти (одиничні відповідники) та варіанти (множинні регулярні відповідники). Однак при перекладі, крім проблем із відтворенням стилістичних фігур, спостерігається різнобій "мовних картин світу" для різних (особливо генеалогічно віддалених) мов.

Піраміда «мова → культура → людина» сплітається в єдиний міждисциплінарний клубок, що займається дослідженням етнічної картини світу. Регіональна лексика - це лексика не лише повсякденного життя, але також різноманітних статей журналів, газет, художніх творів сучасних письменників, церковна лексика. Сфери вживання регіональної лексики та парних фразеологізмів є дуже різноманітні: в побуті, в літературі, в визначенні релігійних та світських свят, тому що певна територія має свої звичаї і традиції [2, 228].

У Німеччині масниця тривала кілька тижнів - від Дня трьох королів до Попільної середи (середи першого тижня Великого посту). Для позначення свята закріпилися різноманітні регіональні назви (напр. *Fasching* (Ostoberdeutsch), *Fastnacht* (Westmitteledeutsch, Süddeutsch), *Karneval* (Rheinfränkisch - Pfälzisch, Hessisch), *Faßloom* (Plattdeutsch) і тд.), але найбільш вживаним стало *Fastnacht* (досл. «пісна ніч»). У XI столітті початок пасхального посту було закріплене за Попільною серединою (*Aschermittwoch*), як наслідок цього в слові *Fastnacht* відбулося звуження значення від позначення всього періоду масляних гулянь до «вівторка напередодні початку посту». Регіональні назви німецької масниці - *Fasenacht*, *Faselnacht*, *Fasching*, *Fasnet*, *Faßloom* сягають своїм корінням до давньогерманського дієслова *faseln* «рости».

В роботі досліджено питання складності перекладу та особливості вживання регіональної лексики та парних фразеологізмів. Маючи унікальну структуру, оригінальні значення та умови вживання, регіональна лексика та парні фразеологізми не тільки емоційно забарвлюють текст роботи, а й надають йому інформативності. Адекватність перекладу регіональної лексики та парних фразеологізмів дозволяє людині краще пізнавати певний регіон країни та її культурні особливості.

Глобальні зміни у суспільному житті, такі як розповсюдження засобів інформації та доступність вищої освіти, в значній мірі позначилися на вербальних звичках носіїв німецької мови. Деякі лінгвісти також відзначають підвищений "престиж" регіональної лексики. Багато носіїв німецької, в тому числі міські жителі та представники інтелектуальної еліти, мають звичку для різноманіття або додання емоційного забарвлення додавати у свою мову літературній мові деякі регіональні слова або вирази.

І. Кияк Т. Р., Науменко А. М., Огуй О. Д. Теорія і практика перекладу (німецька мова). – Вінниця: Нова книга, 2006. – С. 516-550.

ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ РІЗНОСПРЯМОВАНОГО РУХУ ДІЄСЛОВА «ХОДИТИ» В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Опанасенко О.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – ст. викладач Єрмоленко С. В.

У німецькій мові українському дієслову *ходити* відповідають декілька еквівалентів, причому, як підкреслює Н.Л. Шамне, можна відзначити їхню більшу розмаїтість, ніж у випадку з дієсловом *йти*, тому що в німецькій мові вживання дієслова-еквівалента більшою мірою залежить від конкретної мовної ситуації й контекстуального уточнення [3, 35].

В українській мові лексичне значення дієслів *йти* / *ходити* є близьким, розходження в їхній значеннєвій структурі зафіксовані не на лексичному, а на лексико-граматичному рівні, вони розрізняються з погляду визначеності / невизначеності дієслівної дії. Німецькі дієслова *gehen*, *kommen*, *laufen*, на відміну від українських еквівалентів, мають як подібності, так і розходження на лексичному рівні, про що свідчить наявність контекстів, у яких дані дієслова можуть вживатися як синонімічні, а також контекстів, коли можливий тільки один варіант. Так, і дієслову *йти*, і дієслову *ходити* можуть відповідати в німецькій мові дієслова *gehen*, *laufen*, *kommen*. На визначеність :: невизначеність руху (яка реалізується в ознаках спрямованості :: неспрямованості, конкретності :: абстрагованості, кратності :: некратності) у німецькій мові вказують контекстуальні уточнення [2, 64].

Ознака спрямованості :: неспрямованості переміщення в просторі порізному виражена в українській і німецькій мовах. В українській мові протиставлення дієслів руху 1 і 2 груп за ознакою визначеності :: невизначеності має системний характер, воно опозитивно представлено в основах дієслів типу *йти* й типу *ходити* (*нести* :: *носити*, *летіти* :: *літати* й т.д.). Дане протиставлення найбільш наочно реалізоване саме в семантиці спрямованості :: неспрямованості переміщення в просторі. У німецькій мові ознака визначеності :: невизначеності руху й, відповідно, спрямованості :: неспрямованості виражається не системно, а в додатковому розподілі, він обумовлений контекстуально [1, 52].

Дієслова 1 групи (типу *йти*) в українській мові позначають тільки спрямований рух, що може бути однократним і повторюваним. Дієслова 2 групи типу *ходити* позначають ненаправлений рух, що може бути одиничним і повторюваним, а також різноспрямованим і двоспрямованим. Якщо ж у німецькій мові вжито дієслово руху *gehen*, то обов'язкова, на

відміну від української мови, присутність контекстуального уточнення повторюваності руху. Це пояснюється тим, що в українській мові значення повторюваності виражено граматично й посилене лексичним уточненням, що може бути семантично надлишковим, або підкреслює певну кратність повторюваної дії. У німецькій мові значення повторюваності реалізується в контексті тільки лексичними уточненнями [1, 57].

Ненаправлений рух (різноспрямований) також може бути одиничним і повторюваним. Одиничність в українській мові може бути підкреслена або спеціальним контекстуальним уточненням (*учора, сьогодні*), або виражена формою дієслова теперішнього часу. У німецькій мові значення і одиничності, і повторюваності дії виражається тільки за допомогою уточнень.

1. Кійко Ю. С. Інвентаризація лексико-семантичної групи дієслів пересування в сучасній німецькій мові // Наук. вісник Чернівецького ун-ту. – Чернівці: ЧНУ. – 2000. – Вип. 98: Германська філологія. – С. 51-59.
2. Тханг Л. Т. Движение в пространстве и проблема картины мира // Изв. РАН. Сер. лит и яз. 1990. Т. 49. № 1. С. 62—69.
3. Шамне Н. Л. Специфика переносных значений немецких глаголов движения *gehen* и *kommen* // Языковая личность: проблемы креативной семантики. Волгоград: Перемена, 2000г. С. 29—36.

ПЕРЕКЛАД ЗООНІМІВ

Піддубна І. В.
(Сумський державний університет)
Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Баранова С.В.

За існуючою традицією в англійському фольклорі, поезії та казках назви тварин осмислюються, якщо є потреба в чоловічому або жіночому роді. В українській мові таке спеціальне осмислення роду тварини неможливе, оскільки в українській мові категорія роду – виключно граматична категорія. Тому при перекладі часто або змінюється рід тварини (якщо перекладачу не вдається знайти еквівалент у „потрібному” роді), що іноді приводить до втрати певного сенсу, або рід залишається таким, як у тексті оригіналу [1,55].

У більшості випадків перекладач керується нормами рідної мови, згідно яких одні тварини та птахи є істотами чоловічого роду (*слон, горобець, собака*), а інші – жіночого (*кішка, сова, ящірка*). При цьому в українській мові існують пари слів для позначення тварин як жіночого, так і чоловічого роду (*півень - курка, бик - корова*), де на перший план виходить

біологічний рід тварини (тоді обидва слова є маркованими за ознакою статі), а також існують такі пари слів у чоловічому та жіночому роді (*kit* - *кішка*), де керівну роль відіграють морфологічні показники слів.

Іноді перекладачу не вдається зберегти «потрібний» рід зоонімів, і «чоловіки» з англійського тексту перетворюються на «жінок» у тексті перекладу. При перекладі важливо враховувати природність звучання мовної одиниці. Поняття природності звучання у перекладі має на увазі використання таких засобів мови перекладу, які сприймаються носіями мови перекладу як звичні та природні у даному контексті [2,11]. В українській мовній полісистемі слово *кішка* видається більш природнім і звичним, ніж слово *kit*. Отож, слово, що позначає особи жіночого роду, зустрічається в українських фольклорних і художніх казках частіше, ніж слово чоловічого роду.

Такий аналіз дозволяє зробити висновок, що іменники, рід яких співпадає у тексті оригіналу і у тексті перекладу є найбільш простим випадком для перекладу. В інших випадках перекладач має або трансформувати слово у потрібний рід, або додати інші слова, що вказують на потрібний рід. Цікавим виявилось те, що в жодному прикладі перекладач не конкретизує назву тварини для збереження роду.

1. Немировский М. Я. Способы обозначения пола в языках мира // Памяти академика Н. Я. Марра.- М., Л., 1988. – 148 с.

2. Минченков А. Г. Русские частицы в переводе на английский язык / Russian Particles in English Translation. СПб.: Химедра, 2001. – 96 с.

СПЕЦИФІКА ПЕРЕДАЧІ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ ВАРІАНТІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПОЗА МЕЖАМИ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Підлуцька В. І.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Чернюк Н. І.

Поряд з іншими мовами світу англійська мова належить до полінаціональної та поліетнічної категорії мов. Вона виявляє високий ступінь негомогенності.

Спочатку англійська мова слугувала засобом міжетнічного спілкування, потім вона поступово видозмінювалася та ставала рідною для населення тієї чи іншої країни. Так, британський варіант англійської мови поклав початок американському варіанту, потім австралійському та південноафриканському. У ХХ столітті розвилися нігерійський, індійський, інгапурський варіанти та багаточисленні нові різновиди англійської мови ("New Englishes") [1, 13]. Серед нестандартних варіантів англійської мови

виділяють "піджини" (гавайський, малайський "Beach-la-Mar", "Neo-Malasian") та "креольські мови" (Тринідад і Тобаго "Banana English", ямайська "Bungo" тощо). Деякі лінгвісти висувають припущення, що дана ситуація може свідчити про розвиток нової мовної родини. Поширення англійської мови у світі відображене в теорії "трьох концентричних кілець" Б. Качру (1984).

Існує й інша класифікація, за якою англійська мова поділяється на наступні варіанти: вихідний первісний максимальної включності (британський варіант); похідні первісні максимальної включності (американський, канадський, австралійський, новозеландський варіанти); похідні вторинні обмеженої включності (варіанти поліетнічної мови в країнах, що розвиваються, та її варіанти як іноземної мови, такі як "франгле", "венгліш" (уельська та англійська), "джепліш", "сведліш", "англікаанс", "дойчліш", "русліш".

Національно варіанти являють собою особливі форми функціонування єдиної літературної мови у відповідності до умов, потреб та традицій нації – носіїв даної мови [2]. При дослідженні диверсифікаційної варіативності англійської мови враховувалися лінгвокультурний та соціолінгвістичний чинники.

Основні розбіжності між національними варіантами англійської мови лежать у площині лексичної структури: національно-марковані одиниці, реалії, фонові лексика, конотативна лексика. Спостерігаються відмінності на фонетичному рівні: вимова дифтонгів ([eɪ] = [aɪ]), видозміна приголосних, назалізація тощо. На морфологічному рівні відмічені специфічні афікси, скорочення слів, редукації основ, наприклад: "-za – Shazza", "postie = postman"). На рівні граматичних конструкцій спостерігається субституція вектору недоконаного стану минулої дії вектором доконаності (Present Progressive/Past Simple), передача родового відмінка називним. Лексико-граматичні та інші варіації також викликають певні труднощі при перекладі з національно-територіальних варіантів англійської мови українською мовою.

При перекладі автентично маркованих лексичних одиниць діють наступні принципи перекладу реалій: транскрипція (наприклад, "creek" – "крік" (епізодична ріка, що всихає в сухий сезон)), транслітерація, калькування (наприклад, "gentle Annie" – "ніжна Енні" (некруте полого урвище)), спосіб семантичних аналогій. Однак в процесі перекладу реалій слід дотримуватися поетапності. В першу чергу необхідно встановити семантичне значення певної реалії та визначити можливий спосіб перекладу, адже необгрунтоване застосування того чи іншого способу перекладу призведе до перекладацької помилки (наприклад, калькування українською мовою австралійського топоніму "Esperance doctor", що позначає "сильний холодний вітер після спекотливого дня" (за назвою м. Есперанс, штат Західна Австралія) є недопустимим. Особливості морфологічної структури національних варіантів англійської мови, зокрема, австралійського, інколи призводять до курйозів перекладу (наприклад, лексичну одиницю "postie" не

слід передавати українською мовою пестливо-зменшувальною формою, адже зазначена мовна одиниця є редукованим варіантом слова "postman" – "поштар" та має нейтральну конотацію. Граматичні розбіжності в національних варіантах англійської мови вимагають детального аналізу висловлювання у процесі перекладу. На цьому етапі вагоме місце посідає контекст висловлювання, що зумовлює вибір певної граматичної конструкції у мові перекладу (наприклад, доконаний/недоконаний вид дієслівних зворотів, передача значення позесивності тощо).

Особливості національних варіантів англійської мови поза межами Великої Британії можуть призводити до непорозуміння в екzogлосному спілкуванні та викликати певні труднощі при перекладі територіальних варіантів англійської мови на українську. Їх знання необхідне для нейтралізації мовно-культурного бар'єру.

Отже, англійська мова являє собою складне динамічне гетерогенне утворення, що розвивається швидкими темпами, функціонує в межах різних мовних ареалів та зазнає модифікацій.

1. Ощепкова В. В. Язык и культура. UK. USA. Canada. Australia. New Zealand. – М.: Глосса КАРО, 2006. – 336 с.

2. Наукові підходи до вивчення національних варіантів мови [Електронний ресурс] / Люшинська Г. В. // Вісник Запорізького державного університету Серія: Філологічні науки. – 2002. - №43. – Режим доступу до журн.: <http://web.znu.edu.ua/herald/issues/archive/articles/2779.pdf>.

КВАНТИТАТИВНІ ВИЗНАЧНИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПЕРЕКЛАДІ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Пронь В. П.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Чернюк Н. І.

Серед перекладознавчих праць, присвячених проблемам передачі числових форм іменника, слід зазначити роботи С. О. Швачко, В. І. Карабана, Н. І. Чернюк, А. Г. Гудманяна, Г. І. Сидорук, О. Л. Пумпянського, а також роботи С. С. Кутателадзе. Вивчаючи особливості перекладу числових форм іменника, ці науковці враховували як мовні, так і мовленнєві відмінності у вживанні форм числа субстантивів вихідної та цільової мов. Проте, внутрішньокатегоріальні заміни іменникових числових форм у перекладі, зумовлені особливістю структур граматичної категорії числа іменників англійської та української мов та денотативним статусом іменникової групи, не були предметом їхнього дослідження. Таким чином, недостатнє вивчення проблеми внутрішньокатегоріальних замінь форм числа субстантива в англо-

українському художньому перекладі, а також завдання практичного характеру. пов'язані передусім із вибором правильного числового оформлення іменника у перекладі, і зумовили актуальність теми проведеного дослідження.

Питання перекладу числової форми англійського іменника українською мовою на перший погляд видається несуттєвим, оскільки граматична категорія вважається нібито тотожною в обох мовах. І справді, граматична категорія числа іменника обов'язкова для кожного субстантива як в українській, так і в англійській мові, а основне значення цієї категорії в обох мовах – це протиставлення одинності та множинності предметів. Тому припускається, що числову форму англійського іменника завжди треба перекладати тотожною українською числовою формою. Випадки різного числового оформлення англійських та українських іменників при перекладі пояснюються мовними чинниками: за певними англійськими іменниками чи лексико-семантичними варіантами та їхніми українськими відповідниками історично закріпилися різні числові форми. Проте, невідповідність у числових формах простежується й при перекладі іменників, числові оформлення яких у перекладі поза текстом були б тотожні. Це наштовхує на думку, що на перший погляд тотожна граматична категорія числа іменника в англійській та українській мовах може відрізнитися не тільки обсягом лексичного матеріалу, але й об'ємом своїх значень та функціями. Саме тому не варто недооцінювати труднощі, пов'язані з перекладом, здавалося б, тотожних граматичних форм категорії числа іменників з англійської мови українською, оскільки сліпе повторення форм числа у перекладі, зокрема, у перекладі художніх творів, може актуалізувати не актуалізоване використання цієї форми у мові оригіналу та надати невластивих їй відтінків значення [1, 37].

Серед функцій, які квантитативні визначники виконують в англійській мові слід відзначити такі: функція означеної кількості, функція збірності, функція узагальненої кількості, функція сукупної множинності [2, 123]. Проведене дослідження виявило системно-функціональні параметри КВ, особливості системних відношень квантитативних одиниць, їх когнітивний аспект, статус.

Закріплені у словнику значення мовних одиниць вказують на наявність в англійській мові квантитативного лексикону, сприяють розпізнанню парадигматичних рядів з домінантними семами "група", "число", "вимір", "частина", "багато", "мало" тощо. Різні за наповненням і структурою. КВ позначені наявністю основної семи "кількість". Домінантне місце серед КВ сучасної англійської мови посідають числівники, що обумовлюється їх регулярною співвіднесеністю з натуральними числами, можливістю позначати будь-які множини, реалізувати пряму та непряму лічбу, замінювати інші слова числової семантики, а також іменники, яким притаманна функція об'єднання дериватів із семами кількості. Системність КВ в англійській мові виявляється в упорядкованості, цілісності, структурній

багатовимірності, стійкості, динамічності, унікальності та варіативності. Системний характер КВ прослідковується як у внутрішньослівних зв'язках, так і в міжслівних зв'язках, в ієрархічній представленості КВ, в інтеграції окремих частин за допомогою доміантних та периферійних сем кількості.

Мовленнєва системність КВ проявляється у їх належності до функціонально-семантичного поля кількості, доміантним ядром якого є нумеральні сполучення (НС).

В нумеральних дериватах типу *third, thirdly, thrice, in threes, three-fold, etc* кардинальні категоріальні ознаки зникають чи розмиваються за рахунок домінування категоріальної ознаки, характерної для іншої частини мови. До дериватів, що набули категоріальних ознак прикметника, номінативною базою якого є поняття якості, належать порядкові числівники та прикметники (нумеральні деривати) [3, 76].

В англійській мові КВ позначені певною поліфункціональністю. Вони вживаються як на позначення квантитативних характеристик, так і квантитативно позначуваних одиниць, тобто виступають суб'єктом і об'єктом квантифікації.

1. Чернецький В. Числові іменники в сучасній українській мові // Укр. мова та літерат. в школі. – 1978. - №10. – 210с.
2. Мостовий М. І. Лексикологія англійської мови. – Х.: Основа, 1993. – 256с.
3. Пентелюк М. І. Стилiстичні особливості числівників // Укр. мова і літерат. в школі. – 1990. - №1. –175с.

МЕДІАДИСКУРС В МОВАХ ОРИГІНАЛУ ТА ПЕРЕКЛАДІ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ)

Руднєва В. О.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник - канд. філол. наук, доцент Баранова С. В.

Переклад має довгу історію. Все почалося в ті давні часи, коли виникла потреба у людях, що володіли б декількома мовами і могли б бути посередниками при спілкуванні різних мовних націй. Але як самостійна наука, переклад сформувався лише на початку ХХ ст. В умовах розширення міжнародних зв'язків та обміну інформацією, перекладознавство швидко розвивалось і цей процес триває і досі, так як мова постійно оновлюється за рахунок неологізмів та запозичень. З'являються нові теорії, погляди на проблеми перекладу.

В наш час, час динамічного розвитку, що постійно відбувається і впливає на всі сфери людської діяльності, час, коли обмін інформацією став,

можливо, як ніколи грандіозним, прямо пропорційно ростуть і вимоги до перекладу, а саме до якості останнього.

Важливе місце займає і переклад газетних статей.

Особливістю американських газет є, звичайно, заголовки газетних матеріалів. Автори статей докладають максимум зусиль аби заголовок їх статті складався з якомога меншої кількості слів, при цьому передавав інформацію про яку йдеться і привертав до себе увагу читача. Так аби читач побачивши заголовок вже був зацікавлений придбати газету і прочитати саме ту статтю, заголовок якої йому видався цікавим з інформаційної точки зору [1, 55].

Знання особливостей перекладу іменникових фраз повинно допомогти перекладачу підвищити ефективність роботи з англомовними публіцистичними текстами, збільшити швидкість читання, покращити якість перекладу з англійської мови на українську й зменшити витрати часу.

Під таким кутом зору перспективним вбачається дослідження особливостей перекладу іменникових фраз не тільки газетних заголовків, але й назв літературних творів, оголошень, рекламних плакатів, науково-технічних термінів, назв установ, підприємств, організацій тощо.

Застосування в заголовках гри слів актуалізує перш за все інформативну функцію (оскільки заголовок передає основну думку статті в стислій формі), рекламну (за допомогою незвичайних оборотів, яскравих емоційних слів автор прагне привернути увагу читача до статті), модальну і оцінну функції (оскільки в заголовку укладені погляди, думки, позиція автора, виражена їм у використуванні емоційно-оцінної лексики і авторських новоутворень). Таким чином, вживання в заголовку гри слів пов'язано з прагматичною функцією заголовка, оскільки актуалізація каламбуру виявляється в пристосуванні лексичних засобів і синтаксичних структур до конкретної комунікативної мети вислову, а також в індивідуально-авторському використуванні цього засобу.

Специфіку газетно-інформаційних матеріалів складають також фразеологізми. Суспільно-політичний стиль більше ніж будь-який інший стиль є наближеним до художньої літератури. В суспільно-політичних текстах, статтях, оглядах широко використовується образна фразеологія. Характеризуючись метафоричністю, вона надає висловлюванню виразності, яскравості, своєрідності. По способу перекладу на українську мову образну фразеологію можна умовно розділити на чотири групи :

- 1) Фразеологізми, що мають повний відповідник в українській мові і повністю калькуються при перекладі : *a domino effect* – ефект доміно;
- 2) Фразеологізми, які частково не співпадають по образності з українськими: *to buy a pig in a poke* – купити kota в мішку ;
- 3) Фразеологізми, при перекладі яких образ повністю змінюється : *to hang fire* – призупинити роботу ;
- 4) Фразеологізми, які перекладаються нейтральною лексикою: *to cut no ice* – нічого не добиватись.

Переклад фразеологізмів – це особлива проблема, адже передати їх слово в слово зазвичай неможливо, через те, що вони являють собою єдиний образ, звідси – необхідність їх розгляду, як єдине семантичне ціле; а заміна їх словами в прямому значенні може спричинити зникнення атмосфери звичних читачу образів [2, 66].

Переклад реалій, як слів специфічних для певного народу або країни, вимагає від перекладача особливої уваги.

Хоча мова йде про поняття та предмети, яким можна дати точний опис та визначення, при передачі їх на мову перекладу, можливі значні відхилення та варіанти. Це пов'язано з тим, що по частоті вживання, по ролі в мові, по побутовому характеру слова, що виступають в якості назв таких реалій, не мають термінологічного забарвлення; вони не вирізняються навіть в найбільш буденному контексті оригіналу, не вирізняючись в ньому стилістично, є звичними для мови оригіналу і саме тому при їх перекладі виникають труднощі [3, 76-79].

Для того, щоб правильно перекласти реалії, необхідно також враховувати : тип тексту, зміст реалій в контексті, тип реалій та їх систематична роль у культурах мови оригіналу та мови перекладу, ступінь сприйняття незвичних словосполучень та “екзотичних” виразів у культурі мови перекладу.

- 1.- Федоров А. В. Основи загальної теорії перекладу. – М. : ООО Філологія три, 2002. – 416 с.
2. Алексеева І. С. Професійний тренінг перекладача. – СПб. : “Союз”, 2001. – 288 с.
3. Латишев Л. К. Переклад: проблеми теорії, практики та методики викладання.– М.: Просвещение – 1988. – 159 с.

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ СУЧАСНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРІВ

Федоренко Ю. В.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник - ст. викладач Дегтярєва Л. І.

Переклад є однією з важливих форм міжкультурних та міжлітературних взаємин. Оскільки знання іноземних мов сьогодні не можна назвати масовим, перекладачі виступають посередниками між народами.

Окрім посередницької функції перекладні твори виконують також творчу, продуктивну місію, оскільки вони завжди були одним з

найважливіших факторів розвитку національних мов, літератур, культур [1, 18].

В проведеному дослідженні розглядається переклад сучасних літературних творів. Література за змістом ділиться на наукову та художню, призначену для задоволення пізнавальних, інтелектуальних та естетичних потреб.

Художня література - сукупність писаних і друкованих творів народу, епохи, людства; мистецтво слова, що відображає дійсність у художніх образах; результат творчого процесу автора, зафіксований у відповідному тексті за допомогою літер. Автор розповідає про світ та людину через призму власного бачення, використовуючи стилістичні засоби виразності.

Повноцінний переклад літературних творів передбачає знання мови першотвору і здійснюється переважно з тексту оригіналу, що дає можливість точно передати зміст, відтворити відтінки стилю, полісемію слова, нюанси звукопису.

При перекладі творів жанру фентезі необхідним є ознайомлення з уявленнями народів, а також знання реалій народного епосу, щоб знайти в рідній культурі хоча б частковий еквівалент та не припуститися невиправданої заміни реалії.

Незважаючи на те, що власні назви найважче трансформувати, їх еквівалентний переклад необхідний для досягнення ефективності впливу на реципієнта.

Незалежно від жанру тексту, основне завдання перекладача літературних творів полягає у передачі художньо-естетичних достоїнств оригіналу та створенні повноцінного художнього тексту на мові перекладу.

Художній переклад - один з найнаглядніших проявів міжлітературної і міжкультурної взаємодії. Фактично він є основною частиною національно-літературного процесу, оскільки виступає посередником між літературами, без нього неможливо було б говорити про міжлітературний процес у всій його повноті. Художній переклад - відображення думок і почуттів автора прозового або поетичного першотвору за допомогою іншої мови, перетілення його образів у матеріал іншої мови.

Повноцінний художній переклад передбачає знання мови першотвору і здійснюється переважно з тексту оригіналу, що дає перекладачеві можливість точно передати зміст, відтворити відтінки стилю, нюанси звукопису. Однак на практиці не раз доводиться відступати від цього правила. Коли перекладач не знає мови оригіналу, йому на допомогу приходять переклад-посередник та підрядник.

При перекладі художніх творів надзвичайно цінним є семантичний підхід. Цей підхід полягає в усвідомленні необхідності пошуку глибинних закономірностей на рівні лінгвістики та морфологічного аналізу слова.

На основі проаналізованих джерел можна зазначити, що характерними ознаками літературних творів є їх завершеність, цілісність, естетична функціональність та специфічна лексична наповненість.

1. Бархударов Л. С. Язык и перевод. - М: Международные отношения, 1975. - 240 с.
2. Верещагин Е. М. Язык и культура. - М, 1983. 353 с.
3. Дюришин Д. Посредническая функция художественного перевода. // Перевод - средство взаимного сближения народов. - М., 1987. 289 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НЕОЛОГІЗМІВ У ВІЙСЬКОВОМУ ДИСКУРСІ

Федорко О. О.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – канд. філол. наук, ст. викладач Таценко Н. В.

У лінгвістиці кінця ХХ – початку ХХІ століття спостерігається особливий інтерес до дискурсивного аналізу, теорії мовної особистості, теорії мовленнєвого впливу. Антропоцентризм лінгвістичних розвідок, урахування людського чинника в комунікативних процесах посідає нині чільне місце у мовознавчих студіях. Питання про те, що таке дискурс, стає основою нової парадигми лінгвістичного знання, яка дістала назву когнітивно-дискурсивної. Матеріалом дослідження послугувало вивчення інноваційної лексики військового дискурсу, яке полягає у виникненні нових реалій, і, як наслідок, появі неологізмів, які потребують системного аналізу, унормування та закріплення в лексико- і термінографічній літературі.

Виникнення нових слів у мові – процес перманентний. Його перебіг у різні періоди історії літературної мови відбувається нерівно, з неоднаковою інтенсивністю. У процесі розвитку суспільства виникають нові поняття, які потрібно називати. Крім того, навколишній світ, відкриває нові явища, котрі теж потребують називання. Нові слова мають назву – неологізми (гр. *neos* – новий і *logos* – поняття, слово).

Досліджуючи процес неологізації, лінгвісти вкладають різний зміст у поняття неологізму. По-перше, неологізмом вважають слово або його лексичний зміст, що, на відміну від загальновідомих і узвичаєних лексичних одиниць чи їхніх традиційних значень, характеризується новизною і сприймається як незвичне. Тобто, до неологізмів зараховують лексико-семантичні одиниці, які позначені стилістичним "відбитком свіжості" [3, 98].

Отже, неологізми – це слова, словосполучення, фразеологізми, окремі їхні значення, що з'явилися на певному етапі розвитку мови для позначення

нових реалій і понять, актуалізація яких зумовлена соціальними і територіальними чинниками функціонування літературної мови, а також okazіоналізми (індивідуально-авторські новації), використані одноразово в мовній практиці певного автора, видання, редакції чи в конкретному тексті [2, 95].

У сучасній лінгвістиці спостерігаються не тільки різні погляди вчених на неологізми, але й нетрадиційні класифікації цих лексико-семантичних одиниць. Враховуючи те, що новизна може стосуватися або лише семантики слова (новація за змістом), або тільки його матеріальної форми, або одночасно і змісту лексеми, і її форми, розрізняють такі типи неологізмів (неолексем) [1]:

1. Власне неологізми – слова, що характеризуються абсолютною новизною як щодо форми, так і щодо змісту. Цей матеріал засвідчує, що в англійській мові початку ХХІ ст. значну групу становлять одиниці, які лінгвісти називають ще матеріальними неологізмами.
2. Новоутворення – слова, що відзначаються новизною форми. У них відомі морфеми виступають у незвичних поєднаннях, утворюючи слова із зовсім новими значеннями. Проведений кількісний аналіз (понад 3000 слів) дає підстави твердити, що такі одиниці становлять домінуючу за обсягом і своєрідну групу.
3. Трансформації – слова, у яких нова форма поєднується із значенням, яке передавалося раніше іншими лексичними засобами. Власне, це синонімічні неологізми, які становлять у сучасній українській мові кількісно обмежену групу. Вони з'являються в мові з метою надання більшої емоційності найменуванням предметів чи осіб, які мали до цього стилістично нейтральну назву. Такі одиниці відображають тенденцію до необхідності вдосконалення мовного механізму.
4. Семантичні неологізми – слова, у яких нове значення передається формою, наявною в мові. Серед таких одиниць доцільно виділити два різновиди:
 - а) слова, що повністю змінюють своє значення, втрачаючи всі властиві їм раніше;
 - б) слова, у семантичній структурі яких виникає ще один лексико-семантичний варіант при збереженні всіх попередніх.

Проблема правильного розуміння і перекладу неологізмів пов'язана з тим, що при сучасному стрімкому розвитку науки і техніки ніякий словник не в змозі встигнути за виникненням нових слів і термінів в різних областях знань. Тому, якщо в тексті трапляється неологізм, відсутній у словнику, перекладач зобов'язаний самостійно визначити його значення, з огляду на словотворчі елементи даного слова і спираючись на контекст.

Найбільш складним є переклад військових термінів, які передають реалії англословної дійсності, що не існують в країні, на мову якої здійснюється переклад. В таких випадках переклад військових термінів може досягатися шляхом опису значення слова, дослівного перекладу, транслітерації, або транскрипції. Перекладач повинен враховувати реальне

значення терміна в певному контексті і вміти передати специфічний характер та соціальний зміст поняття.

Причинами появи неологізмів у мові є:

- а) потреба дати назви новим предметам і явищам;
- б) потреба замінити назву зрозумілішою, прозорішою; такою, що більш відповідає внутрішнім законам мови, її словотвірним особливостям.

1. Заботкина В. И. Новая лексика современного английского языка. – М.: Высшая школа, 1989. – 126 с..

2. Плющ М. Я. та ін. Сучасна українська літературна мова – К.: Вища шк., 1995. – 281, [2] с.

3. Вісник СумДУ, № 11 (95) 2006., 106 - 110с.

ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ НЕВЕРБАЛЬНОСТІ В ДІАЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ

Федоряко А. Ю.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Медвідь О. М.

Питання про те, що таке дискурс, стає основою нової парадигми лінгвістичного знання, яка дістала назву когнітивно-дискурсивної. Невербальні елементи комунікації привертають увагу вчених різних студій, в яких увага фокусується на поліаспектності, поліфункціональності та мультимодальності перекладу невербальних елементів.

Невербальні елементи комунікації є важливим джерелом знань про поведінку людини, а точніше – інформацією, якою вона володіє. Невербальні компоненти є невід'ємною частиною семіотики, комунікативної лінгвістики, психології, соціолінгвістики, етнопсихолінгвістики та ін.

Комунікація не існує без обміну знаками (вербальними та невербальними). Переклад – реакція світової спільноти на велике розмаїття мов і культур, спроба дійти універсальності у розумінні змісту витворів [1, 356]. Переклад діалогу – складний та тривалий процес. Мета діалогу – успішна комунікація.

Для перекладача як фахівця з міжкультурної комунікації необхідністю стає опанування всіх кодів, які включає національна семіосфера, у тому числі і невербального коду. Неадекватна інтерпретація невербальних компонентів комунікації призводить до комунікативних збоїв і комунікативних невдач і в монокультурній комунікації. На рівні міжкультурної комунікації, під якою розуміється спілкування мовних осіб, що належать до різних лінгво-культурних груп, ці проблеми можуть розростися до конфліктних ситуацій.

Розуміння у міжкультурному контакті регулюється певними умовами, що накладають певні обмеження на протікання комунікативного процесу та процесу передачі інформації з однієї мови на іншу [2, 143]. Комунікація людей через невербальні канали відбувається також за допомогою особистих, спільних та суспільних артефактів.

Для успішного спілкування з іноземцем треба обов'язково враховувати ідіоетнічні особливості невербальних компонентів комунікації. Розуміння невербальних сигналів допоможе слухачеві вірно інтерпретувати і слова співрозмовника, що дозволить підвищити результативність спілкування. Невербальні компоненти відіграють важливу роль у процесі організації перекладу діалогічного дискурсу, впливають на його успішність.

1. An Encyclopaedic Dictionary of Language and Languages / Crystal David. – Oxford: Blackwell Reference, 1993. – 428 p.
2. Сорокин Ю. А., Марковина И. Ю. Сохранение и элиминирование национальной специфики оригинала при переводе драматургических текстов: постановка проблемы // Общение. Текст. Высказывание. – М. – 1989. – С. 137 – 144.

ПОЄДНАННЯ ЕКСПЛІЦИТНОГО ТА ІМПЛІЦИТНОГО В ПОЕЗІЇ Г. ГЕЙНЕ (ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ АСПЕКТИ)

Шкробень А. Ю.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – ст. викладач Чепелюк А. Д.

Художній переклад - особливий вид перекладу, оскільки він є не точною передачею змісту, а відображенням думок і почуттів автора прозового або поетичного першотвору за допомогою іншої мови, перевтіленням його образів у матеріал іншої мови. Поетична форма традиційно поставлена в жорсткі рамки обмежень. Завданням перекладача є збереження розміру і стопності, збереження каденції, збереження типу чергування рим, відображення звукопису, збереження кількості і місця у вірші лексичних і синтаксичних повторів.

Визначний німецький поет, представник завершального етапу розвитку європейського романтизму, Генріх Гейне увійшов в історію світової поезії як неперевершений лірик, співець кохання і боротьби. Вже понад 100 років українські поети-перекладачі звертаються до творчості Генріха Гейне. Ранній етап знайомства України з Гейне (друга половина XIX ст.) характерний вільними перекладами його творів Юрієм Федьковичем та Михайлом Старицьким, що друкувалися в тогочасній періодиці. Перші українські

перекладачі Гейне ще не вміли заглиблюватись у своєрідну систему художніх образів німецького поета, оцінити новаторство його творчості, яку вони сприймали експліцитно й створювали варіації на запозичені теми, використовуючи звичну для них поетичну фразеологію, ритміку, інтонації. Додержуючи панівних поглядів на мистецтво поетичного перекладу, ранні українські перекладачі Гейне вдавалися до методу "українізації" його поезії, вважаючи, що в такий спосіб роблять її ближчою й доступнішою розумінню українських читачів.

Перекладацька діяльність українських поетів кінця ХІХ століття набула бурхливого розвитку. Головні перекладачі з Гейне цього періоду - Іван Франко, Леся Українка та Максим Стависький. Це були перші вдалі спроби наблизитися до оригіналу, передати обриси справжнього Гейне. Іван Франко звернув увагу на сатиру Гейне, а Леся Українка засобами української мови втілила не тільки зміст, а й поетичну форму ліричного твору. За цей час вийшло дві збірки: "Книга пісень" у перекладах Лесі Українки та Максима Стависького; "Вибір поезії" у перекладах Івана Франка. На початку ХХ століття твори Генріха Гейне продовжували перекладати українською мовою. Знайомили українського читача з творчістю відомого німецького поета такі українські митці: А. Кримський, П. Мирний, Б. Грінченко, Д. Загул, В. Кален, В. Кобилянський та інші.

До найповнішого відображення творчості великого німецького поета наблизились М. Рильський, П. Тичина, В. Сосюра, М. Бажан, Л. Первомайський, А. Малишко. Великою популярністю користувалися пісні, написані на слова Гейне. Їх співають не лише німці, вони звучать у різних країнах світу.

Справжньою перлиною гейнівської поезії є вірш «Ich weiЯ nicht, was soll es bedeuten», який в перекладі Л. Первомайського звучить як «Лорелей». Проаналізувавши цей вірш та його переклад, можна дійти висновку, що Поетична мова Г. Гейне доволі складна, його поезія не настільки проста, як здається на перший погляд, тому щоб зробити її повноцінний переклад, донести до читача той настрій, ту красу художніх образів, яка простежується в оригіналі, спершу необхідно дослідити всю імпліцитність твору.

Хто вчитувався в Гейне, хто знає добре його поезію, той легко зрозуміє причину стількох наслідувань і перекладів. У віршах знаменитого поета стільки чарівно-свіжого, живого, щирого, стільки знайомого та рідного кожному живому серцю, - що кожен знаходить в них свої страждання, радості, надії.

Велику увагу слід приділити способу вираження Гейне - музичність і звучність його віршів, особливі, вигадані ним епітети, найвищою мірою поетичні образи - все це не підлягає ніякому сумніву. У цьому, здебільшого, і складається величезна складність точного перекладу його поезії, а в деяких випадках навіть неможливість.

Неможливо перекладати Гейне, в тісному значенні цього слова, тобто з точною передачею його виразів, образів, епітетів - можна наслідувати його,

передавати його думки - але не можливо відтворити їх перекладом. Одним із доказів цього може слугувати те, що Гейне сам переклав свої твори на французьку мову, - і вони втратили майже половину тієї чарівності, тієї краси та звучності, яку містить в собі оригінал.

Складнощі перекладу зустрічаються навіть при перекладі, здавалося б, банальних фраз. А ось як інтерпретувати шедевр, передати всі тонкощі і невловимі зв'язки всередині твору мистецтва, - знає не кожен. Тому й досі Гейне залишається не розкритою книгою для перекладачів, кожен знаходить в його творах щось привабливе, близьке, та намагається якнайкраще відтворити глибокий зміст оригіналу на рідну мову.

СЕКЦІЯ 3 «ДИСКУРСИВНА ЛІНГВІСТИКА» КОНТРАСТИВНИЙ АНАЛІЗ КАЗОК

Антипіна О. В.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – д-р філол. наук, професор Швачко С. О.

Текст (від лат. *textum* — тканина, зв'язок) – одне із основних понять мовознавства, у якому об'єднуються найважливіші ознаки найбільшої мовної одиниці: зв'язність, цілісність, єдність, завершеність; частина мовного потоку, фіксоване мовлення, результат мовлення.

Текст казки – фольклорний жанр, вигадана прозаїчна оповідь побутового чи казкового змісту. Найчастіше в казках присутній чари і різні неймовірні у звичайному житті пригоди. Недоступне стає доступним, нереальне реальним. Саме тому казки люблять і діти, і дорослі. У кожного народу є свої казки з їх особливостями - національними героями, побутом. Будь-яка казка з наукової точки зору являє собою епічний, прозовий (найчастіше) твір з побутовим, авантюрним або чарівним ухилом, яке базується на основі вигаданого сюжету. Очевидно, що казка виросла з міфу. Але, якщо героями міфів є всілякі боги, то героями казок можуть бути звичайні люди і тварини. Ще одна характерна риса будь-якої казки - щасливий фінал.

Існує кілька класифікацій казок. За змістом казки поділяються на кілька різновидів: казки про тварин, серед яких виділяють кумулятивні казки, що розвивають логічне мислення, пам'ять, виховують моральні почуття тощо, фантастичні, побутові. За особливостями побудови виділяють: віршовані казки та прозові. За часовими показниками казки можуть бути: архаїчні чи календарні. За авторською приналежністю виділяють: народна та авторська

казка. За мовними особливостями виділяють наступні види казок: різномовні та контрактивні казки.

Казки відзначаються національними особливостями, відображають спосіб життя народу, його працю і побут, природні умови, а також індивідуальні риси виконавця-оповідача (казкаря). Тому казки, як правило, побутують у багатьох варіантах. Українська народна оповідальна творчість, зберігаючи характерні національні риси, водночас виразно тяжіє до загальносвітової фольклорної традиції, перегукується з нею. Переважна частина героїчних образів казок відзначається виразним суспільним, соціально-класовим звучанням. Як правило, це знедолені, принижувані в житті, у повсякденному побуті постаті — син бідняка, наймолодший у великій селянській родині, син удовиці, переслідувана злою мачухою падчерка-сирітка, працелюбний, проте нещасний, убогий, пригнічуваний паном селянин тощо.

Важлива роль у розвитку казкової традиції здавна належить виконавцеві казки. Саме виконавець казки повинен був завжди зважати на його характер, шоразу пристосовуючись до нього. А це під силу лише справжньому майстрові оповіді, який повинен мати добру пам'ять, художній хист та великий запас вражень, бездоганно володіти умінням імпровізації й здатний справді цікаво, шоразу по-новому розповісти казку на певний сюжет.

Британський казковий фольклор, надзвичайно багатий і різноманітний, дійшов до нас із сивої старовини й зберігає на собі печатка тих епох і тих культур, у надрах яких створювався. Зміст тексту англійських казок моделюється у вигляді певної конфігурації композиційно-сюжетних блоків, що являють собою тематично однорідні текстові ситуації. До композиційно-сюжетних блоків належать текстові фрагменти, в яких описано: "Перебування головного героя у прийомній родині", "Перехід у чарівний світ", "Змагання", "Таємниця та її розкриття", "Протистояння світлих та темних сил", "Роз'яснення". Композиція тексту англійських казок постає як єдність композиційно-сюжетної, композиційно-сислової структур та лінгвостилістичних засобів їхньої об'єктивації в тексті. Така єдність забезпечує зв'язність та цілісність тексту й відбиває його змістовний, смисловий та формальний аспекти.

Теоретичне значення проведених досліджень текстів казок полягає в тому, що завдяки їм формується повніше, а отже, більш наближене до істини уявлення про мову як про складну багатопластову ієрархічну структуру і про її "вершину" — текст, в якому на найвищому мовному рівні взаємодіють усі нижчі. Практичне ж значення цих студій — у появі нових можливостей раціоналізації текстового матеріалу, що особливо важливо для тих, хто творить текст, хто його обробляє, і, звичайно, для тих, хто цей текст сприймає.

АВТОРСЬКИЙ ТА ЧИТАЦЬКИЙ ДИСКУРСИ ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ ТА ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ

Васюхно Л. В.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – ст. викладач Чепелюк А. Д.

XX століття внесло свої корективи до більшості областей наукового знання, відкрило нові горизонти дослідження. У зв'язку з тим, що в мовознавстві сформувався особливий напрям під назвою лінгвістика тексту, що розглядає текст як “деяку упорядковану безліч пропозицій, об'єднаних різними типами лексичного, граматичного і логічного зв'язку, і здатних передавати певним чином організовану і спрямовану інформацію; як складне ціле, що функціонує як структурно-семантична єдність” [1, 79]. Актуальність роботи визначається тим, що в центрі розгляду знаходиться автор, перекладач та читач яклюди зі всіма їхніми психічними складовими і станами, формами соціального існування і культурної діяльності, а також їхня плідна співпраця у процесі міжособистісної інтеракції. Дискурс (*франц. discours - мовлення*) - тип комунікативної діяльності, інтерактивне явище, мовленнєвий потік, що має різні форми вияву (усну, писемну, паралінгвальну), відбувається у межах конкретного каналу спілкування, регулюється стратегіями і тактиками учасників; синтез когнітивних, мовних і позамовних (соціальних, помічних, психологічних тощо) чинників, які визначаються конкретним колом «форм життя», залежних від тематики спілкування [2, 81-82]. Серед праць, присвячених проблемі дискурсу, варто зазначити роботи: Арутюнної Н. Д., Бахтіна М. М., Белової А. Д., Гачечіладзе Г., Кубрякової Є. С., Почепцова Г. Г., Чуланова Г. В.

Авторський та читачський дискурси поетичних творів дуже часто не співпадають, оскільки поет та читач є різними індивідами як за психологічними, ментальними, так і за певними культурними характеристиками. Для покращення процесу розуміння інформації, що міститься у вірші, вводиться ще одна дійова особа – перекладач. Важливу роль відіграє часовий проміжок між творцем та перекладачем, тому що останній може неправильно зрозуміти зміст послання і подати його невірною. У такому випадку дискурси кожної із сторін не співпадатимуть, а процес спілкування не матиме сенсу.

Важливим є питання поетичного перекладу. Поетичний переклад повинен звучати як оригінальні вірші і це один з елементів точності чи вірності. Але через призму приймаючої мови повинні чітко відчуватись національний дух та національна форма оригіналу, а також індивідуальний стиль поета. Мистецтво поетичного перекладу знаходиться у владі двох суперечливих тенденцій: з одного боку перекладні вірші повинні справляти на читача безпосереднє емоційне враження, а з іншого, вони повинні вносити в літературу щось нове, збагачувати читачів невідомими до того часу

поетичними образами, ритмами, строфами. У першому випадку вони покликані пристосувати чуже мистецтво до сприйняття вітчизняного читача, у другому – розкрити перед читачем різноманітність мистецтва, показати йому красу відмінних національних форм, історичних нашарувань, індивідуальних творчих систем. Перекладач повинен розуміти текст, над відтворенням якого в рідній мові він працює. Не досить розуміти самі слова, — треба відчувати крізь них світогляд автора, орієнтуватися в його стилістичному прямуванні, знати обставини, в яких цей текст народився та його місце в житті й розвитку даного автора. Кожен перекладач намагається підібрати такі еквіваленти, які були б зрозумілими та загальноприйнятими у мові перекладу. Наприклад, у вірші славетного німецького поета-романтика Г. Гейне "*Ein Fichtenbaum steht einsam*" у німецькому оригіналі — "*Ein Fichtenbaum*" – це "сосна", але німецькою мовою "*Ein Fichtenbaum*" — чоловічого роду, а перекладач Л. Первомайський замінив її на "кедр", у той же час Степан Чарнецький на початку ХХ ст. у перекладі використовує слово "ялиця". Первомайський намагався зберегти образ самотньої людини-чоловіка, що мріє про свою половину-жінку, яка на іншому краю світу, його переклад сповнений мелодійності, присутній елемент сонливості, тоді як у перекладі Степана Чарнецького мотив сна відсутній.

Перекладацьке мистецтво, представляється Г. Гачечиладзе у вигляді наступного процесу: художній твір впливає на перекладача, який, зі свого боку, виявляє до нього певне емоційне ставлення; в результаті взаємодії цих факторів - об'єктивного та суб'єктивного - у свідомості перекладача оформляється те чи інше сприйняття даного твору, відповідно до якого і створюється переклад. Отже, щодо живої дійсності, відображеної в оригіналі, переклад є вторинним, умовним відображенням, але стосовно художньої дійсності оригіналу він первинний як відображення останньої, втілення її в художніх образах.

Поетичний твір є тією ланкою, що об'єднує такі поняття як поет, перекладач та читач. Він повинен переймати манеру та мову автора, його інтонації і ритм, зберігаючи при цьому вірність своїй мові, а в чомусь і своєї поетичної індивідуальності. Для виникнення взаємопорозуміння між представниками кожної із цих сторін, необхідно, щоб кожен із них був ерудованим, орієнтувався в різних культурах, розумів обряди, звичаї, правила поведінки тієї чи іншої країни, а таке знався на літературі та поезії зокрема. Перекладач має передати зміст оригіналу, не зрадивши при цьому експресивної індивідуальності автора.

1. Бурбело В. Б. Сучасні концепції дискурсу та лінгвопрагматичні засади дискурсології // Вісн. "Іноземна філологія". – Вип. 32–33. – К., 2002. – С. 79–84.

2. Кубрякова Е. С. Номинативный аспект речевой деятельности. – М.: Наука, 1986. – 158 с.

3. Гейне Г. Вибрані твори: У 4-х т. – К., 1974.

СТАТУС НЕВЕРБАЛЬНИХ ЗАСОБІВ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

Виноградської Ю. О.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – д. філол. наук, професор Швачко С.О.

Наше сьогодення характерне глобалізацією міжнародного спілкування, розвитком нових технологій, а також міжмовною та міжкультурною комунікацією. Природа мовлення вивчається в руслі когнітивного та дискурсивного, невербального та вербального, екстралінгвістичного та інтралінгвістичного. Лінгвісти все більше фокусують увагу на вивченні феноменів невербального спілкування.

Невербаліка є об'єктом лінгвістичного, психологічного, соціологічного, дискурсивного аналізу [1,5]. Невербальні компоненти комунікації є невід'ємною частиною процесу спілкування, тому що їхнє інформативне навантаження адекватне інформативності вербальних засобів, а іноді і перевищує її, у залежності від екстралінгвальних умов комунікативної ситуації.

Мовчання є предметом вивчення фізіології, нейрофізіології, філософії, біології, соціології, етики, лінгвістики. Невербальна поведінка людини вказує на її психологічний стан, а мовчання як силенціальний знак є стратегічним компонентом комунікації діяльності людини. Як феномен невербального спілкування мовчання виконує комунікативну, перцептивну та інтерактивну функції. Мовчання пов'язано з нормами поведінки соціуму, потребує певних навичок та вмінь.

Аналіз англomовного художнього дискурсу вказує на те, що домінуючою функцією силенціального ефекту є позначення емоційності.

Англomовний художній дискурс – це своєрідна семіотична система, яка є поліфункціональною, багаторівневою і глобальною [2,63].

Невербаліка має як підсвідомий, так і регульований запланований характер; феномен мовчання реалізується як спонтанно, так і заплановано.

Мовчання як семіотичний феномен невербаліки – це своєрідний субститут смислу висловлювання, який експлікує поведінку, наповнює мовлення новим емоційним змістом. Відомо, що знак виступає в ролі замітника іншого предмета і використовується для одержання, зберігання, перетворення та передачі інформації.

Невербальні засоби комунікації обіймають усмішку, сміх, характер дихання, контакт очей, міміку, дотики, запахи, зміну кольору шкіри, нервозність, жести, погляд, паузи, неузгодженість інформації, яка поступає різними каналами, а також малюнки у текстах, креслення, шрифти, курсиви, фарби, графічні знаки, що є об'єктом вивчення пара лінгвістики, теорії мовлення, дискурсу тощо.

Спектр невербальних засобів досить широкий, оскільки він охоплює різні реакції [1,27] – кінетичну (мова тіла, манера вдягатися, зачісуватися, грюкання дверима, поскрипування та ін.); такесичну (плескання, потиск руки, поцілунок, доторкання); мімічну (виразні рухи обличчя); психофізіологічну (плач, сміх, зітхання, кашель, зміна кольору обличчя, як то зашарітися або збліднути та ін.) та просодичну (різні характеристики голосу).

Лексичний каркас номінацій представлено групами ключових дієслів та іменників, що виділено за критерієм об'єкту опису – просодичного, кінетичного або проксемічного комунікативного компоненту:

для репрезентації просодичного компоненту застосовуються ключові дієслова *to say, to tell, to speak, to sound etc* та ключові іменники *voice, words, tone etc*;

кінетичний компонент номінується ключовими дієсловами *to look, to smile, to gesture, to touch, to point, to wink, to nod, to raise, to shake etc* та ключовими іменниками *arm, hand, finger, head, foot, eyes, face, lips, look, smile, glance, gesture etc*;

для номінації проксемічного компоненту використовуються ключові дієслова *to move, to turn, to step, to lean etc*.

До складу ключових виразів, які також передають невербальні компоненти у перекладі, входять наступні: *to raise one's brows, to lay a hand on smb's hand (shoulder), to lift one's head, to shake one's head, to fix smb. with eyes, to press one's hand etc*.

Таким чином, проведене дослідження відкриває перспективу подальшого аналізу невербальних складових діалогічного дискурсу.

1. Анохіна Т. О. Семантизація категорії мовчання в англomовному художньому дискурсі. – Вінниця: Нова книга, 2008. – 160 с.
2. Солощук Л. В. Вербальні і невербальні компоненти комунікації в англomовному дискурсі. – Х.: Харківський нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2006. – 300 с.

ВИКОРИСТАННЯ РЕКЛАМНИХ ТЕКСТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНФОРМАТИВНОГО ЧИТАННЯ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Габрелян В. В.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник - канд. філол. наук, доцент Кобякова І. К.

Сучасні інтеграційні процеси, входження України в європейський освітній простір, міжнародний обмін інформацією у різних галузях знань

значною мірою впливають на підвищення статусу іноземної мови як важливого засобу комунікації.

Сьогодні суспільство знаходиться в процесі безперервного розвитку та змін, які зачіпають абсолютно всі сфери діяльності людини. Реклама, як невід'ємний атрибут будь-якої підприємницької діяльності, також змінюється відповідно до розвитку суспільства.

Як будь-яка багатозначова система, рекламний текст має три складові: синтактику – характеризує відношення одного знаку до інших; семантику – характеризує відношення знака до значення та прагматику – характеризує відношення знаку до змісту [1, 142].

Рекламні тексти характеризуються повторюваністю повідомлень. Надлишкова повторюваність того або іншого рекламного тексту багато в чому сприяє створенню образу "нав'язливої" реклами. Тексти рекламного оголошення повинні містити чітку інформацію; вони мають бути лаконічними та однозначними. Для створення образності часто застосовують ідіоми. Ідіоми допомагають створювати образ, що є центральним засобом впливу на реципієнта.

Читання іноземною мовою як один із видів мовленнєвої діяльності є важливою метою навчання у програмах навчальних закладів різних типів. Крім того воно служить найважливішим засобом комунікації в сучасному суспільстві, цінність якого чітко й переконливо виступає в умовах відсутності відповідного іншомовного середовища. Зріле читання як уміння може ефективно функціонувати лише за умови сформованості адекватних навичок техніки читання.

Навчання читання ставить за мету оволодіння учнями таким умінням, завдяки якому сприймається необхідна змістова інформація, а всі супутні мовні та технічні труднощі не перешкоджають перебігу усього процесу.

Практична мета навчання іноземної мови в початковій школі полягає в тому, щоб закласти основи володіння іноземною мовою у молодших школярів, тобто сформувати початки фонетичних, лексичних, граматичних та орфографічних навичок та вмій аудіювання, говоріння, читання та письма в межах програмних вимог.

Одним із методів навчання іноземних мов є метод інформативного читання. Інформативне читання передбачає вміння простежити розвиток теми й загальну аргументацію та з'ясувати головні положення змісту. Такий вид читання, відповідно до мети читання, поділяють на: ознайомлювальне (для загального ознайомлення з інформацією, вміщеною в тексті); вивчальне (для повного і точного розуміння інформації, вміщеної в тексті); переглядове й пошукове (щоб мати загальне уявлення про зміст тексту).

Рекламні тексти мотивують дітей не тільки до розгляду відповідних картинок, а й до самого процесу читання, що безсумнівно є новим та цікавим для дітей цього віку. Але згадані вище тексти не повинні бути занадто складними, адже структурно – композиційна складність часто відбиває у дітей будь – який інтерес до читання. Саме тому, рекламні тексти з більш

складнішою граматиною та лексикою слід вводити у середній школі. Такі неадаптовані тексти дадуть змогу не тільки аналізувати та обговорювати зміст прочитаного, а й знайомитися з композицією іншомовних текстів, формувати відповідні навички висловлювання.

Рекламні тексти несуть у собі принцип новизни. Новизна як явище може стосуватися форми мовного вислову, змісту вислову, прийомів навчання, умов навчання, змісту навчання.

Питання про інтерес до навчання дуже багатогранне, адже виникнення інтересу залежить від багатьох чинників. Стимулюючі інтерес чинники, які обумовлені принципом новизни: новизна змісту матеріалу, постійна зміна проблем обговорення; новизна форми уроків: використання уроків-дискусій, уроків – прес-конференцій, уроків-екскурсій і т. п.; уникнення стандартів в звичайних формах уроків; новизна видів робіт; новизна прийомів роботи; новизна технічних засобів навчання і ілюстративної наочності .

Характерною ознакою наочності рекламних текстів є те, що досить часто поряд з ними присутні декілька картинок. Серія малюнків звужує вибір змістовних орієнтирів вислову, робить його визначенішим. Наочність дає змогу пов'язати читання з такими видами діяльності, як мислення, говоріння та сприймання на слух. Засоби наочності позитивно впливають на гармонійний розвиток сприйняття навчальної інформації учнями, сприяючи удосконаленню наочно-образного та розвитку абстрактного мислення.

Наочність дає змогу пов'язати читання з такими видами діяльності, як мислення та говоріння. Це дає змогу покращувати процес навчання та залучати дітей до різних видів навчальної роботи. Засоби наочності позитивно впливають на гармонійний розвиток сприйняття навчальної інформації учнями, сприяючи удосконаленню наочно-образного та розвитку абстрактного мислення [2, 74].

1. Циганкова З. М. Стаття «Лексико-семантичні особливості відтворення рекламного тексту».- К.: Київський політехнічний інститут. - С. 1 - 4.
2. Пассов Е. И. Основы коммуникативной методики обучения иностранному общению. – М.: Русский язык, 1989. – С. 70-201.

ІНТРАЛІНГВАЛЬНІ ТА ІНТЕРЛІНГВАЛЬНІ ВЕКТОРИ АНГЛІЙСЬКИХ КАЗОК

Гуляницька Л. М.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – д-р філол. наук, професор Швачко С. О.

Переклад – реакція світової спільноти на велике розмаїття мов і культур, спроба дійти універсальності в розумінні змісту витворів. Розбіжності між оригіналом і перекладом є наслідком дії лінгвальних та екстралінгвальних чинників.

Робота над текстами передбачає низку вправ, серед них вельми релевантною та валідною є робота над поверхневою та глибинною структурою, виявлення тематичних, рематичних блоків, прагматичних інтенцій та їх омовлення у корелюючих текстах оригіналу та транслятора. У перекладацькій практиці, як відомо, об'єктами є тексти, уривки та ситуації [1,142].

Осмилення вихідних одиниць, що є значущим для адекватного вторинного конструювання одиниць, здійснюється шляхом конкретного аналізу поверхневих та глибинних структур корелюючих текстів, виконання низки вправ підготовчого, операційного та креаційно-пошукового характеру. Робота над оригіналом включає розуміння параметрів останнього – його смислу(концепції), тема-рематичних блоків та омовлення. Ці базові одиниці є стартовими для пошуку операційного механізму трансформації у текст-транслятор. Збереження глибинної структури вихідного тексту (семантики та прагматики) є прерогативою вторинного утворення транслятора.

Девіації є облігаторними в лексичному новоутворенні: тут діють закони нової мовної системи. На часі перевага надається концептуальній подачі перекладацьких текстів, їх смислової адекватності, відповідності, конгруентності стосовно текстів-оригіналів. Девіації є облігаторними в лексичному новоутворенні: тут діють закони нової мовної системи. На часі перевага надається концептуальній подачі перекладацьких текстів, їх смислової адекватності, відповідності, конгруентності стосовно текстів-оригіналів [2,10].

З огляду на це вагомими є вправи на коментування, анотації, резюме текстів, їх контрастивний аналіз та концептуальне сприйняття. Доречними є підготовчі вправи інтралінгвального характеру з огляду на характер вихідного тексту. Вони (вправи) поступаються у перекладацькому процесі вправам інтерлінгвального характеру. Способи перекладу залежать від характеру його одиниць: слів, текстів, ситуацій – їхніх основних номінативних, комунікативних та регулюючих функцій.

Розмаїтість текстів обумовлюється просторовою позицією, з якої автор спостерігає і коментує факти. Спільною рисою для всіх текстів є наявність семіозису – адресанта, самого тексту та адресата. Бажання реалізувати

прагматичні інтенції примушує мовця бути особливо уважним до матеріалізації думок.

Автор тексту стимулює читача(слухача) до розумових операцій, створює основу для референційного акту, встановлює відповідність з екстралінгвістичною дійсністю. Соціальний та лінгвістичний досвіди допомагають реципієнту розпізнати референта і осмислити те, що подається у тексті. Важливу роль при побудові текстів відіграє адекватне співвідношення теми і реми, пресупозиції і фокуса.

Навмисне порушення відношень зазначених категорій, некоректне вживання вербалізаторів залишає сліди на характері текстів, на їх стандартності або типовості. Текст відзначається структурною, композиційною та семантичною єдністю. До основних належать категорії інформативності, зв'язності та повторюваності.

Труднощі двомовного перекладу казок пов'язані з багатьма факторами, але при цьому інтерлінгвальний переклад уможливорюється лексичними вкрапленнями оригіналу, дискурсивним буттям тексту та імплікацією фонових знань, досвіду та аналогій. Двомовний механізм перекладу казок препарується підготовчими, операційними та креативними вправами. Перші інтралінгвальні вправи стосуються ідентифікації жанру / стилю текстів оригіналу, їх поверхневої та скритої структур.

Контрастивний аналіз текстів-кореляторів англійської казки й осмислення їх поверхневої структури, а саме наявності / відсутності лексичних / граматичних еквівалентів; композиційної представленості основних блоків; лінійної ідентичності текстових компонентів; розширення та згортання текстових одиниць; наявності вербальних стилістичних засобів; пошуків еквівалентних поверхневих структур поряд з осмисленням глибинної структури, а саме спільності тематичних та рематичних блоків у текстах оригіналу та транслятора; явища реверсії у текстах кореляторів; динаміки сюжету у текстових представленнях; імпліцитної представленості текстових категорій; модуляції текстових категорій; наявності невербалізованих стилістичних засобів доводить, що художній переклад – це вічний двигун, поклик до альтернативної культури та творчої наснаги, а природа корелюючих текстів експлікується на інтралінгвальному та інтерлінгвальному векторах [3,135].

1. Чуковский К. И. Искусство перевода / К. И. Чуковский, А. В. Федоров. – Л.: Academia, 1930. – 236 с.
2. Швачко С. О. Кобякова І. К. Навчити вчитися або: статус вправ на заняттях з перекладу. Вісник Сумського державного університету. Серія «Філологічні Науки». №5(77)'. Суми: СумДУ, 2005 – С.10.
3. Швачко С. О. Лінгвокогнітивні аспекти загадок. Методологічні проблеми сучасного перекладу/ Матеріали VIII Міжнародної науково-методичної конференції (23-25 січня 2009 року). – Суми: Видавництво СумДУ, 2009. – С.133-135.

ВИМІР ТА ВИМІРЮВАННЯ ПОЕТИЧНОГО ДИСКУРСУ (ІНТРА- ТА ІНТЕРЛІНГВАЛЬНІ АСПЕКТИ)

Дігтярєва І. В.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – канд. філол. наук, ст. викладач Косенко Ю. В.

Дослідження поетичного дискурсу творів оригіналу та їх перекладу є важливим об'єктом лінгвістичного вчення. Об'єктом дослідження є категорії художнього та поетичного дискурсу у межах соціо-лінгвістичного простору, їх реалізація у елементах всесвітнього літературного надбання. Актуальність теми зумовлена феноменом зближення національних культур і формування сучасної інтернаціональної світової культури, антропологізацією наукової парадигми, відсутністю комплексного дослідження дискурсу, зокрема художнього [3, 207]. У сучасному комунікативному процесі за умов глобалізації світу особливу увагу слід приділити формуванню національних культур, їх історичному аспекту і сучасному розвитку. Відповідно до цього зростає науковий інтерес до етноспецифічних явищ і культурної самобутності. Художній переклад стає полем зіткнення і гармонізації світів різних культур, різних мовно-культурних особистостей. Переклад перетворився з маргінального об'єкта лінгвістичних досліджень в одне з центральних питань гуманітарних наук у цілому [1, 35]. Етноспецифічні та лінгвокультурні складові чи не найсильніше виявляються саме в ліриці, яка прямо пов'язана з особливостями інтерпретації та категоризації світу людиною окремої культури. Наслідком такого творчого освоєння дійсності стає ліричний образ світу - художня інтерпретація культури творчим суб'єктом у поетичному дискурсі. Особливості відтворення поетичного образу в перекладацькому дискурсі складають коло проблем, які можливо вирішити з позицій когнітивно-дискурсивної парадигми [1, 36-37].

Поетичний образ є першоосновою поезії, а таким чином, і основним поняттям поезики. Оскільки сприйняття образу пов'язане з герменевтичними механізмами, виняткового значення набуває перекладацька гіпотеза, тобто особово обумовлене перекладацьке трактування поетичного образу як елемента вужчої сфери окремого отвору, так і макрополя літературної епохи в цілому [2, 180].

1. Василенко Г. В. Когнітивно-дискурсивний аспект відтворення образу в поетичному перекладі // Вісник Запорізького національного університету: Філологічні науки. - Запоріжжя: ЗНУ, 2008. - №1. - С. 35-41.
2. Реформатский А. А. Лингвистика и поэтика / А. А. Реформатский. – М.: Наука, 1987. – 263с.
3. Стоянова І. Д. Основні характеристики антиутопічного дискурсу як лінгвістичного феномену // ВІСНИК Житомирського державного університету імені Івана Франка (40), 2008. - С. 207-211.

ЕТИКЕТНИЙ СТАТУС МОВЧАННЯ

Козир Г. О.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – канд. філол. наук, ст. викладач Косенко Ю. В.

Лінгвісти все більше фокусують увагу на вивченні феноменів невербального спілкування. Мовчання є предметом вивчення фізіології, нейрофізіології, філософії, біології, соціології, етики, лінгвістики.

У сучасній лінгвістиці намічається тенденція осмислення мовчання у когнітивно-дискурсивній парадигмі.

Свідомо або підсвідомо людина виражає свій психічний стан за допомогою невербальної поведінки та номінацій, які утворюють особливу знакову парадигму. Силенціальний компонент спілкування має денотативно-конотативне значення, що приводить до реалізації у мовленні прагматичного ефекту. Мовчання є комунікативною дією, що має знаковий характер.

Невербальна комунікативна поведінка є сукупністю правил та традицій – це етикетні формули, темпоральні інтервали спілкування, які регламентують спілкування за допомогою жестів, міміки та проксеміки.

Аналізуючи прагматику мовчання, можна визначити, які соціальні та культурні умови приймаються за норму.

Один із перших дослідників мовчання Н. Д. Арутюнова вважає, що концепт мовчання формується на фоні поняття мовлення та є вторинним по відношенню до нього. Відповідно і прагматика мовчання формується на фоні прагматики мовлення. Отже, порушити мовчання (перервати) можна лише тоді, коли був прецедент мовлення.

У психолінгвістиці та лінгвопрагматиці мовчання інтерпретується амбівалентно. З одного боку воно асоціюється з відсутність мовлення, інформації, взаємодії, з пустотою, а з іншого – з глибокими переживаннями, серйозністю позиції.

Мовчання – це форма внутрішнього мовлення, Якщо людина відмовляється з якихось причин від звукового мовлення, то вона все одно не припиняє. Тому в прагмалінгвістиці, при вивченні мовчання одна з найважливіших проблем – це диференціація комунікативно-значимого та комунікативно-незначимого мовчання. Особливістю комунікативно-незначимого мовчання є те, що воно не несе функціонального навантаження та виключає ситуацію спілкування.

Компетентність у спілкуванні має, без сумніву, загальнолюдські характеристики. Так, сильні, дійсно мотивовані емоції переживаються однаково всіма людьми, тому знаки-симптоми цих почуттів мають інтернаціональний характер. Альтернативно існує інша невербальна поведінка – „культурна”, яка притаманна окремому народу чи етнічній групі й обумовлена культурними традиціями та національним характером.

Мовчання як силенціальний ефект є психологічно релевантним, семантично навантаженим та значущим для людського спілкування. Мовчання – це перерив у вербальній поведінці, субститут просодичних паузальних компонентів. Воно позначається графічними знаками, прямими та дескриптивними вербалізаторами.

Мовчання не вирішує конфліктів, але воно завжди корелює з конфліктністю.

Найбільш розповсюдженими є контексти, де стратегія мовчання виступає як лінія самостійної мовленнєвої поведінки у відповідь на стратегії засудження, образи, чи дискредитації з метою: приховати інформацію, виразити протест, слугувати виправданням чи захистом, виразити покору та послух, не зіпсувати комунікацію.

У більшості випадків стратегія мовчання є реакцією у відповідь на ненормативні ситуації та характеризується свідомими діями.

Аналіз показує, що використання тактики мовчання переважає використання стратегії мовчання у кількісному відношенні. Найбільш розповсюджені випадки використання тактики мовчання, де мовчання роздуми або прийняття рішень. тактику мовчання можна розуміти як засіб реалізації аргументації, оскільки в контексті наявні причини та аргументи на користь даної тактики.

Доцільно порівняти цей приклад з випадком використання стратегії мовчання як засобу реалізації стратегії аргументації. В якості стратегії, мовчання задалегідь є обдуманим та переслідує емотивну мету комунікації – виразити тихий протест, «зберегти власне обличчя». В якості тактики, мовчання має властивість гнучкості, тобто вживається в процесі розмови та вирішує практичну мету комунікації – обміркувати рішення або наступний мовленнєвий хід.

1. Анохіна Т. О. Ефект силенціальної загадковості: типологічні аспекти // Вісник СумДУ. Серія «Філологія». - №1. - 2008. - С. 5-8
2. Анохіна Т. О. Поліфункціональність та поліаспектність графічних знаків (ГФ) // Вісник СумДУ. - №3(62). - 2004. - С. 9-14
3. Анохіна Т. О. Комунікативно-прагматичні аспекти силенціального ефекту // Вісник СумДУ. - №3(87). - 2006.- С. 175-179

ПОЛІФУНКЦІОНАЛЬНІСТЬ ЛЮДСЬКОГО МОВЧАННЯ

Корольова С.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – д-р філол. наук, професор Швачко С. О.

Мовчання як об'єкт дослідження та інтерпретації має зв'язок зі словом на метамовному рівні, тобто для опису мовчання використовується слово. Саме слово може вичерпно пояснити смисли мовчання, оскільки й відрізняється від слова своєю поліфункціональністю: мовчання відрізняється від слова (мовлення) тим, що допускає численну кількість інтерпретацій.

Мовчання та тиша не тотожні: тиша асоціюється зі спокоєм та смутком, а мовчання – з холодом, відчуженням, неспокоєм. Мовчання творить тишу. Тиша під час людських зібрань асоціюється з метою, мовчання – з мотивом. Тиша говорить про увагу присутніх; мовчання свідчить про подив або розгубленість. У першому випадку ситуація нормативна, у другому – порушений звичний перебіг подій.

Різноманітні комунікативні ситуації передбачають використання неоднакових мотивів думки та мовлення щодо мовчання. Мотив є першим етапом породження мовчання: процес сприйняття заснований на інтерпретації співбесідником мотиву. У формуванні мотиву велику роль відіграють емоції людини, його психіка, настрої, а також знання принципів мовленнєвого спілкування та ілюкативних сил комунікативних актів, знання різноманітних типів висловлювань та умов їх використання, знання про адресата.

Н.Д.Аругюнова доводить, що важливим фактором, що характеризує мовчання є заперечення в його значенні. Мовчання має причину, оскільки воно контролюється людиною, то причина рівнозначна мотиву.

Деякі сучасні дослідники, наприклад, мовчання та тишу диференціюють таким чином: мовчання – світ людини, а безмовність та тиша – світ природи.

Акт мовчання, замінюючи собою в конкретній комунікативній ситуації вербальний акт та зберігаючи при цьому його інтенціональний зміст, може бути досить інформативним, бо це стратегія, здатна передати адресату левну, контекстуально обумовлену інформацію, в даному випадку згоду або незгоду.

Мовчання набуває свого значення лише у вербальному контексті.

Власне мовчання – це зовнішня форма внутрішнього мовлення: відмовляючись у зв'язку з певними обставинами від звукового мовлення, людина не припиняє мислити. Ця відмова викликана різними факторами психічного чи соціального характеру, умовами та нормами відповідного оточення та ще багатьма іншими факторами. У цьому випадку йтиметься не про причини, які змусили людину замовкнути, а про те, як слід інтерпретувати її мовчання.

Мовчання багатозначне та поліфункціональне. Воно включає себе все розмаїття смислів та значень, які виражаються за допомогою мови та невербальних кодів. Мовчання, як і більшість мовленнєвих актів, супроводжується невербальними кодами, ступінь валідності, яких для комунікації та вклад у передачу інформації за конкретних умов дискурсу, буде відрізнятися.

Мовчання експресивно марковане, оскільки за означенням воно не може бути виключним джерелом інформації. Навіть за умов однозначної відповіді - згоди/незгоди, які можуть визначатися мовленнєвим актом, мовчання імпліцитно виражає або емоційний стан мовця, або його ставлення до дій/слів співрозмовника. Важливим є те, що партнер по комунікації досить легко декодує інформацію. Даний факт можна пояснити тим, що комуніканти володіють, по-перше, культурно специфічними дискурсивними стратегіями, а, по-друге, знаннями, необхідними для досягнення мети у конкретних умовах.

Отже, мовчання є важливим компонентом інтеракції, виключення якого кардинально змінює змістову інтерпретацію мовленнєвих дій, що здійснюється у відповідних дискурсивних умовах.

1. Анохіна Т. О. Онтологія метазнаків позначення сіленціального ефекту // Вісник СумДУ. – 5(77). - 2005. - С. 5-10
2. Анохіна Т. О. Ефект сіленціальної загадковості: типологічні аспекти // Вісник СумДУ. Серія «Філологія». - №1. - 2008. - С.5-8
3. Безуглая Л. Р. Значимое молчание в системе прагматической импликации // Вісник ХНУ. – Х.: ХНУ, 2004. – Вип. № 636. – С. 47-49.

КОНФЛІКТНА МОВЛЕННЄВА ВЗАЄМОДІЯ (АГРЕСИВНИЙ СТИЛЬ СПІЛКУВАННЯ)

Крикун А. А.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник - канд. філол. наук, доцент Чернюк Н. І.

Новітні дослідження української школи психології виділяють три основні види спілкування: співробітництво, суперництво і конфронтацію, які в конфліктних ситуаціях не існують ізольовано, а переходять з одного виду в інший залежно від зміни мовленнєвих інтенцій комунікантів. Прагнення до консенсусу здійснюється засобами аргументованого дискурсу, що спирається на когнітивні функції мови : асиміляцію, акомодацию. При цьому вплив мовця спрямований на раціональну сферу психіки адресата. Цим вимогам відповідає модель “ідеальної суперечки”, яка передбачає єдину для обох

учасників мовленнєвого акту стратегічну мету – досягнення консенсусу шляхом аргументованого відстоювання власної позиції.

Втручання емоцій у розумові процеси кардинально змінює характер діалогу. Як реакція особистості на перешкоду в досягненні мети, негативні емоції провокують появу цілей, що унеможлиблює консенсус та нанесення морального збитку адресатові. Такий стан є результатом впливу на особистість комплексу трьох негативних емоцій тріади ворожості: гніву, огиди й презирства і створеного внаслідок їх дії “образу ворога” у свідомості одного із мовців. Спрямованість на дисенсус є характерною рисою мовленнєвої взаємодії комунікантів, які перебувають у ворожих стосунках. Виявом ворожості є агресія, яка втілює цю мету за допомогою використання певних мовних засобів усіх рівнів.

Дискурс мовленнєвої агресії принципово відрізняється від дискурсу аргументації не тільки своєю спрямованістю на дисенсус, але й сферою впливу: якщо аргументація впливає на раціональну сферу людської психіки, то мовленнєва агресія пов'язана з негативними емоціями. Проте різні види дискурсу по-різному впливають і ще на один психічний феномен – волю, а саме: здатність людини свідомо ставити цілі, приймати рішення і відповідно до них здійснювати свої дії та вчинки. Що стосується аргументації, то вона враховує право адресата на незгоду і в цьому розумінні є нежорстким способом мовленнєвого впливу на співрозмовника. Тому спонукальність аргументованого дискурсу має непрямий характер. Мовленнєвий вплив на адресата здійснюється таким чином, щоб він добровільно вирішив виконати дію, очікувану мовцем. На відміну від аргументованого дискурсу мовленнєва агресія ігнорує право адресата на незгоду. Жорсткими, неаргументованими способами прямого мовленнєвого впливу, часто здійснюваного в грубій, образливій формі, мовець прагне натиснути на адресата.

Аналіз мовного матеріалу показує, що в ролі конфліктної виступають дві мовленнєві ситуації: суперечка і сварка, які розрізняються як за змістом, так і за своїм лінгвістичним статусом. Так суперечку визначають раціональні відношення, реалізовані дискурсом аргументації, сварці ж притаманні афективні відношення, які знаходять вираження у вербально агресивному дискурсі.

У реальній комунікації, як відомо, мислення й емоції тісно взаємодіють. Емоції впливають на хід розумових процесів і організацію висловлювань. У той же час контроль емоцій розумом зумовлює вплив соціальних правил і норм на мовленнєву поведінку комунікантів і регулює вербальне вираження емоцій. Можливість домінування одного над іншим у розвитку конфліктної ситуації забезпечує досить динамічне зміщення мовленнєвої взаємодії в бік суперечки чи в бік сварки. Зону такого зміщення становлять сперечання й лайка, які, відповідно, характеризуються поетапним зниженням контролю раціонального компонента психіки над емоційним, наслідком чого є поступове зниження аргументованості дискурсу. У суперечці комуніканти намагаються дотримуватися максим ввічливості,

сварці ж властиве їх постійне порушення. Зазвичай вони використовують інвективну лексику, наприклад: *impertinent, to go to hell, fool, what the devil* та інше.

Модель “ідеальної” суперечки передбачає реалізацію глобальної прагматичної мети, орієнтованої на консенсус, яка визначає аргументований характер дискурсу. Його побудова відповідно до моделі “ідеальної” суперечки спирається на раціональну сферу людської психіки, що знаходить вираження в актуалізації стратегічного співвідношення: вимога – невиконання. Опора на раціональну сферу зумовлює дотримання комунікантами основних максим принципу співробітництва й дотримання рольових приписів у реалізації зустрічних стратегій вимоги та її невиконання.

1. Фадеева Е. В. Основные виды конфликтного речевого взаимодействия // Вісник Харківського державного університету. Серія “Романо-германська філологія”. – 1999. – № 435. – С. 143-149.
2. Фадеева Е. В. Дискурсивные особенности стратегий и тактик конфликтного речевого поведения // Вісник Донецького університету. Серія “Гуманітарні науки”. – 1998. – №2. – С. 260-266.

ПОЕТИЧНІ ОБРАЗИ МОВЧАННЯ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

Куліш В.С.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник - д-р філол. наук, професор Швачко С. О.

Актуальним напрямком сьогоденних досліджень є вивчення невербальної поведінки людини, особливо тієї, що несе інформацію про індивідуально-особистісні характеристики людини і про спілкування в цілому.

Сучасна лінгвістика розглядає мовні структури не тільки в контексті власне мови, але й в широкому контексті спілкування [3].

Невербальна мова має деякі пріоритети над мовою вербальною, вона може стати єдиним засобом спілкування. Люди, що спілкуються різними мовами найчастіше звертаються до невербальних засобів. Світ невербальних комунікативних компонентів має більш довгу історію розвитку. Вчені констатують, що вербальна мова є більш структурована і досліджена, на відміну від невербальної.

Невербальні знаки вивчає паралінгвістика (тембр, висота, гучність, пауза, інтонація), та паракінесика (жести, міміка). Невербальні знаки поділяються на слухові, акустичні та зорові [1].

Людська мова – це система звукових та словесно – граматичних засобів, що є знаряддям вираження думок. В художньому дискурсі образ людського мовчання (Homo Silence) протиставляється образу тиші (Nature Silence). Образ тиші есплікується в художньому дискурсі завдяки цілому ряду метафоричних номінацій: furious silence, murderous silence, an imaginary silence. Мовчання природи має персоніфікований та метафоричний характер, образне уподібнення.

Комунікативне мовчання (homo silence) є первинним по відношенню до nature silence, яке позначено в англomовному художньому дискурсі нараторською лінгвокреативністю та персоніфікацією.

Людина може говорити, а може і мовчати. Мовчання артефактів та природних явищ є вторинними, його номінації з'являються в результаті семантичного зсуву людське – природне мовчання.

Образ мовчання є стабільним лейтмотивом художніх творів різних студій і епох. Ці образи призводять до постійних дискусій. Мовчання детермінується образами автора, читача та їх позиціями. Наприклад Дмитро Павличко есплікує мовчання через призму свого внутрішнього Я, це ніби він сам, але більш ліричний.

Можна сказати, що мовчання мудре, сором'язливе, правдиве, в устах поета громоподібне:

Я вчився все життя мовчати.

Я говорив, а потім каюся,

я слів своїх соромився,

я жалкував, що слову на спокусу

піддався знову, я навчався бути мовчазним,

поволі маломовнішим ставав.

Якщо ми візьме приклади англійських поетів, наприклад Байрона, то зрозуміємо, що мовчання в творчості Байрона теж різне. Спочатку воно різке, навіть трагічне, як страждання мовчки, автор ніби призиває до мовчання, напр.: *Away, away, ye notes of woe* *Be silent, thou once soothing strain* (...), або уривок з Прометея:

Were not as things that gods despise;

What was thy pity's recompense?

A silent suffering, and intense;

Але окрім цього в його творчості також дуже багато ліризму і кохання, і саме через мовчання природи або душі автор передає свої почуття читачеві, напр.:

The silence of that dreamless sleep

I envy now too much to weep;

Nor need I to repine

That all those charms have pass'd away,

I might have watch'd through long decay.

При спогляданні на людську (жіночу) красу - природа в його творчості, ніби завмирає на хвилину, стає тихою і спокійною, напр.:

*When, as if its sound were causing
The charmed ocean's pausing,
The waves lie still and gleaming,
And the lull'd winds seem dreaming:
And the midnight moon is weaving (...)*

Тиша – це прекрасний поетичний образ, який створюється завдяки художнім описам поетів.

Як ми бачимо, природне мовчання, окрім вербалізаторів типу: *silent, silence, to be silent*, також есплікується словами *to pause, to stop, etc.* Це дає нам змогу відчутти природні явища, як живі, ті що наділені людськими якостями. Цей стилістичний прийом має назву персоніфікація і широко використовується для позначення *nature silence* на письмі. До вербалізаторів мовчання тяжіють такі стилістичні фігури, як метафора, метонімія, оксиморон, зевгма та гіпербола.

1. Анохіна Т. О. Пауза як силенціальний знак комунікації // Вісник СумДУ. – 2003 №4(50). – С. 6 – 8.
2. Анохіна Т. О. Семантизація категорії мовчання в англomовному художньому дискурсі (монографія). – В.: Нова книга. – 160с.
3. Барташева Г. І. Взаємодія невербальних та вербальних компонентів ситуації комунікативного домінування в англomовному дискурсі // Автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.04 – Харків: Константа, 2004. – 20с.

ТИПОЛОГІЯ КОНЦЕПТІВ У КАЗКОВОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ КАЗОК)

Масько Г. А.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Чернюк Н. І.

Казка здавна посідає почесне місце в житті людини. З самого дитинства і до сивої старості вона є органічною частиною її буття. На сучасному етапі розвитку суспільства інтерес до казки не тільки не згас, а навіть поживавився. Підставою для цього є матеріальна спрямованість мислення людини, прагнення до загальнолюдських духовних цінностей, скарбницею яких завжди були і залишаються казки.

Сучасна лінгвістика проявляє інтерес до багатоаспектного аналізу текстів казок та їх перекладів, оскільки казковий дискурс є маловивченим.

Казки – це невичерпне джерело інформації про історію, спосіб життя, менталітет та інші національно-специфічні риси кожного з культурних осередків.

Індивідуальна картина світу має фрагментарний характер, оскільки, організуючись та узагальнюючись у певні смислові сприйняттєві комплекси, вона універсалізується та створює національну, а потім загальнолюдську мовну картину світу. Одним із типових фрагментів мовної картини світу є світ казки. Поряд з міфами, казки – найархаїчніші текстові структури [1]. А це означає, що вони репрезентують близьку до міфологічної структуру мислення, тому казка містить сталі смислові комплекси, розуміння та інтерпретація яких проливає світло на проблему індивідуального мислення та мислення взагалі.

Казковий дискурс подає смислові конотації як такі, що формують його семантичний потенціал, впливають на смислові компоненти та специфікують дискурсивні ситуації. Смислові компоненти є елементами інформаційної системи, яка містить дані про потенційно можливі казкові ситуації [2]. Учасники ситуації, добираючи необхідні елементи із інформаційної системи, інакше інформатори, конструюють безпосередньо дискурсивні ситуації.

Глибинний аналіз казок показує, що їх тексти характеризуються категоріями інформативності, завершеності, зв'язності та дискретності.

У казках виокремлюються типові як для англійців, так і для українців, а також притаманні окремо кожному з цих етносів концептосфери – сукупність взаємозумовлених концептів. Наприклад, концепт «людина» притаманний як українському, так і англійському казковим дискурсам. Проте, зважаючи на відмінності експресивних засобів різних мов та світосприйняття представників різних етносів, цей концепт екстеріоризується по-різному.

У казках імена героїв мають стилістико-семантичне навантаження, відображаючи спосіб життя героя, риси його характеру або якісь унікальні якості, притаманні лише йому. Наприклад: англ. - *Kate Crackernuts, Johnny-Cake, Mr. Fox, Lazy Jack, Mr. Vinegar* і т.д.; укр. – *Кирило Кожум'яка, Котигорошко, Іван - Побиван*, і т.д.

Крім того, казкам обох мов притаманний концепт флори і фауни, який втілюється у наявності тваринних та рослинних персонажів. Наприклад: англ. – “*The Rose-Tree*”, “*Titty Mouse and Tatty Mouse*”, “*The Story of the Three Bears*”, “*The Cat and the Mouse*” і т.д.; укр. – “*Іжак та заєць*”, “*Коза – дереза*”, “*Півник і двоє мишенят*”, “*Цап та баран*”, “*Про жар – птицю та вовка*” і т.д. [3]

Концепти часу і простору в казковому дискурсі є нереальними, вигаданими. Текст казки занурений в життя мрійників, казкар запрошує читача приєднатися до цього чарівного світу вигадки й фантазії.

Зважаючи на відмінні мовні та культурно – етнічні особливості англійського та українського народів, концептосфери часу і простору виражаються в казках по-різному. Наприклад:

а) англ. *once upon a time, in the days gone by there was once upon a time, long ago, a dunnatany years ago* – укр. *були собі, колись жили собі, колись-то давно, не за нашої пам'яті* і т.д.

б) англ. *lived in the sea, lived in the forest, lived in the North country, from far and near, at the World's end* – укр. *був у селі, жили собі в густому лісі, колись був у Києві, була собі в гаю хатка* і т.д.

Мова казки вражає читача своєю красою та експресивністю, багатством використання різноманітних стилістичних засобів, таких як епітети й метафори, гіперболи і літоти, різноманітні види повторів. Наприклад: англ. *glassy hills, a goodlier man, to marry the moon, teeny-tiny* – укр. *золота кожушина, хвостиче-помелище* і т.д.

Казка не лише зачаровує нас світом дивовижних істот, а й має дидактичний характер, втілює в собі мудрість багатьох поколінь. Для лінгвістів казка цікава ще й тим, що є невичерпним джерелом прислів'їв та приказок, специфічної лексики та особливих синтаксичних конструкцій.

1. Галич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. – К.: Вища школа, 1985. – 360 с.
2. Потницева Т. Н., Мельникова О. Ю. Функция выразительных средств в стиле сказок О. Уайльда // Лингвостилистические проблемы организации речевого сообщения: Сборник научных трудов. – Днепропетровск: ДГУ, 1985. – С. 77-88.
3. Українські народні казки / Упоряд. Н. І. Тищенко. – К.: Веселка, 1985. – 166с.

СТАТУС МОВЧАННЯ У КОРПУСІ НЕВЕРБАЛЬНИХ ЗАСОБІВ КОМУНІКАЦІЇ

Овчіннікова О. В.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – канд. філол. наук, ст. викладач Косенко Ю. В.

Сучасні лінгвістичні дослідження характеризуються яскраво вираженим антропоцентричним підходом до аналізу мовних явищ. Спостерігається підвищений інтерес до невербальної поведінки, особливо до тих, які несуть інформацію про індивідуально-особистісні характеристики людини і про спілкування в цілому. Актуальність теми зумовлена активним дослідженням невербаліки, зважаючи на те, що низка питань, зокрема тих, що пов'язані з феноменом мовчання, не достатньо вивчена. Об'єктом дослідження є мовчання, а предметом – невербальні засоби спілкування в цілому.

В процесі взаємодії людей передача більшої частини інформації відбувається за рахунок несловесних засобів мовлення. Свідомо або підсвідомо людина може виразити психологічну настанову за допомогою своєї безсловесної поведінки [1; 2]. В парадигмі невербальних знаків основне

місце посідають: фонація, тобто різні характеристики голосу (сила, тембр, дикція); кінесика, тобто міміка, жести та пози, такесика, тобто торкання до співрозмовника; проксемика, тобто відстань між співрозмовниками; миреміка, тобто контакти за допомогою очей, погляд; та просодика, тобто психофізіологічні прояви людини (мовчання, плач, кашель, сміх, зітхання, шепіт тощо) [2; 3].

Особливе місце серед адгерентних понять невербаліки посідає мовчання як силенціальний елемент комунікації. Мовчання є невід'ємною частиною міжособистісної комунікації. Ефект мовчання діє там, де слова безсилі. Комунікативне мовчання як силенціальний ефект невербаліки майже завжди супроводжує інші невербальні засоби, про що свідчить і сам термін НЕВЕРБальні (в пер. з лат. *verbum* - слово).

Мовчання як невербальна дія комунікації на письмі позначається графічними знаками (ГЗ), а в усному і писемному мовленні - лексичними номінаціями-вербалізаторами (ЛЗ) [1, 57]. "Графіка мовчання" представлена переважно трьома крапками, тире, редулькованими знаками питання та оклику, а також – їх комбінаціями з трьома крапками [1, 58-59].

В англійському художньому дискурсі мовчання переважно позначається за допомогою таких лексем, як *silence* та *pause* [1, 46]. Вони відносяться до ідеографічних синонімів із спільним ситуативним значенням людського мовчання. Однак лексема *silence*, на відміну від *pause*, передає як комунікативне, так і некомунікативне мовчання – тишу [1, 48, 52]. Іншими лексичними номінаціями силенціального ефекту виступають лексеми типу *silent, quiet, calm, still, noiseless; watchful silence, embarrassing silence, thick silence, alive silence, deep quietness, solemn stillness; listened quietly, stopped for a moment, hasty whisper, looked up, smiling, did not speak, was at a loss how to reply, there was a long pause* тощо. Причому лексичні засоби позначення мовчання можуть бути прямими та непрямими, частіше ж за всього зустрічаються цілі комплекси позначень силенціального ефекту, що містять одразу і ГЗ, і прямі та непрямі ЛЗ [1, 44].

Феномен мовчання в художньому дискурсі включає персонажів та наратора. Автор розповідає про персонажів, їх життя, описує їх емоції, думки тощо. Дискурс персонажів представлений через прямі та непрямі репродукції персонажного мовомислення. Такий вид мовчання називається *homo silence*, тобто людське мовчання [1, 22]. Інший же вид мовчання, - *nature silence* – це мовчання артефактів, природне мовчання, - виступає окремо від комунікативних дій людини, бо вона (людина) може і говорити і мовчати. Його також називають персоніфікованим, внутрішній стан людини часто переплітається зі станом середовища навколо, і виражається мовчанням. Природне мовчання є некомунікативним. Окрім цього, до некомунікативного мовчання відноситься біологічне, фізичне мовчання людини, що можна проілюструвати ситуаціями, в яких знаходиться мовчазлива людина у стані відпочинку, покою, сну, тощо [1, 41].

Комунікативне мовчання завжди є людським, і обіймає індивідуально-психологічне та соціально-культурне. При індивідуально-психологічному мовчанні суб'єкт мовчить, а інформація поступає [1, 41]. Силенціальний ефект як полівекторний феномен може бути викликано невпевненістю, чеканням, зневагою, хвилюванням, роздумами тощо.

З огляду на велику різноманітність і універсальність силенціального компоненту, існують безліч метазнаків на його позначення, так виокремлюють комунікативне, некомунікативне, індивідуальне, соціальне, рефлексорне, психологічне, реактивне, ритуальне, статусне, спонтанне, заплановане мовчання і багато ін. [1, 34-37]. Корелюють із мовчанням і такі його адгерентні поняття, як імплікація, підтекст, еліпсис, пауза, риторичні питання, апосіопезис (або апосіопеза) та ін. [1, 31].

Отже, як вже було зазначено раніше, мовчання є значущим компонентом інтеракції. Співіснуючи з мовою, невербальні засоби спілкування супроводжують, доповнюють, підкріплюють її, а у ряді випадків замінюють її, автономно виражаючи зміст повідомлень [1; 2; 3]. Мовчання як силенціальний невербальний компонент є психологічно валідним, семантично навантаженим та значущим для людського спілкування.

1. Анохіна Т. О. Семантизація категорії мовчання в англomовному художньому дискурсі. Монографія. – Вінниця: Нова Книга, 2008. – 160 с.
2. Горелов И. Н. Невербальные компоненты коммуникации. – М.: Наука, 1980. – 104с.
3. Косенко Ю. В. Роль невербальных засобів комунікації в дискурсі прощання // Вісник СумДУ. Серія Філологічні науки, 2005. - №6(78). – С.23-31.

ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ НА СТАРШОМУ ЕТАПІ

Поляков І. С.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – викладач Назаренко О. В.

У концепції навчання іноземних мов у 12-річній школі відзначається, що загальноосвітня школа повинна сформувати цілісну систему універсальних знань, умінь і навичок, а також досвід самостійності й особистої відповідальності учнів старших класів [1, 7]. Міністерство освіти і науки України рекомендує розвивати в учнів 4 ключові компетенції: мовну, мовленнєву, соціокультурну і загальнонавчальну. Розвиток цих компетенцій дозволяє старшокласнику

розуміти ситуацію, досягати певних позитивних результатів в особистій та професійних сферах.

На сучасному етапі соціокультурна компетенція набуває все більшого, значення. Вона являє собою засвоєння культурних та духовних цінностей свого та інших народів: норм, які регулюють стосунки між націями, поколіннями, статями, сприяє естетичному й морально-етичному розвитку [2, 34]. Загальна система професійної педагогічної освіти не може не реагувати на подальший вплив на учнів цієї компетенції. Звичайно, одна лише соціокультурна компетенція не сформує весь спектр знань, умінь та навичок старшокласників, але її відсоток у формуванні особистості учнів вагомий.

Формування соціокультурної компетенції є актуальним тому, що Україна зміцнює стосунки й зв'язки з європейськими й світовими державами, а для того, щоб наша країна сприймалася іншими націями як культурна високорозвинена держава, треба формувати в старшокласників знання про країни світу, уміння спілкуватися іноземними мовами й навички самостійної роботи, отже, проблема формування зазначеної компетенції є дуже важливою.

Зміна пріоритетів у стратегічних напрямках розвитку освіти в європейській та світовій спільнотах, суттєві зміни в житті країни, реформування українського суспільства значною мірою вплинули на зміст і характер процесу формування в учнів знань, умінь і навичок.

У наш час теза про невідокремленість вивчення іноземної мови від ознайомлення з культурою країни, мова якої вивчається, традиціями, особливостями національного бачення світу народом – носієм мови – є загально визнаною в методиці викладання. Правильне вживання чи розуміння деяких слів та фраз іноді залежить від знання історії їх походження, ситуацій, у яких їх можна використовувати, чи базових відомостей з літератури, історії, релігії, політичної реальності країни. Тому одночасно з вивченням мови, слід вивчати й культуру народу, який розмовляє цією мовою. Комплекс цих відомостей і методику їх викладання прийнято позначати терміном "лінгвокраїнознавство".

Саме тому на початку третього тисячоліття — ери інформації та комунікації набуває особливої актуальності поєднання проблем гуманітаризації освіти та розвитку соціокультурних і духовних якостей особистості — суб'єкта виховання [3, 68]. Сьогодні у молоді розширюються можливості для засвоєння загальнолюдських цінностей, відкриваються нові шляхи знайомства з іншими народами і культурами, реалізуються спільні освітні проекти і програми, зростає мобільність учнів і студентів, що сприяє розв'язанню завдань реформування національної системи освіти та її поступовій інтеграції у міжнародний освітній простір.

За умови трансформації українського суспільства і формування нової парадигми освіти — особистісно орієнтованого навчання основ наук — підвищуються роль іноземної мови як джерела знань про країну та світ і

статус навчального предмета "Іноземна мова", головною метою якого має стати розвиток у учнів здатності до міжкультурної комунікації.

1. Коваленко О. Я. Про вивчення іноземних мов у 2007-2008 н.р. Методичні рекомендації // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2007. – № 3. – С.387.
2. Пассов Е. И. Коммуникативное иноязычное образование. – Липецк: Липецк. Гос. педаг. ин-т, 1998. 159 с.
3. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах / Ніколаєва С. Ю., Бражник Н. О. та ін. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.

ПАРЕМІЙНЕ БУТТЯ МОВЧАННЯ (ТИПОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ)

Романенко К. С.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – д-р філол. наук, професор Швачко С. О.

Художній дискурс сприяє осмисленню природи силенціального ефекту – його поліаспектності, поліфункціональності та полімодальності. З огляду на дискурсивні особливості емпіричного матеріалу з'являється можливість ідентифікувати ситуативну природу комунікативного мовчання, його тактику та стратегію, експлікацію та імплікацію, поверхневу та глибинну структури, когнітивний та прагматичний потенціали. Когнітивно-дискурсивний підхід до силенціального компонента комунікації сприяє розумінню адгерентних категорій мовчання .

Мовчання як невербальна дія комунікації позначена нульовим денотатом, корелює з графічними знаками (на письмі) та номінаціями-вербалізаторами (в усному й писемному мовленні) [2, 24].

Концепт мовчання є вельми значущим та актуальним, що об'єктивується широкою парадигмою міждисциплінарних досліджень його поліаспектності, полімодальності та поліфункціональності [2, 13]. Мовчання є універсальним явищем, про що свідчать ключові слова малих жанрів: прислів'я , висловлення , загадки, фразеологічні словосполучення .

Дослідження номінацій на позначення силенціального ефекту, їх семантичного наповнення у різних мовах є вельми актуальним з огляду на перспективне розширення парадигми знань стосовно контрастивної семасіології та осмислення когнітивно-семантичного континуума [1, 5].

Поліфункціональність феномену мовчання знаходить відображення у народній мудрості, прислів'я та приказках.

Паремія – це видове позначення фольклорних малих жанрів афористичного спрямування. Саме паремії містять уявлення про норми

співіснування і взаємодії людей та представляють їх цінності.

Часто спостерігаємо, що номінації мовчання на просторах паремій семантизують узагальнений когнітивний досвід.

Силенціальний ефект обіймає соціально-культурне та індивідуально-психологічне мовчання, яке має нульовий денотат [1, 6]. Соціально-культурне навантаження номінацій *мовчання/ тиша* є прозорим, канонізованим правилами невербальної поведінки. Пор.: англ. *silence gives consent; actions speak louder than words*; укр. *де мало слів, там більше правди; не кидай слова на вітер; менше говори — більше вчуши*.

Прислів'їв, які тлумачать мовчання як негативне явище і протиставляють його говоріння як більш бажаній дії, зафіксовано небагато: *you mustn't be afraid of a barking dog* та ін.

Результати дослідження паремістичного фонду дозволяють зробити висновок про здебільшого позитивну оцінку мовчання як комунікативної дії.

Як свідчить фактичний матеріал, і англійська, і українська лінгвокультури цінують небагатослів'я як кількісну рису говоріння. Однак українська лінгвокультура пов'язує багатослів'я з пустослів'ям, у той час як англійська - наголошує на тому, що багатослів'я є невмінням спілкуватися та свідчить про невисокі інтелектуальні здібності мовця.

Неоднозначно оцінюється в пареміях обох лінгвокультур і мовчання як комунікативна категорія. Перш за все, в них збігається оцінка мовчання як дії, що виражає згоду: *Silence gives consent; Мовчання - знак згоди*. Мовчання визнається представниками англійської і української спільноти людською чеснотою.

Силенціальний ефект корелює із психічним та ментальним станом, негативними та позитивними емоціями мовців. Це – лінгвістико-дискурсивне явище, яке віддзеркалює мовленнєву поведінку людини.

Мовчання як невербальний засіб спілкування є синтезом ментального та емоційного. Феномен мовчання втілює інтенції мовця, корелює з когнітивними явищами, відображає прагматичні інтенції дискурсивної діяльності людини.

Комунікативне мовчання вербалізується в англійському художньому дискурсі експліцитно та імпліцитно монолексемними, різночастиномовними одиницями, синтаксичними, фразеологічними словосполученнями [2, 7].

Концепт мовчання в англійських та українських пареміях вербалізується за допомогою таких слів як англ. *silence, silent* та укр. *мовчання, мовчазний*. Часто мовчання протиставляється говорінню, у такому випадку в прислів'ях та приказках вживаються дієслова *to talk, to speak* або іменники *question, tongue, mouth*.

У процесі дослідження визначилися основні способи відтворення паремій з української мови на англійську та навпаки. Паремії можуть частково відтворюватись, нерідко використовується прийом калькування, переказ фразеологізму та описовий спосіб.

Мовчання в пареміях корелює з нормами поведінки людини в соціумі, порадами, застереженнями, рекомендаціями та з певним життєвим досвідом.

1. Анохіна Т. О. Ефект силенціальної загадковості: типологічні аспекти. // Вісник СумДУ. Серія «Філологія». - 2008. - № 1.- С. 5-8.
2. Анохіна Т. О. Семантизація категорії мовчання в англomовному художньому дискурсі. Монографія. - Вінниця: Нова Книга, 2008. - 160 с.
3. Лютій Т. В. Владний аспект, акти мовчання та трансгресивна властивість мовного середовища, Мультиверсум. Філософський альманах. - К.: Центр духовної культури, - 2006. - № 56. // http://www.filosof.com.ua/Jornel/M_56/Lutyj.htm.

ПАУЗАЦІЯ В ДРАМАТИЧНОМУ ТЕКСТІ

Светлова А. І.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – д-р філол. наук, професор Швачко С. О.

Фонетична пауза входить до складу силенціального ефекту, його терміносистема обіймає низку адгерентних метазнаків з коренем пауза – *паузація, паузологія, паузальний*. Метазнак паузи, характерний для драматичного тексту, позначає переривання у звучанні та артикуляції, зупинку в потоці мовлення[1,27]. Відношення пауза - мовчання є інклюзивним, що уможливорює їх осмислення як адгерентних феноменів мовчазного ефекту. Паузи в драматичних текстах – це пропуски, які цілеспрямовано розділяють групи слів за допомогою відрізків мовчання. Драматична пауза поліаспектна та мультимодальна. Вона відділяє смислові ядра тексту від інших другорядних елементів.

Необхідно згадати про намірений пропуск строф в драматичному тексті як композиційний прийом, що дозволяє збільшувати його багатозначність. В драматургії виділяють хезитативні, емфатичні та емоційні паузи.

1. Хезитативна пауза зумовлена потребою часу для обмірковування, пошуку належного слова. Вона може передавати невпевненість у словах, діях героїв драматичних творів.

Напр.англ.: *Do you think the Earth has lost its atmosphere, Willie?(Pause.) Do you, Willie?(Pause.) You have no opinion?(Pause)[2.,290]*.

2. Емфатична пауза дозволяє героям: 1) підкреслювати головні моменти сказаного; 2) підготувати співрозмовника до певної інформації; 3) отримати реакцію співрозмовника після сказаного.

3. Емоційна пауза передає настрій, емоції акторів, допомагає розкрити характер ситуації. Напр.англ.: *Mrs. C. ... (Pause) Sunday (pause) Monday*

(pause) happy days. (Pause) Tuesday, Wednesday (pause) happy days (Pause) Thursday Friday (pause) happy days. (Adjusts parasol) Arthur? Arthur? Are you there Arthur? (Pause) [2, 287]?

4. При декламуванні віршів кожен мовленнєвий акт відділяється від попереднього паузою, котра називається інтонаційно-логічною. Цей прийом використовується акторами на сцені для чіткості вимови.

Напр.англ.: *A Dream Within A Dream*

Take this kiss upon the brow//

And, in parting from you now//

Thus much let me avow// «...» [3, 470].

5. Інший різновид паузи пов'язаний з явищем, котре знавці віршів називають переносом. Перенос (франц. *enjambement*, від *enjamber* — «перескочити») — неспівпадання інтонаційно-фразового членування в вірші з метричним членуванням. Напр.англ.:

*Those hours, that with gentle work did
frame*

*The lovely gaze where every eye doth
dwell,*

Will play the tyrants to the very same

*And that unfair which fairly doth
excel;*

*For never-resting time leads summer on
To hideous winter, and confounds him
there;*

*Sap checked with frost, and lusty leaves
quite gone,*

*Beauty o'er-snowed and bareness every
where...*

В другому, четвертому, шостому, сьомому рядках пауза і пониження тону не порушують метричного членування віршу. В першому, третьому, п'ятому рядках вірш вимагає паузи, хоча по логіці членування речення вона не повинна бути.

Пауза театральна в акторському мистецтві - один з основних засобів художньої виразності. Саме вміле використання пауз дозволяє акторові (і всьому акторському складу спектаклю в цілому) досягти потрібної темпоритмічної течії вистави. Паузи бувають текстовими або пластичними, вони можуть бути підтриманими постановочними ефектами: музикою, світлом, динамічної перестановкою декорації і т.д., що ще більше посилює емоційну напругу сцени. Пауза виконує дуже важливу функцію. По-перше, вона приваблює і захоплює увагу публіки. По-друге, у паузі, власне, і відбувається так звана «постановка на публіці», тобто остаточно встановлюються відносини між оратором і аудиторією.

Дуже часто на сцені практикують монологи або частини п'єс зі словами автора, що потребує неабиякої майстерності акторів. Приклад роману Д. Лоджа «Світ тісний», в непрямій розповіді якого, преломленого іронічним сприйняттям научного дискурса :

*She always had a notebook open and a pen in her
hand, but I never saw her write anything. It piqued
me One day ... I stopped in front of her....*

Шкідливо як зловживати, так і не дорожити паузами. В акторів з меншим внутрішнім змістом нерідко відбувається зворотне явище, при якому

пауза мало відображає внутрішній підтекст. Від цього їх мова формальна, суха, млява, що, звичайно, небажано.

1. Анохіна Т. О. Семантизація категорії мовчання в англомовному художньому дискурсі (Монографія). – Вінниця: Нова книга, 2008. – 160 с.
2. Beckett, S., The Grove Centenary Edition Vol III Dramatic Works – New York: Grove Press, 2006. – P. 287, 290
3. Silverman, Kenneth. Edgar A. Poe: Mournful and Never-ending Remembrance. Harper Perennial, 1991. – P. 106, 469-70.

ЛІНГВО-КОМУНІКАТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ ДИСКУРСУ РОДИННОГО СПІЛКУВАННЯ

Сергієнко А.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Баранова С. В.

На початку ХХІ століття на перший план лінгвістики і науки в цілому вийшли проблеми людини, зокрема, її спілкування. Зараз відбувається становлення нового комунікативного підходу, який хоча і зберігає провідні ознаки функціонального мовознавства попереднього періоду, суттєво відрізняється низкою важливих рис, серед яких принципово новою стала його когнітивна складова. Протягом останнього десятиріччя у лінгвістиці досліджується проблема організації мовного коду в спілкуванні, тобто одиниць і категорій мови, які розглядаються не в аспекті їх системно-структурної організації, а в психокогнітивному вимірі живої комунікації. Однією з найважливіших категорій мовного коду більшість мовознавців вважають дискурс.

Дискурсом називають складне поєднання мовного і позамовного, у межах якого постійно перебуває людина як соціальна істота. Міжособистісне спілкування складається з використання конкретної мови чи мов і фізичних, психічних, когнітивних та інших дій, станів, процесів, почуттів, що супроводжуються взаємодією з певними об'єктами.

Останнім часом мовознавці приділяють увагу дослідженню специфіки конкретних дискурсів, а саме сімейного і конфліктного англомовного дискурсу. Об'єктом дослідження виступає англомовний сімейний дискурс, а його предметом є специфіка об'єктивації у цій дискурсивній діяльності базових ролей членів родини. Побутове сімейне спілкування вважається природним вихідним типом спілкування, який засвоюється в онтогенезі і як тип дискурсу розвивається протягом усього життя людини. Характерними особливостями цього типу дискурсу є високий ступінь спонтанності організації спілкування, ситуативна залежність, відносна

суб'єктивність у вирішенні загальноціннісних побутових проблем і, як результат, порушення логіки, вільне оперування структурними, лексико-граматичними та стилістичними засобами, оформлення висловлювань та висока концентрація невербальних комунікативних компонентів у мовленні.

Основними типами сімейного дискурсу є матримоніальний діалогічний дискурс (спілкування "чоловік – жінка"), парентальний діалогічний дискурс (спілкування "батьки – діти"), дискурс сіблінгів (спілкування "брати – сестри"). Ці типи дискурсу виступають як різновиди особистісно-орієнтованого дискурсу в родинно-побутовій сфері.

Адресат и адресант в англійському сімейному діалогічному дискурсі мають свої певні характеристики в залежності від їх статі, віку, позиції в родині, емоційності та раціональності мислення. Наявність в сімейному діалогічному дискурсі ієрархії відносин, котра проявляється у фіксованості соціальних ролей комунікантів, робить гендер та вік головними параметрами для пояснення мовленнєвої поведінки комунікантів.

Сучасні дослідження у галузі прагмалінгвістики відображають зростання інтересу вчених до мовленнєвої взаємодії комунікантів у конфліктних ситуаціях спілкування, в яких мовленнєва поведінка комунікантів відзначається застосуванням конфліктного дискурсу.

Критеріальною ознакою конфліктного дискурсу є стратегія конфронтації – комунікативні дії адресанта, які зумовлюють дисгармонію інтерперсональних відносин та реалізацію загрози особі, що співвідноситься з певними мовними та мовленнєвими проявами. Конфліктний дискурс характеризується певними закономірностями як у статичному, так і в динамічному аспектах. Ці закономірності втілені у вигляді двох гіпотетичних моделей конфліктної мовленнєвої взаємодії – "ідеальної суперечки" (аргументований дискурс) та "ідеальної сварки" (агресивний дискурс). Конфлікти між членами однієї сім'ї розвиваються за різними сценаріями залежно від характеру родинних стосунків конфліктуючих сторін. Найчастіше описаними в художній літературі сімейними конфліктами є сварки між дітьми й батьками. Характер мовленнєвих дій комунікантів, які перебувають у відносинах "батьки-діти" значною мірою визначається двома факторами: виконуваною роллю і особистісними характеристиками, серед яких основними є характер, темперамент, вік і освіта. Комунікативною метою батьків у конфліктних ситуаціях є зміна напрямку й способу дій дитини відповідно до власних уявлень та інтересів; мета дитини зводиться до відстоювання свого права на власні рішення, що йдуть всупереч з інтересами батьків.

Незважаючи на спонтанний характер сімейного дискурсу, він все ж є цілеспрямованою діяльністю, яка включає як мінімум дві взаємопов'язані частини - мовленнєвий акт і його перлокутивний ефект.

СЕМАНТИЧНИЙ ЗСУВ ТЕРМІНІВ РІЗНИХ ДИСКУРСІВ

Хантіль М. Б.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник - д-р філол. наук, професор Швачко С. О.

Розвиток цивілізації супроводжується появою численних термінів у різних сферах науки та техніки. Мова як система має достатньо засобів вербалізації нових понять, які з'являються у повсякденному житті та потребують номінації. Вживання слів у різних галузях науки віддзеркалює їхнє ретробуття девіації. Однією з найскладніших проблем у лексикографічному описі слова-терміна є розмежування полісемії та омонімії. Термін – це номінативна одиниця мови, що співвідноситься з поняттям спеціальної професійної сфери. Описуючи семантичну структуру багатозначного слова, важливо віднайти у ній спільне, інваріантне – базу генерованих зв'язків його структури. Моносемія залишається бажаною в терміносистемах. Розвитку семантичної структури термінів сприяють ті ж лінгвальні причини, які породжують виникнення багатозначності в загальноповсякденній мові. У мові бракує кореневих словотвірних засобів, щоб кожне наукове поняття номінувалося сингуляром. Слово, зазвичай, виникає з певним значенням, що співвідноситься з референтом. Багатозначність слова розвивається шляхом перенесення назви одного предмета на інший. Нове значення лексичної одиниці у такому випадку є переносним та мотивованим.

Ідентифікують три типи семантичного зсуву: за подібністю, за функцією, за суміжністю.

Перенесення за подібністю називається метафоричним. Метафорі у науково-технічній літературі притаманна деємоційність. Метафори конкретизують суттєві ознаки названого поняття, сприяють його осмисленню з боку адресата. Наприклад: *neck* “шия” (людини) – *impeller neck* “шийка робочого колеса”; *sleeve* “рукав” (частина одягу) – *sleeve* “рукав, шланг”.

Перенесенням за функцією вважається таке, за якого абсолютно різні речі виконують однакові чи подібні функції: *butterfly* “метелик” – *butterfly valve* “двостулковий клапан”; *pen* “ручка” – *pen* “розмічаючи перо”.

Перенесення номінації за суміжністю називається метонімічним: *hand* “механічна рука” – *hand* “робітник”.

Виправданим у термінознавстві є метод розчленування терміна на складові семантичні компоненти з метою моделювання його семантики. Якісний і кількісний склад релевантних ознак, актуалізованих у дефініціях, у терміна неоднаковий, відповідно неоднакова і кількість компонентів значення терміна, яка є похідною від загального спільного компонента, архісеми як величини, що складається з ряду ознак. Терміни-омоніми мають різні дефініції, включені в різні терміносистеми.

Різні види інформативності передбачають наявність певних закономірностей реалізації семантичного потенціалу терміна. Якщо знакова інформативність передається на основі реалізації семантичних ознак, що ідентифікуються, а дефініційна та класифікаційна – на основі ознак, що диференціюються, то в текстах актуалізуються ознаки, релевантні щодо конкретної комунікативної ситуації.

Багатозначність терміна у процесі його формування, розвитку та функціонування є природною з огляду на те, що одна і та сама форма може пристосовуватися до позначення різних об'єктів та виконувати різні функції.

Системно-структурні ознаки є основними критеріями визначення терміна у системі мови. У жодній системі мови немає абсолютно тотожних ознак, отже, немає абсолютних синонімів, бо в жодній системі понять немає двох і більше різних ознак, які б позначалися однією “живою” лексемою, що “кочує” із однієї системи до іншої, набуваючи іншого змісту. Термін стає “носієм та зберігачем” спеціальної інформації, що належить до конкретної терміносистеми.

Дослідження структурно-семантичних зв'язків між термінами передбачає нерозривність двох планів, які пов'язані між собою: стабільний інваріантний семантичний компонент парадигматичного плану системи мови і вираження змінних компонентів із синтагматичного плану мовлення, які визначають відповідно різні смисли вживання слова-терміна. Такі системні взаємозв'язки між термінами розкривають суть “переходу” того самого слова-терміна від одного домену до іншого. Вивчення терміна у ручищі терміносистеми доповнюється перспективним когнітивним процесом, який потребує виявлення місця і функції терміна в лінгвомисленнєвій діяльності людини.

Термін як слово спеціальної сфери пізнання відображає результати досвіду і практичної діяльності людини, фіксує професійно-наукові знання про властивості об'єкта, що детермінується. Шляхом дефініції термін розкриває суттєві ознаки та оновлює спеціальне поняття у спеціальній сфері. Термін має своє власне інваріантне значення і виконує функцію семантичного диференціала у різних терміносистемах. Термін, як і загальноживане слово, володіє потужним структурно-семантичним потенціалом, а його словотвірна парадигма має подальшу перспективу дослідження.

ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ВВІЧЛИВОСТІ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ВАРІАНТІ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ)

Харченко О. А.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – канд. філол. наук, ст. викладач Косенко Ю. В.

Для вираження ввічливості / неввічливості в мові є як універсальні засоби, маркіровані за цією ознакою, так і засоби, етикетний статус яких визначається залежно від екстралінгвістичних параметрів ситуації спілкування (статус, положення, вік комунікантів, обстановка спілкування, ступінь соціально-психологічної дистанції й ін.). Принцип ввічливості, або, інакше, принцип такту, часто відіграє вирішальну роль в оформленні висловлення, у відборі засобів у мовному спілкуванні. У прагматичній теорії мовного спілкування ввічливість розглядається як універсальний принцип, що у практиці мовної взаємодії грає значну регулюючу роль. Принцип увічливості визначається як особлива стратегія мовної поведінки, спрямована на «запобігання конфліктних ситуацій».

Важливими факторами комунікативної ситуації, що впливають на вибір мовних форм є: фактор адресата, статусно-рольова рівність / нерівність партнерів по комунікації, а також дистанція спілкування між ними [1, 35].

Ввічливе прохання або прохання, побудовану за принципом увічливості, маркірують наступні засоби: лексема *please* і спеціальні формули типу: *will you? /could you?/ would you?* Вживання модальних дієслів *could, would, may* поряд з іншими засобами також сприяє зм'якшенню комунікативного наміру адресанта. Модальні дієслова *should, must* за результатами аналізу фактичного матеріалу не є частотними у вживанні такого спонукального мовного акту як прохання.

Найбільш частотним серед всіх модальних дієслів є дієслово *could*. Це пояснюється тим, що семантичний компонент спонукання, що виражається з його допомогою, відображає суб'єктивне волевиявлення. Таким чином, адресат спонукається до дії з метою виконати прохання або яке-небудь речення. Проте, принцип ввічливості не завжди експлікований у проханнях, тому необхідно залучення контексту для повного аналізу [2, 21].

Явище політичної коректності одержало досить широке поширення в англійських країнах і здійснило значний вплив на сучасну англійську мову. Політична коректність мови виражається в прагненні знайти нові способи мовного вираження замість тих, які зачіпають почуття й достоїнство індивідуума, ущемляє його людські права звичною мовною безтактністю й прямотиністю у відношенні расової й статевої приналежності, віку, стану здоров'я, соціального статусу, зовнішнього вигляду й т.д.

Велика група евфемізмів створена за принципом ввічливості, у яку входять слова й вирази, що зм'якшують різні види дискримінації (вікову,

майнову, дискримінацію людей з фізичними й розумовими недоліками, а також расову й етнічну).

Категорія ввічливості – своєрідна універсальна категорія, у фокусі репрезентації якої опиняються суб'єктивні смисли, які віддзеркалюють модусні виявлення ввічливості, взаємини між тим, хто адресує мовлення, й тим, хто його отримує. Категорія ввічливості представлена різнорівневими мовними засобами: 1) комунікативно-семантичними групами – інтенційними висловленнями, стереотипами спілкування, які відображають національно-специфічні вияви ввічливості; 2) морфологічними (модальні й займенникові слова, предикати, сполучники, частки, вигуки, форми особи, числа, часу, способу, виду дієслів); 3) синтаксичними (звертання, реченнєві конструкції різного типу); 4) словотворчими (утворення із зменшено-пестливими суфіксами); 5) фонетико-графічними (інтонація, авторські розділові знаки); 6) стилістичними (емоційно-експресивні та суб'єктивно-оцінні компоненти значень слів, речень).

Комунікативна лінгвістична модель перекладу розглядається як акт двомовної або міжкультурної комунікації, складовими якого виступають: повідомлення (текст презентації), відправник (перекладач), одержувач даного повідомлення (слухач презентації), код (мова) повідомлення, канал зв'язку (письмова форма мови або усний режим мовлення). Рівень перекладацької компетенції залежить в першу чергу від перекладача, рівня його підготовки та спроможності змінювати перекладацькі підходи в залежності від задач та умов перекладу.

При підготовці та проведенні презентації як акту міжкультурної комунікації перекладач повинен:

– мати особливе перекладацьке володіння двома мовами (рецептивне – вихідною мовою, репродуктивне – мовою перекладу), що й визначить стратегію перекладацьких підходів при врахуванні жанрово-стильових особливостей тексту; при цьому мовні тезауруси можуть взаємодіяти та взаємопроникати;

– володіти технологією перекладу та мати здатність до перекладацької інтерпретації, яка реалізується через перекладацькі прийоми та трансформації, що дозволяють отримати адекватне відтворення оригіналу та досягти мети комунікації;

– мати оптимальний мінімум фонових знань, необхідний для адекватної інтерпретації вихідного тексту, характер даних знань залежить від спеціалізованої спрямованості тексту, від сфери знань та людської діяльності, яку він висвітлює [3, 52-53].

1. Тарасов Е. Ф. Оптимизация речевого воздействия. – М.: Наука, 1990. – 127 с.
2. Виноградов В. В. О категории модальности и модальных словах в русском языке. – М.: Ленинград, 1950. – Т.2 – 298 с.
3. Ступин Л. П., Игнатъев К. С. Современный английский речевой этикет. – Ленинград, 1980. – 158 с.

ФЕНОМЕН ЗАПЕРЕЧЕНЬ В АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ І ДІАЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ НА ЛЕКСИЧНОМУ, МОРФЕМНОМУ, СИНТАКСИЧНОМУ І СТИЛІСТИЧНОМУ РІВНЯХ

Черепньова Я. Г.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – канд. філол. наук, ст. викладач Косенко Ю. В.

Заперечення бувають різних видів і можуть проявлятися на будь-якому мовному рівні (лексичному, граматичному, синтаксичному та стилістичному) залежно від виду.

На лексичному рівні заперечення може проявлятися у вигляді слів, які не мають формально-граматичних ознак заперечення, але має негативне значення. Такі слова найчастіше перекладаються українською мовою за допомогою антонімічного перекладу, що призводить до того, що заперечення в оригіналі, яке було виражено на лексичному рівні в перекладі буде відтворюватися на граматичному рівні, зокрема заперечного префікса *ne* або заперечної частки *ne*.

Грамматичний рівень представлений афіксацією, заперечними займенниками, прислівниками, заперечними конструкціями та ін. цей рівень є одним з найлегших мовних рівнів в плані перекладу українською мовою.

Аналіз показав, що найпоширенішим засобом вираження заперечення є заперечна частка *not*, яка при відтворенні українською мовою відповідає заперечній частці *не*.

Заперечних суфіксів в англійській мові лише два: *-less* та *-free*. Суфікс *-less* завжди відповідає українському префіксу *не* або *без* і не викликає труднощів при перекладі.

Емфази та риторичні питання, які супроводжуються специфічною інтонацією є засобами вираження на синтаксичному рівні. Усі ці засоби слугують для того, щоб досягнути більшої емоційності. При перекладі перекладачі намагаються максимально відтворити форму та зберегти зміст.

На стилістичному рівні, мейозис є одним з основних засобів вираження заперечення. Особливістю є те, що мейозис – це фігура мови, яка в англійській мові виражається за допомогою подвійного заперечення, що є проти граматичної норми англійської мови. Найпоширенішою формою мейозису в англійській мові є подвійне заперечення *not un-*.

СЕКЦІЯ 4
«ПРОБЛЕМИ СТИЛІСТИКИ І ЛІНГВІСТИКИ ТЕКСТУ»

**ПЕРВИННІ ТА ВТОРИННІ КОНСТРУЮВАННЯ
РЕКЛАМНИХ ТЕКСТІВ**

Габрелян В. В.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник - д-р філол. наук, професор Швачко С. О.

Реклама є значущим і специфічним феноменом сучасності, що має у своїй основі першочергове і конкретне завдання - спонукати людину до діяльності. Для досягнення цієї мети реклама черпає мовні засоби з життєвих ситуацій, відповідно до образів з існуючих, звичних для повсякденного життя стандартів поведінки і соціально-психологічних установок. Реклама будується на основі тексту, який повинен привертати увагу потенційних споживачів. Відмінною рисою вдалої реклами є гармонічне поєднання основної рекламної ідеї з тими засобами виразності, які даній ідеї найбільше відповідають. Це виражається, у знаходженні тієї єдино вірної тональності рекламного звернення, що виділяє його серед інших.

У результаті дослідження було виявлено, що рекламний текст є одним із видів малих текстів. Аналіз текстових утворень на сучасному етапі розвитку мовознавства концентрується навколо малих форм. Значущими є питання концептуалізації та категоризації комунікативних одиниць з притаманними їм семантикою, синтактикою та прагматикою. Первинним та вторинним текстам притаманні композиційно-сюжетна, композиційно-смілова, композиційно-мовленнева системи, тобто інтеграція змісту, смислу та форми. Структурно-семантичний підхід до тексту препарує інтерпретацію сюжетних блоків та їх призначення. Концептуальний простір (ментальний) обіймає загальний зміст та основні смисли. Дослідження парадигми малих текстів є «проспективним» й актуальним для ідентифікації засобів реалізації мовотворчої функції, її обумовленості дискурсом.

До текстів малого жанру відносяться: авторські гумористичні висловлювання, синоптичні тексти, тексти анотації науково-експериментальних статей, тексти жартів, тексти-анонси, рекламні тексти. Рекламна комунікація є своєрідним обміном інформацією з властивими їй рисами:

- її специфіка проявляється в тому, що комунікативний сигнал надходить до потенційного покупця не особисто від продавця рекламованого товару або послуги, а через засоби масової інформації;

- одностороння спрямованість рекламного звернення від адресанта до адресата може надходити через досить тривалий проміжок часу або мати ймовірнісний характер;

- рекламне повідомлення має позитивну спрямованість, основна

увага приділяється перевагам рекламованого товару, послуги, їхні недоліки не згадуються;

- багаторазове повторення рекламних доказів підштовхує споживача до придбання предмета реклами.

Рекламний текст – фрагмент емоційно маркованої мовної картини світу. Рекламний текст є текстом особливого мовного оформлення. В рекламному тексті відбивається комунікативна поведінка людини – цілеспрямоване розширення знань адресата про об'єкт реклами, формування позитивного іміджу, створення необхідних форм поведінки тієї або іншої групи людей. Целеспрямованістю тексту комерційної реклами є його раціональна дія – зацікавити адресата у властивостях певного предмету з метою спонукання адресата придбати його. Ця спрямованість обумовлює використання в тексті реклами суто позитивних оцінок об'єкту, які роблять вплив на позитивний вибір адресатом предмету реклами.

Як будь-яка багатознакова система, рекламний текст має три складові: синтактику – характеризує відношення одного знаку до інших; семантику – характеризує відношення знака до значення та прагматику – характеризує відношення знаку до змісту.

З погляду синтактики, рекламний текст має формульний характер, тобто пов'язаний жорсткою послідовністю елементів. Формула реклами включає чотири послідовні елементи: увагу, інтерес, бажання мати товар, дію (купівля). В свою чергу, семантика, як семасіологічна система, сприймається як система фактів, хоча, насправді, є семасіологічною системою, головною метою якої є вплив на споживача, його емоції та почуття, які в свою чергу змушують останнього прийняти рішення щодо придбання того чи іншого товару/ послуги. Прагматичний аспект рекламного тексту безпосередньо проявляється в його особливій організації (вибір граматичних і лексичних одиниць, стилістичних прийомів, особливий синтаксис, організація друкованого матеріалу, використання елементів різних знакових систем).

Первинним конструюванням рекламного тексту є процес створення вихідного тексту, вторинним конструюванням є процес створення тексту перекладу. Цей процес є не завжди простим, а комунікативні та номінативні одиниці вихідного тексту та тексту перекладу не завжди збігаються. Це зумовлено аломорфними рисами корелюючих мов. Тому, для правильної передачі комунікативних та номінативних одиниць необхідно використовувати різноманітні види конструювання. Так, наприклад, при перекладі англійських рекламних текстів, у деяких випадках перекладачі не перекладають текст, а дають його семантичний еквівалент:

"Maybe she's born with it,

Maybe it's Maybelline" -

"Всі в захваті від тебе,

А ти - від "Мэйбеллін".

Але самі конструювання є не завжди ефективними – сенс слова чи речення може бути переданим не повністю. Тому, варто використовувати коментування задля уникнення міжмовних непорозумінь.

ГРУПИ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ЕВФЕМІЗМІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ І УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Голофост В. Г.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Баранова С. В.

У кожній мові є слова, які замінюють грубі або різкі відповідники. Такі слова називаються евфемізмами (від грец. *euphémia* — утримування від неналежних слів, пом'якшений вираз). Евфемізм є наслідком лексичного табу (заборони), яке завдяки різного роду упередженням, марновірствам, релігійним віруванням накладається на вживання назв певних предметів і явищ навколишнього світу, внаслідок чого людина вдається до виразів-іносказань. Характерно, що нові позначення «непристойних» предметів і явищ з часом втрачають характер евфемізмів, починають сприйматися як пряма вказівка на «непристойний» предмет і в свою чергу стають «непристойними» [1, 28].

Лінгвісти аналізують різні види евфемізмів як частини лексичної системи різних мов. Проблема фразеологічних евфемізмів ще не була у центрі уваги вчених. Вцілому, процес евфемізації вважається складним та багатостороннім лінгвістичним феноменом, який характеризується трьома взаємопов'язаними аспектами: соціальним, психологічним та власне лінгвістичним. Лінгвісти одностайно погоджуються з думкою про те, що евфемізми є екстралінгвістичними за своєю природою. Проте все ще існує велика розбіжність думок щодо соціальних та психологічних причин появи евфемізмів, найважливіших критеріїв евфемізації, використання евфемізмів в розмовній мові [2, 110-124].

Серед груп фразеологічних евфемізмів розрізняють англійські номінації та їх українські відповідники:

1. Назви смерті, вмирання та всього, що з цим пов'язане: *to pass away, to expire, to depart one's life, to breathe one's last, to go west, to join the majority* // *питу з життя, відійти у вічність, піти за вічну межу; to put an end to one's life* // *накласти на себе руки, звести рахунки з життям; the deceased, the departed* // *покійний, спочилий.*

2. Розмовні евфемістичні замітники, що називають злочини, людські пороки та їх наслідки, а також явища, про які неприємно згадувати: *to hit the bottle* // *закладати за комір, заглядати у чарку* – замість *питу, бути п'яницею; to tell stories* // *вигадувати* – замість *брехати; not right in the head* // *несовна розуму.*

– замість недоумкуватий; *he's no genius* // не хапає зірок з неба, недалекий – замість дурний; *loo* // одне місце – замість туалет.

3. Одиниці, пов'язані з релігійними уявленнями. Це вживання слів *the Lord, the Supreme Being, Heaven, goodness* // Творець, Спаситель, Небеса замість *God* - Бог, а також *the Prince of Darkness, the deuce, the Evil One, the dickens, old Nick, old Harry* // володар тьми, лукавий, зрадник, біс, грець, нечиста сила, нечистий, рогатий злий дух, щезник, лихий, той, не при хаті згадуючи замість *Devil* - чорт.

4. Евфемізми, що називають бідність, скрутне фінансове становище: *be in Queer Street, live from hand to mouth, not to have a shirt to one's back, not (to have) a penny to bless oneself with* // жити з дня на день, перебиватися, не мати за душею ні копійки, зводити кінці з кінцями, сидіти на бобах, вітер в кишені.

5. Одиниці, що позначають психічні розлади (що призводить до неправоздатності): *be out (take, leave) of one's senses, be off one's nut, go nuts, soft (touched, weak) in the head, a strange bird, a weird (strange) customer, a weird (strange) card (duck)* // бути несповна розуму, без царя в голові, не всі вдома.

6. Евфемізми, які називають деякі стани та дії, що пов'язані зі сферою фізіології: *pay a call, a call of nature, in the straw, in a (the) family way, in nature's grab, not a stitch on, in a state of nature, in one's skin* // сходити до вітру, в чому мати народила.

7. Номінації, що стосуються сексуальної сфери: *a lady of easy virtue, a light (easy) woman, a real battleaxe, a house of ill fame, make love* (у другому значенні) // жінка легкої поведінки, розпусниця, кохатися, займатися коханням.

8. Евфемізми, що позначають вік та інші поняття, пов'язані з цією сферою: *elderly - active-lifestyler, advanced in years, bat, bidy, Little Old Lady (LOL), Little Old Man (LOM)* // бабуля, дідуля [3, 203-267].

Отже, розглянувши групи фразеологічних евфемізмів в англійській і українській мовах, можна зробити висновок, що, перш за все, евфемізми вивчаються та класифікуються з точки зору понять, які вони позначають.

1. Дубенко О. Ю. Порівняльна стилістика англійської та української мов. Посібник для студентів та викладачів ВНЗ. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2005. – 224 с.

2. Ларин Б. А. Об эвфемизмах // Проблемы языкознания. Ученые записки ЛГУ. - 1977. - №301. – Вып. 60 - С. 110-124.

3. Кудрявцев А. Ю., Куропаткин Г. Д. Англо-русский словарь-справочник табуизированной лексики и эвфемизмов: Около 10 000 слов и выражений. – М.: Восток, 1993. – 304 с.

СТИЛІСТИЧНА КОМПЕТЕНЦІЯ ПЕРЕКЛАДАЧА У СФЕРІ КОМП'ЮТЕРНОГО ДИСКУРСУ

Крюкова Ю. В.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Медвідь О. М.

У контексті стрімкого розвитку інформаційного суспільства підвищився інтерес науковців до проблем термінології та осмислення реалізації науково-технічних явищ через мову. Розвиток техніки обумовлює виникнення нових термінів, а оскільки, сучасна наука прив'язана до комп'ютерних та інформаційних інновацій, то закономірним є виникнення нової лексики та розширення змістів існуючих слів саме в цій області. Спеціалізована література та наукові тексти, які відносяться до комп'ютерного дискурсу, вимагає особливо ретельного аналізу та підходу до роботи з матеріалом, так як ключові поняття представлені термінами. Переклад комп'ютерної термінології пов'язаний з рядом проблем, оскільки мовний компонент існує в рамках комп'ютерного дискурсу, обумовленого також зовнішніми факторами.

При роботі з текстом важливою є наявність певної компетенції у перекладача, яка є необхідною не лише для розуміння інформації, закладеної у тексті, однак і для коректного транскодування мовних елементів відповідно до стильової та жанрової незалежності тексту.

Дослідженням дискурсу займалася, перш за все, французька школа дискурсу. Серед учених слід виділити таких науковців як З. Харріс, Ф. де Соссюр, Е. Бюссанс, А. Греймс, Ю. Кристев та М. Фуко.

Проблеми науково-технічного дискурсу вивчали наступні науковці: Е. Н. Галичкина досліджувала комп'ютерний дискурс на матеріалі комп'ютерних конференцій, В. Я. Меновщиков поставив питання про причини та природу існування комп'ютерного дискурсу, І. М. Шукало сконцентрувався на проблемах дослідження на проблемах дослідження англійського рекламного комп'ютерного дискурсу, Е. В. Грязнова досліджувала проблеми Інтернет-комунікації як частини комп'ютерного дискурсу, у дослідженнях Шевченко І. Е. представлено аналіз дискурсу в контексті когнітивно-комунікативної парадигми.

Проблеми перекладу комп'ютерної термінології вивчали: Є. М. Єнікеєва, досліджуючи особливості перекладу комп'ютерних термінів на українську мову, О. О. Мушніна, роботи якої були побудовані на аналізі граматичних особливостей українського перекладу англійської науково-технічної та художньої прози. Проблеми перекладу спортивних термінів представлено у роботах О. С. Скрипніченко.

Дискурс у дослідженні визначається як ситуативний контекст або ж немовне оточення конкретного тексту чи певних типів тексту.

Дискурс – це не мовне оточення тексту, ситуація, у якій об'єкт знаходиться у даний момент. Саме до цього контексту прив'язане конкретне значення тексту, мета його існування, прагматичний та функціональний аспекти, розуміння теми та ідеї реципієнтом.

Комп'ютерний дискурс – це ситуативне оточення, в якому існує науковий текст. Він визначає розуміння не лише самого тексту, але й окремих слів, термінів, які часто дублюються і залежать від науково-технічного контексту.

У комп'ютерній субмові існує також синонімія, наприклад, поняття «блок даних» виражається в англійській мові за допомогою термінів *block*, *packet*.

Проблема дефініції комп'ютерного дискурсу обумовлює проблеми при роботі з ним, оскільки часто класифікація слів чи то віднесеність термінів до певної категорії наукового знання не є чіткою та не має визначених меж. Вудсутність точного розуміння оригіналу обумовлює проблеми перекладу комп'ютерного дискурсу.

Проблеми перекладу комп'ютерної лексики також обумовлюється проблемою наявності еквівалентів перекладу в українській мові, що обгрунтовує появу складнощів словотвору в сучасній українській мові.

Наявність синонімії та багатозначності у термінології унеможливорює родову співвіднесеність термінів. Для номінації понять в області комп'ютерних технологій англійська мова є первинною по відношенню до інших мов, що пов'язано з лідерською позицією США у даній галузі.

Крім того, інтернаціоналізація спілкування за допомогою глобальних засобів комунікації сприяла поширенню міжнародного спілкування користувачів глобальної мережі. Це сприяє виникненню національної комп'ютерної лексики.

Найбільший комплекс проблем перекладу пов'язаний з розумінням синтаксичної структури та морфологічного складу речень, тобто, з граматичними проблемами. Подолання труднощів перекладу граматичних (морфологічних та синтаксичних) явищ, безперечно, набуває особливого значення у світлі зіставлення особливостей їх відтворення в перекладі текстів різних жанрів функціональних стилів, зокрема текстів науково-технічної літератури.

Основні труднощі перекладу термінології полягають у неоднозначності термінів, їх полісемантичності, відсутності перекладацьких відповідників у випадку неологізмів та національній варіативності термінів. Основними проблемами англійської термінології є нестача власне української термінології для перекладу, що відбувається через русифікованість науки. Більшість спеціалізованої літератури видається російською мовою. Велика кількість термінів має латинську основу, тож приходять в українську мову через транслітерацію. Запозичення часто модифікуються і словотворчий процес відбувається не за правилами правопису.

Слід пам'ятати, що з однієї мови на іншу терміни не перекладаються як звичайні слова. Оптимальним є такий шлях перекладання термінів: «поняття - український термін», а не «іншомовний термін – українській термін», з якої мови не відбувався б переклад. Тобто пошук терміна-відповідника починається з аналізу властивостей нового поняття. Цілком можливо, що котрась з властивостей «підкаже» іншу назву цьому поняттю, ніж вона є у мові, з якої здійснюється переклад.

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ТА КАТЕГОРИЗАЦІЯ ТЕКСТІВ КОНТРАКТУ

Помазан В. І.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – канд. філол. наук, ст. викладач Таценко Н. В.

Звернення до теоретичних напрацювань сучасної лінгвістики відкриває нові можливості в інтерпретації комерційного контракту як результату текстової комунікації. Необхідність системного дослідження когнітивно-комунікативних аспектів комерційного контракту, який складає понад 90% загальної кількості укладених ділових угод англійською мовою, зумовлює можливість його розгляду в трихотомії “форма – зміст – функція”. Такий підхід пов'язаний з описом процесу текстотворення в діловій сфері спілкування, а також закономірностей і механізмів його реалізації в контексті руху від усного дискурсу переговорів до писемно закріпленого офіційно-ділового тексту.

Тексти комерційних контрактів розглядаються як сукупність штампів і фразових одиниць відповідно до жанрових властивостей офіційно-ділового стилю, тоді як соціальний контекст і предметна ситуація, під впливом яких вони формуються, все ще залишаються поза увагою науковців.

Будучи однією із складових офіційно-ділового дискурсу, комерційний контракт характеризується такими основними рисами: екстралінгвальне підґрунтя, антропоцентричність, чітка структурно-логічна схема, системна зумовленість внутрішньотекстових зв'язків.

Формування текстотипу „комерційний контракт” передбачає взаємодію його структурно-семантичних, жанрово- і функціонально-стилістичних конститuentів, зумовлених цілою низкою екстралінгвальних чинників. Відзначаючись загальною регулятивною спрямованістю, текст комерційного контракту з'являється внаслідок паритетних домовленостей, досягнутих комунікантами в процесі ділового полілогу – усних чи письмових переговорів. Він узагальнюється й модифікується в офіційно-діловий текст високого рівня стандартизації в рамках законів творення й функціонування відповідного мовленнєвого жанру.

Текст комерційного контракту існує як конвенціалізований мовленнєвий твір, оскільки він є результатом напруженої інтелектуальної роботи комунікантів. Він формується внаслідок інтерактивної текстової комунікації за умови почергової зміни ролей адресанта й адресата. За ступенем завершеності, що вимагають закони жанру, в процесі створення такого офіційно-ділового тексту мають місце три етапи: 1) первинний текст-схема, 2) чернетка, 3) остаточний текст. Лише останній із них відповідає всім економіко-правовим, жанрово-композиційним і структурно-логічним нормам.

Незмінним когнітивно-семантичним стрижнем лексико-семантичної системи комерційного контракту є термінологія. Її корпус складається із термінів загальнонавчального (*to fulfill the obligations, prohibition of export or import*), загальнонаукового (*inside diameter, net weight, square meters*), офіційно-ділового (*notification, order, request*) і економіко-правового (*public company, partial shipment, appeal, binding decision*) прошарків. Правовий аспект комерційної діяльності закріплюється юридичними термінами на кшталт *single umpire, the Arbitration Court, to violate the rules, to infringe the Contract, damage to or loss of the goods*. Економічний же аспект цієї діяльності закріплюється не тільки у власне економічній термінології (*current account, to pay for collection, fines, shipment, to deliver, load, store*), але і в термінології тієї галузі, в якій він набирає чинності (промисловість, будівництво, аудит, транспорт, сфера послуг тощо).

У режимі користування (декодування) легітимним текстом комерційного контракту перформативні ролі розділяються. Цей факт концептуалізується в діловій картині світу чітко визначеними лексичними засобами: сторона А (*the party*), що отримує товари чи послуги, позначається як *Client, Customer* (замовник), *Receiver* (одержувач), *Leaseholder, Lessee* (орендар), *Licensee* (ліцензіат), *Buyer* (покупець), а сторона Б (*the party to a deal*), що постачає товари або надає послуги, – як *Performer* (виконувач), *Developer* (розробник), *Lessor* (орендодавець), *Licenser* (ліцензіар), *Agent, Dealer* (посередник), *Seller* (продавець). Задля запобігання неоднозначного тлумачення та непорозумінь ко-автори завжди уникають використання синонімічних номінацій в рамках одного й того ж конкретного тексту комерційного контракту.

Дієслова, набуваючи в текстах комерційного контракту свого предикативного статусу, спеціалізуються на категоризації дії, події, руху, сприйняття тощо (*to buy, to sell, to credit, to ship, to transport, to store, to deliver, to effect, to pay, to /un/load*).

Не менш важливими вербальними засобами текстів комерційного контракту є кліше, які актуалізуються згідно з жанрово-стилістичними законами: *as agreed upon; hereinafter referred to as the Buyer; if the quality of the goods does not correspond to that stipulated in the Contract; is to be confirmed by certificates of quality issued by the producer as well as by certificate of origin*.

Під час руху від переговорів до писемного тексту об'єднавчі зусилля з мобілізації мовленнєвих ресурсів сприяють поступовому формуванню текстової матерії в напрямку лаконічності, компактності, ємності, точності. Реалізуються основні стратегії ділового мовлення – прагнення до повноти, стислості та стандартизованості повідомлюваного.

Таким чином, комерційний контракт – це не ізольована текстова одиниця, а органічна складова ділового дискурсу в сукупності його інтра- та екстралінгвальних параметрів, об'єднаних послідовною логічною будовою й мовними зв'язками з метою економіко-правового закріплення відповідних домовленостей певного кола комунікантів у комерційній сфері діяльності.

ПРИРОДА ТЕКСТІВ-РЕГУЛЯТИВІВ

Черток М. О.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – ст. викладач Чуланова Г. В.

Головна мета людського спілкування – це передача повідомлення, тобто обмін змістовою інформацією. Тому актуальним є вивчення тексту як основної комунікативної одиниці. Не існує загальноприйнятого визначення тексту з огляду на його поліаспектність. Текст як цілісна одиниця – це система комунікативних елементів, функціонально об'єднаних в єдину замкнуту ієрархічну семантико-змістову структуру сміжної концепції. Текст як писемний чи усний потік є послідовністю звукових, графемних елементів у синтаксичних структурах, що виражають комплекс пов'язаних між собою суджень. Текст – це острівець організованої, впорядкованої комунікації.

Наявність основних категорій тексту (інформативності, дискретності, лінійності, когерентності, закінченості, адресованості) об'єктивує дійову силу термінів “стандартний” або “типовий” [1]. Типові тексти – це завершені тексти, тобто структурно-змістовні, прагматико-комунікативні, функціональні, інформативні, відкриті до осмислення, дискретні за формою та змістом. Відсутність деяких з перерахованих категорій обумовлює віднесення тексту до типу ‘нестандартних’ або ‘нетипових’ [1]. Нормою типового тексту є наявність фабули, образної системи й композиції. Ідейно-образна система тексту реалізується в його змісті, якому підпорядкований план вираження, композиція й мова. Релевантним для нетипових текстів є дисгармонія між формою та змістом, відсутність заголовків, фабули, наявність реверсії базових блоків. Прикладом нетипових текстів є загадки, анекдоти, тексти реклами, оголошення, прислів'я, юридичні комплекси та ін.

Серед нетипових текстів виокремлюються тексти-регулятиви. Їхня функція полягає в керуванні поведінкою та вчинками об'єкта. З регулятивною функцією пов'язані наміри, цілі адресанта, тобто з якою метою він

звертається до адресата. До текстів-регулятивів тяжіють тексти реклами, інструкції, нормативні документи, вказівники, рецепти, рекомендації та ін. В даній роботі ми розглядаємо тексти реклами в періодичних виданнях. Рекламний текст розуміємо як закінчений мовленнєвий твір з визначеною формальною і змістовою структурою, який виступає як повідомлення, що має передати адекватний задум автора, інформацію про предмет реклами з кінцевою метою спонукати адресата до активної дії - придбати цей товар. Рекламний текст як засіб масового впливу функціонує у сфері масової комунікації, поєднує лінгвальні й екстралінгвальні засоби і має основні ознаки тексту, серед яких позитивна прагматична спрямованість відіграє провідну роль. Підвищена частота лексичних одиниць позитивної оцінки - основна особливість сучасних рекламних текстів, їхній категоріальний атрибут, їхня константа. Прагматична спрямованість тексту-регулятиву виявляється в актуалізації тих вербальних компонентів, які впливають на адресата, активізують інтелектуальні й емоційні реакції, викликають необхідні відповідні дії. До значущих маніпулятивних компонентів належать прикметники, дієслова й іменники. Звернення до споживача висловлюється в репрезентації спонукального мотиву шляхом умовних пропозицій, імперативів волонтаривного і неволонтаривного плану: *Custom Switches! If you buy, specify or use them and want a better price, higher quality or faster delivery, let Tricon quote on your needs.* Категорія оцінки знаходить своє специфічне відображення в рекламі і насамперед в експансії оцінних предикатів, що не просто повідомляють про факти, а впливають на споживача.

Стратегії впливу, спонукання і регулювання найбільш явно виявляються у тих типах тексту, де функція впливу є основною, а мовне маніпулювання практикується досить часто і відіграє важливу роль. Рекламний текст - яскраве тому підтвердження, і його лінгвістичний аналіз - це найважливіший інструмент вивчення мови реклами, і, зокрема, його регулятивних властивостей.

1. Кобякова І. К. Креативне конструювання вторинних утворень в англomовному художньому дискурсі: Монографія. – Вінниця: Нова книга, 2007. – 128с.
2. Чуланова Г.В. Структурно-композиційні особливості текстів-регулятивів в англomовному дискурсі // Лінгвокогнітивні аспекти малих текстів. – Суми: Вид-во СумДУ, 2008. – С. 136-153.

ПОЛІАСПЕКТНІСТЬ ЗАГАДОК (КОНТРАСТИВНИЙ АСПЕКТ)

Якущенко Ю. М.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – д-р філол. наук, професор Швачко С. О.

Загадка, як один з найдавніших та своєрідних зразків ранньої художньої творчості народу, досліджувалася багатьма вченими-лінгвістами, але все ж ще не достатньо матеріалів, які висвітлюють спільні та відмінні лінгвокультурні риси українських та англійських загадок, їх поліаспектність та саме контрастивні аспекти.

Загадки становлять багаторівневу семіотичну систему, у якій закріплено уявлення людини про світ від найдавніших часів. Мова загадок є складовою загальною мовною системою й використовує її закономірності та можливості категоризації дійсності в незвичний спосіб, що робить загадки засобом для розвитку людського мислення й долання стереотипів, створених повсякденним ужитком мовних одиниць. Останнім часом фольклорні тексти стали об'єктом концептуальних лінгвістичних досліджень, оскільки вони відбивають культурне тло і слугують матеріалом для реконструкції національної ментальності та стереотипів [2, 49-51].

Загадки – це семіотичні знаки специфічної синтактики, семантики та прагматики. Вони – яскравий приклад нетипових текстів. Вони реалізують питальність вербальними та невербальними засобами за допомогою слів та просодики. Нетиповість є прозорою у подачі блоків теми та реми, їх реверсії. Тема імплікується, залежить від пошуків з боку адресатів, їх креативного менталітету.

Усе аномальне сприймається на фоні певного стандарту, норми. Нормою художнього тексту є наявність фабули, образної системи та специфічної композиції. Ідейно-образна система художнього тексту реалізується у його змісті, якому підпорядковані поверхнева структура та композиція.

Тексти вивчаються у руслі агностичних, конструктивних, комунікативних і навчальних параметрів. Різноманітність текстів проявляється в наявності атрибутів – великих і малих форм, інформативних і неінформативних, емоційних і неемоційних, усних і письмових, вербальних і невербальних [1, 103-105].

Текст як елемент культури виступає важливим інгредієнтом конвенційних канонів і традицій. Як об'єкт літератури текст корелює із грою за змістом, з ритуалом – за формою. У текстах репрезентуються реальні та ірреальні події, зберігаються традиції минулого, у домислах і фантазіях створюються нові картини світу.

Загадки належать до вторинної дериваційної когнітивної зони. Їх поява препарується облігаторним досвідом порівнювати, аналізувати та абстрагувати. Загадки в основному базуються на метафорі, мають форми запитання (графічного або еліптованого), шаради, головоломки [1, 103-109]. Наприклад: *All about, but cannot be seen, can be captured, cannot be held, no throat, but can be heard. What is it? (The wind); At night they come without being fetched, and by day they are lost without being stolen. What are they? (Stars).*

Загадка живе у двох контекстах – адресата й адресанта, в чому полягає її діалогічна природа [2, 49].

Осмилення загадки з огляду на формально-структурну організацію уможливорює її визначення як текстового утворення, продукта когнітивно-комунікативної творчості, що передає предметно-логічну, естетичну, образну, емоційну та оцінну інформації про навколишню дійсність.

Особливості функціонування українських та англійських загадок у мовленні дозволяє поділити їх на дві великі групи. До першої із них належать загадки, що за комунікативною природою відповідають такому прямому мовленнєвому акту, як констатив (повідомлення, твердження, переконання). Вони мають формальні ознаки тексту-розповіді, хоча вже за першого наближення демонструють певні невідповідності (двочленна будова, інша наскрізна ілюктивна настанова тощо).

Контрактивний аналіз корелюючих текстів показує, що спільність рематичних блоків не передбачає ідентичності тематичних секторів.

Текст народної загадки – це вдалий приклад утілення вербалізованого досвіду і знань, накопичених певною лінгвокультурною спільнотою, синтез духовно-індивідуального та культурно-історичного у світобаченні людини й народу.

1. Швачко С. О. У царині номінативних та комунікативних одиниць: збірник наукових праць до 75-річчя з дня народження доктора філологічних наук, професора, академіка Академії наук вищої школи України Світлани Олексіївни Швачко / С. О.Швачко. – Суми: Вид-во СумДУ, 2010. – 168 с.
2. Діалогічна природа і комунікативна спрямованість загадки / Н. В. Захарова // Лінгвістика : зб. наук. праць. – Луганськ : Альма-матер, 2007. – №1 (11). – С. 47–54.

ПРАГМАЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ РЕКЛАМНИХ ТЕКСТІВ

Ярош В. О.

*(Житомирський державний університет імені Івана Франка)
Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Жуковська В. В.*

Сучасний етап розвитку лінгвістичної думки, поряд із традиційними, концентрує увагу на нових і оновлених формах комунікації, в тому числі і рекламному дискурсі, який розширює емпіричну базу досліджень лінгвістики.

До найактуальніших проблем сьогодення, що стосуються кожного жителя планети слід віднести екологічні проблеми, які на сучасному етапі набувають кризового характеру. Екологічна криза – це порушення взаємозв'язків в системі географічної оболонки, а також незворотні явища у біосфері, що викликані антропогенною діяльністю і загрожують існуванню людини як виду. Усвідомивши наближення глобальної екологічної катастрофи, людство вживає заходів щодо її відвернення.

Одним із засобів привернення уваги людей до екологічних проблем є екологічна реклама. Актуальність дослідження екологічних рекламних текстів визначається недостатнім вивченням їх структурно-семантичних, прагмалінгвістичних та лінгвостилістичних особливостей.

Мета дослідження полягає в розгляді лінгвістичних особливостей англomовних екологічних рекламних текстів в ціннісно-прагматичному аспекті.

Екологічна реклама – це реклама соціального характеру, яка закликає до дбайливого ставлення до навколишнього природного середовища, а також реклама товарів та послуг, які є більш дружніми до довкілля, ніж їх аналоги. Екологічні рекламні тексти є поєднанням вербального ряду та екстралінгвістичних компонентів. Так, Анжела Годдар у своїй книзі “The Language of Advertising” зазначає: “The word “text” here (as applied to advertising) is used in its widest sense, including visual artifacts as well as verbal language” [1, 6]. Будь-який рекламний текст має три складові: синтактику, семантику і прагматику.

У структурному аспекті рекламні тексти відзначаються чіткими критеріями добору складників. Вони пов'язані жорсткою послідовністю елементів: 1) заголовок; 2) пояснювальний текст; 3) слоган, товарний знак; 4) фраза-відлуння.

Проаналізуємо структуру рекламного тексту на прикладі екологічної реклами агентства Bates Viag Saatchi&Saatchi [2]. У даній екологічній рекламі логічно поєднанні всі зазначені структурні елементи.

Слоган "Save the world!" є частиною заголовка "Save the world! Which one?". Пояснювальний текст "For us the Earth is the only place where we can physically survive. For the Universe it's just a planet beside a small star in a remote Galaxy. We must stop destruction our planet for one good reason. We

simply don't have another one" розкриває зміст реклами, яка закінчується фразою-відлунням "Nobody but us will take care of the Earth".

Звернемо увагу на використання графічних засобів у досягненні промовистості цього рекламного тексту. Автори реклами, намагаючись підсилити експресію, використовують різні розділові знаки та шрифти. Знак оклику посилює «захований» у заголовку ефект, а питальна форма використовується як спонукання, що закликає адресата звернутися до тексту реклами, вникнути в проблему, який світ необхідно рятувати. Основна ідея графічно виділяється збільшеним шрифтом та особливим розміщенням (по центру оголошення), а роз'яснення – меншим шрифтом внизу оголошення.

Показово, що у даному рекламному тексті збільшена питома вага таких частин мови як іменник, займенник та дієслово. Так, іменники складають 29% від всіх мовних одиниць в обстеженому рекламному оголошенні, займенники – 20%, дієслова – 18%, прикметники – 13%, прикметники, числівники, прислівники та частка – по 4%, сполучники та дієприкметники – по 2%.

У даному випадку іменник реалізує свою основну функцію – функцію називання, тобто здатність самостійно нести інформацію. Жоден рекламний текст не може обійтися без поширення значення іменників за допомогою прикметників, які деталізують, конкретизують, а також увиразнюють виклад. Дієслова вжито головним чином у формах теперішнього та майбутнього часу, а також у наказовому способі, що пояснюється логікою рекламної комунікації та є головним засобом, здатним спонукати читача до виконання певної дії. Особові займенники другої особи підсилюють спрямованість рекламного звернення на адресата.

Отже, англomовний екологічний рекламний текст являє собою складне композиційне утворення, головними функціями якого є інформування, мотивування, спонукання до дії.

1. Goddard A. The Language of Advertising / A. Goddard. – UK.:Routledge, 1999. – 128 p.

2. <http://www.biodat.ru/doc/ecorec/recl3.htm>

СЕКЦІЯ 5
«МЕТОДОЛОГІЯ Й МЕТОДИКА СУЧАСНИХ
ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

СТАТУС КОНЦЕПТІВ У ДОМЕНІ КУЛЬТОРОЛОГІЇ

Бацман О. О.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник - канд. філол. наук, доцент Чернюк Н. І.

Мові притаманні одночасно загальнолюдські та національні риси, тому проблеми співвідношення всезагального та національно-специфічного у тканині мови викликають особливу зацікавленість у лінгвістів.

Відображене в мовних формах, етнічно обумовлене осмислення та оцінювання зовнішнього світу стосовно певного етносу отримало назву національно-мовної картини світу. Питання сутності мовної картини світу трактується досить по-різному. Як мовну картину світу Л. Лисиченко розглядає характер відображення в мові концептуальної картини світу і мовні засоби вираження знань про неї. Концепти і поняття, які знаходяться в центрі картини світу, формують її ядро, як правило, є універсальними. Вони можуть бути спільними для різних культур, але також можуть наповнюватися національно-специфічними особливостями.

Несумірність категорій різних культур, що зокрема виливається у розбіжності значень, може призводити до неможливості порозуміння між представниками цих культур, а також унеможливити переклад. Непорозуміння виникає, коли один і той же об'єкт-стимул часто категоризується по-різному, залежно від культурної приналежності, в якій відбувається категоризація. Розуміння «чужого» тексту вимагає виходу за його межі й передбачає включення доступного інокультурному адресату фонду фонових знань іншої культури.

Концепт займає в системі "культура" центральне місце. "Концепт" можна вважати основною одиницею культурної і міжкультурної комунікації. Концепти виявляють взаємодію усіх основних антропологічних чинників культури: етнічного, історичного, психологічного, мовного та інших. Відповідно кожна з наук, що входить в сферу культурології, формує власний погляд на концепт. Будучи основною одиницею культурології, концепт втілює її міждисциплінарний характер. "Концепт" містить: 1) "загальну ідею" явищ цього ряду в розумінні певної епохи і 2) етимологічні моменти, що проливають світло на те, яким чином загальна ідея "зачинається" в безлічі конкретних, одиничних явищ. Поєднання цих моментів визначає суть явища. Концепт – смислова структура, що розгортається в діапазоні від генотипу до стереотипу.

У філософському розумінні концепт стоїть щонайближче до поняття. З точки зору етногенезу концепти можна розглядати як сигнали спадковості, пов'язані з традиціями і з адаптацією членів етносу до навколишнього світу. Згорнуті в стислу формулу або схему, концепти визначають стереотипи поведінки, у тому числі і поведінки мовної. Можна висунути припущення, що концепт – мікромодель культури, а культура – макромодель концепту. Концепт породжує культуру і породжується нею.

У когнітивній лінгвістиці вивчається "зміст концепту" у свідомості носіїв мови шляхом аналізу сукупності мовних засобів вираження концепту, а також текстів, в яких він значуще вживається.

Сенс відрізняється від значення. Концепт розуміється саме як сенс феномену, що ним позначається. Ім'я концептуальне в його відношенні до денотату. Представлення (внутрішній образ) завжди суб'єктивне - воно змінюється від людини до людини. Звідси виникає різноманіття уявлень, пов'язаних з одним і тим же сенсом. Різні "уявлення", сполучаючись з початковим сенсом, роблять сприйняття концепту унікальним. Тут усе залежить від характеру діалогу, від того, хто і як бере участь в процесі комунікації. Концепт в процесі комунікації має генетичний, актуальний і прогностичний смисловий плани.

Лише у діалозі, завдяки дії прямих і зворотних зв'язків в системі "культура", концепт стає "генератором" сенсів. Концепт завжди залучений в комунікативну ситуацію, а тому він динамічний, нестабільний, текучий. Він розташовується в діапазоні тих, що були і майбутніх, теперішніх і ще лише можливих втілень. Концепт реальний і віртуальний одночасно. Він належить до розряду диссипативних структур.

Лінгвістів цікавить часом передусім "понятійний" шар мовних концептів. Словникове значення слова розуміється як його концепт. Проте в цьому випадку не враховується комунікативна природа культури і концепту. Концепт є об'єктивно-суб'єктивним і суб'єктивно-об'єктивним, колективним, безособовим і одночасно особовим ядром культури.

Знакові за своєю природою, концепти можуть мати вербальну і невербальну форми. У невербальній формі концептом є ряд значущих (ритуальних, обрядових) дій, жестів. Невербальні концепти (константи) лежать в основі "стереотипів поведінки" людей, що дозволяють відрізнити членів "свого" етносу від "чужих". У вербальній формі концепти – "ключові слова" ("ключові метафори") цієї мови і цієї культури. Вербальний концепт – знакова структура, яка містить в собі сенс і форму породження цього сенсу.

Концептуалізацію та вербалізацію світу певним етносом зумовлюють два основні чинники: 1) факти зовнішнього стосовно етносу світу (природа та матеріальна культура народу, які етнос безпосередньо сприймає; 2) фактори національного способу мислення, національного менталітету.

На концептуальному рівні національно культурна специфіка полягає в існуванні специфічних концептів для певної мови, асиметрії прототипів, специфічності асоціативних просторів навколо концептів, способах

вербалізації концептів; на вербальному рівні такі концепти позначаються безеквівалентною лексикою і фразеологією.

Таким чином, дослідження кореляції універсальних та етномаркованих елементів картин світу етносів, аналіз етноспецифіки у процесах спілкування є ефективними засобами для усунення непорозумінь у міжкультурних контактах.

НЕСТАНДАРТНІ ПРИЙОМИ РОБОТИ З КВАНТИТАТИВНОЮ ЛЕКСИКОЮ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Горенко В. М.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – д-р філол. наук, професор Швачко С. О.

Нестандартний урок - це імпровізоване навчальне заняття, що має нестандартну структуру. Назви уроків дають деяке уявлення про цілі, завдання і методику проведення таких занять. До цієї групи належать методи, спрямовані на формування позитивних мотивів навчання, що стимулюють пізнавальну активність і сприяють збагаченню учнів навчальною інформацією. Їх поділяють на дві групи: методи формування пізнавальних інтересів учнів викликають позитивні дії та настрої - образність, цікавість, здивування, моральні переживання та метод стимулювання обов'язку і відповідальності в навчанні [1, 291-294].

Вивчення англійської мови вимагає неабиякого терпіння. Психологи довели, що знання, засвоєні без зацікавленості, не забарвлені особистим позитивним ставленням, не є стабільними. Це мертвий вантаж, адже пасивне сприйняття та засвоєння не можуть бути опорою для ґрунтовних знань. Діти запам'ятовують слабо, якщо навчання не захоплює їх. Перетворити заучування нудного матеріалу на захопливу гру — один із шляхів активного засвоєння знань. Найпоширенішими типами нестандартних уроків є: уроки - прес-конференції, уроки - аукціони, уроки - ділові ігри, уроки - занурення, уроки типу КВК, уроки - консультації, комп'ютерні уроки, театралізовані уроки, уроки з груповими формами роботи, уроки взаємного навчання, уроки творчості, які ведуть учні, уроки-заліки, уроки-сумніви, уроки-творчі звіти, уроки-формули, уроки-конкурси, уроки-фантазії, уроки - "суди", уроки-пошуку істини, уроки-концерти, уроки-діалоги, уроки-рольові ігри, уроки-екскурсії. інтегровані уроки тощо" [3, 217-218]. Удосконалення методики проведення нестандартного уроку розглядається як один із найважливіших напрямків підвищення пізнавального інтересу до вивчення іноземної мови, якості знань учнів. У свою чергу вдосконалення методики проведення нестандартного уроку передбачає знання вчителем педагогічної науки і його спроможність оцінювати свою роботу. Зміни в навчальному процесі ставлять

нові вимоги до діяльності вчителя, яка орієнтована на учня, і це викликає необхідність по-новому підійти до проблеми нестандартного уроку. Нестандартний урок – це імпровізоване навчальне заняття, що має нетрадиційну структуру. Поширеними методиками, методами і прийомами на нестандартних уроках є ділові, рольові ігри, моделювання, імітація, імпровізація, де саме середовище впливає на учня і перебудовує навчально-виховний процес. Нестандартні уроки пов'язані з груповими формами роботи. КВК – групи і капітан, громадський огляд знань, комісії, подорожі-екскурсії. При розкритті функціональних обов'язків у групі кожен учень сам шукає своє місце за здібностями. Якщо робота проводиться не регулярно, то учні можуть бути пасивними на рівні присутності, якщо – в системі, то, як правило, пасивних не буває. Рольова гра як методичний прийом навчання іноземних мов одержала широке застосування у практиці. Для учнів рольова гра – це ігрова діяльність, в якій вони беруть на себе певні ролі й виконують їх. Навчальний характер цієї діяльності учнями не усвідомлюється. Рольова гра має велике виховне значення. Вона допомагає згуртувати учнівський колектив, залучаючи до активної діяльності сором'язливих чи несміливих. У рольових іграх виховується свідомість, дисципліна, взаємодопомога, уміння відстояти свою точку зору.

Квантитативна лексика англійської мови може бути використана під час виконання рольових ігор, буквенних ігор, анаграм, паліндрому, метаграм, логогрифів, головоломок, кросвордів, чайнвордів, ребусів та ін., що представляють собою нестандартні завдання для школярів під час вивчення іноземної мови, що впливає на розвиток пізнавального інтересу і активності школярів при вивченні англійської мови. Числівники – це вторинні утворення, що походять в основному від іменників, від назв предметів, що стали еталонами числа. Витоки поняття числа сягають давнини і пов'язані з когнітивною діяльністю людства. Числівники етимологізуються в індоєвропейських коренях: латинських, ірландських, готських. З часом, числівники, десемантизуючись, з втратою семи предметності набувають рис термінологічності. Кожен числівник позначається наявністю конкретної семи числа. У синтаксичному нефразеологічному оточенні числівники позначають точну та приблизну кількість. Числівники на фразеологічних просторах позначають невизначену кількість та пусту кількість. Спустошеність квантитативних сполучень препарується семантичною девіацією (від предметності до термінологічності, до де термінологічності, і на кінець – семантичної пустоти, а саме використання числівників як орнаментальних одиниць, актуалізаторів ритму та рими – у лічилках, дитячих віршиках, скоромовках). Динамізм числівників підтверджується їх словотворчою активністю, можливістю заповнювати синтаксичні лакуни та конситуативно детермінуватися.

2. Кобякова І. К. Креативне конструювання вторинних утворень в англомовному художньому дискурсі: Монографія. – Вінниця: Нова книга, 2007. – 128с.
3. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка. - К.: Гранма, 1999. - 350с.

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ІНТЕНСИВНИХ МЕТОДІВ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ЗОШ

Меншун Ю. О.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – канд. філол. наук, ст. викладач Таценко Н. В.

Одним із аспектів вартих уваги є дослідження поетапної реалізації моделі інтенсивного навчання, основна ідея якого – розкриття та розвиток всебічних резервних можливостей особистості.

Одним із факторів, які характеризують інтенсивне навчання іноземним мовам, є досягнення навчально-виховних цілей за мінімальний термін при максимально можливому обсязі навчального матеріалу, що є необхідним і достатнім для ефективної реалізації поставленої мети. Мовленнєве спілкування, виступаючи об'єктом в інтенсивному навчанні, є одночасно і метою, і засобом досягнення цієї мети.

Інтенсивне навчання передбачає використання принципу колективної взаємодії, який визначається як такий спосіб організації навчального процесу, де учні активно й інтенсивно спілкуються один із одним. Сюди можна віднести й використання рольових ігор.

Рольові ігри вважаються невід'ємною часткою в інтенсивному навчанні іноземним мовам. Вищезазначений елемент сприяє одержанню нових знань, правильній оцінці вчинків, розвитку комунікативних навичок, пам'яті, мисленню, уяві і виникненню емоцій, а також таких рис, як колективізм, дисциплінованість, уважність.

Ще одним ефективним фактором в системі інтенсивного навчання є тематичні малюнки. Практика показує, що зазначений спосіб навчання має неабиякий вплив на розвиток монологічного мовлення. За допомогою карток із зображенням учні швидше вчаться вимовляти окремі фрази, які можна пов'язати з певною темою уроку.

1. Китайгородська Г. О. Зпровадження навчання іноземним мовам. – Іноземні мови в шкільництві, 1990. – №2. – 67 с.
2. Китайгородська Г. О. Методи інтенсивного навчання. М.: «Вища школа», 1986. – 432.
3. Китайгородская Г. А. Методические основы обучения иностранным языкам. – М.: Изд-во Моск. Университета, 1986. – 345 с.

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ЗАСОБАМИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Помазан В. І.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – канд. філол. наук, ст. викладач - Таценко Н. В.

Глобальне екологічне забруднення переконливо свідчить про недостатньо ефективну систему екологічного виховання населення, що є однією з основних причин незрілості екологічної свідомості людей. Забезпечення формування екологічної культури необхідно здійснювати на ранніх етапах шляхом екологізації всіх навчальних дисциплін, зокрема іноземної мови. Тому екологічне виховання учнів на початковому етапі вивчення іноземної мови наразі дуже актуальне.

Екологічна освіта та виховання, враховуючи фізіологічні особливості розвитку дитини, починаються вже на початковому етапі навчання. Шляхом залучення до різних форм навчання англійській мові, вчитель має сприяти формуванню екологічної культури учнів, виховати любов до навколишнього світу. Опановуючи англійську мову, учень вчиться оцінювати і моделювати екологічні ситуації та збалансовувати свою діяльність таким чином, щоб не порушувати екологічної рівноваги.

У молодших школярів засвоєння знань відбувається через процеси аналізу, систематизації, узагальнення, формування понять та суджень про природні явища, їх взаємозв'язки та естетичні властивості. З'являються інтелектуальні почуття здивування та задоволення від самого процесу пізнання таємниць природи.

Добираючи методику навчання іноземній мові, вчитель має орієнтуватися на вікові особливості сприймання школярами природи, які визначаються рівнем розвитку сенсорних процесів, почуттєво-емоційної сфери, інтелекту. Важливо залучити всі сенсорні аналізатори у процес сприймання природного явища засобами іноземної мови. Поєднання різних форм роботи, вдосконалення фонетичних та мовленнєвих навичок, тренування пам'яті та концентрації уваги засобами іноземної мови екологічної спрямованості складає чітку систему організації уроку іноземної мови.

Рольова гра та активне використання елементів наочності є найефективнішими методами екологічного виховання та формування екологічної свідомості учнів на початковому етапі вивчення іноземної мови.

Задовольняючи потребу дитини гратися, учитель забезпечує умови для екологічного виховання при вивченні іноземної мови. Рольова гра сприяє розвитку класифікуючого сприйняття, довільної уваги і пам'яті, виробленню вміння спілкуватися, інтелектуальному зростанню. Гра на уроці англійської мови – це ситуативно-варіативна вправа, де створюється можливість для багаторазового повторення мовного зразка в умовах максимально наближених до реального мовного спілкування.

Приведемо приклад лексичної гри екологічного спрямування: «Дійди до вчителя». У ході цієї гри відбувається тренування дієслів по темі “Nature Rules” (to plant, to clean, to run, to smell, to jump). Учень відходить на 5 кроків від учителя, а потім, зробивши крок, називає одне дієслово за темою. Сказавши правильно всі слова, доходить до вчителя. Учитель може погладити по голові, потиснути руку й т.д.

З метою активізації пізнавального інтересу молодших школярів доцільно вводити костюмоване інсценування улюблених, відомих учням казок англійською мовою. Під час вивчення дітьми сценаріїв краще засвоюється лексичний запас англійських слів, мовних структур, зворотів, запитань та мимовільно формується чітка система навичок поведінки екологічно-свідомої особистості.

На початковому етапі екологічного виховання під час вивчення іноземної мови доцільно використовувати природну, малюнкову, об’ємну, звукову і символічно-графічну наочність. Одночасне використання звукового та графічного пояснення сприяє ефективному досягненню поставленої мети – формування екологічної культури учнів.

Інтерактивну дошку (комп’ютер та проектор) слід розглядати як елемент системи засобів навчання, що значно підсилює інтерес школяра до навчання іноземної мови. За допомогою відео- та звукозапису відбувається посилення емоційного впливу навчального матеріалу, що забезпечує прискорення процесів сприймання, мислення та пам’яті молодших школярів.

Елементами унаочнення є також роздатковий матеріал, гербарії рослин, ілюстрації в журналах природознавства. Виготовлення стендів, стіннівок, пам’яток самими учнями є важливим компонентом колективної роботи, що активізує творчі здібності учнів.

Результати педагогічної роботи з екологічного виховання та одночасного вдосконалення мовних та мовленнєвих навичок учнів залежать від вмілого поєднання різних форм та методів організації уроку іноземної мови.

ВИКОРИСТАННЯ НАОЧНОГО МАТЕРІАЛУ ПРИ НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У СЕРЕДНІХ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ

Шевкунова В. Б.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – ст. викладач Чуланова Г. В.

Згідно із багаторічними спостереженнями педагога-дослідника І. В. Вікторенка, ми засвоюємо: 10 відсотків того, що читаємо, 20 відсотків того, що чуємо, 30 відсотків того, що бачимо, 50 відсотків того, що бачимо і

чуємо, 70 відсотків того, що обговорюємо з іншими, 80 відсотків того, що самі переживаємо, 90 відсотків того, чого навчаємо інших.

Принцип наочності розвивали усі провідні педагоги минулого. І. Г. Песталоцці писав: “Моєю найсуттєвішою, вихідною точкою зору є наступна: споглядання (чуттєве сприйняття) людиною самої природи є єдиним істинним фундаментом навчання, скільки воно (споглядання) є єдиною основою людського пізнання. Все, що слідує за ним, є просто результатом, або абстракцією від цього чуттєвого сприйняття”. Песталоцці значно збагатив принцип наочності. Відстоюючи необхідність наочності, він в той же час вважав, що органи відчуття приносять невпорядковані свідчення про оточуючий світ. Навчання повинно знищити невпорядкованість у спостереженнях, розмежувати предмети, тобто сформувавши поняття.

Своє обґрунтування принцип наочності одержав у „Великій дидактиці” Я. А. Коменського. Він писав: “...Хай буде для учнів золотим правилом: все, що лише можна, представляти для сприйняття відчуттями, а саме: бачене – для відчуття зором, чуте – слухом, запахи – нюхом, що можна вкусити – смаком, доступне дотику – дотиком”

При наочному навчанні вчитель, так би мовити, присутній при самому процесі формування мови в дітей і може спрямовувати цей процес. При цьому основну дидактичну функцію несе певний наочний посібник: він «виправляє» неправильний епітет, упорядковує неструнку фразу, вказує пропуск якої-небудь частини; одне слово, виконує на ділі легко те, що вчителю на словах виконати надзвичайно важко.

К. Д. Ушинський стверджував, що наочне навчання треба проводити до тих пір, поки в учнів виробиться достатня навичка свідомого, правильного і швидкого читання, а потім переходити до пояснювального читання, безумовно, з максимальним використанням наочності.

ЗМІСТ

С Е К Ц І Я 1. «МОВА ЯК ФУНКЦІОНАЛЬНА СИСТЕМА В АНТРОПОЦЕНТРИЧНІЙ КАРТИНІ СВІТУ»

ОСНОВНЫЕ СПОСОБЫ ПЕРЕДАЧИ КАЧЕСТВА РЕЗУЛЬТАТА В СФЕРЕ ГЛАГОЛОВ С РЕФЛЕКСИВНЫМ КОМПЛЕКСОМ. Бунятова Р. М.	3
СИЛЕНЦІАЛЬНИЙ ЕФЕКТ ТА СТИЛІСТИЧНЕ НАВАНТАЖЕННЯ ЙОГО НОМІНАЦІЙ. Ващук І. В.	4
АНТРОПОНІМІЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ: СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ. Величко Я. А. ...	5
СПЕЦИФІКА ВІЙСЬКОВОЇ ЛЕКСИКИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ. Волік Л. А.	7
ПОЛІАСПЕКТНІСТЬ МОВЧАННЯ ЯК СЕМІОТИЧНОЇ СИСТЕМИ. Єрмоленко А. І.	9
КВАНТИТАТИВНА ТА НУМЕРАТИВНА ФУНКЦІЇ АНГЛІЙСЬКИХ ЧИСЛІВНИКІВ. Жогіна Л. Ю.	10
ФРАЗЕОЛОГІЧНЕ БУТТЯ МАРКЕРІВ ІНДЕФІНІТНОЇ КІЛЬКОСТІ. Кальченко А. В.	11
ФРАЗОВІ ДІЄСЛОВА ЯК ФЕНОМЕН АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ. Кіржаєва О. С.	13
ОСОБЛИВОСТІ ВИРАЖЕННЯ НЕРІВНОСТІ В США НА СТОРІНКАХ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ВИДАНЬ. Круковська Н. І.	15
ГРАФІТІ ЯК СЕМІОТИЧНА СИСТЕМА. Мусурівська М. І.	17
ПЕРФЕКТ КАК СТАТИСТИЧЕСКИЙ ПАРАМЕТР ФУНКЦИОНАЛЬНЫХ СТИЛЕЙ. Нелюбая Т. П.	18
ЗАСОБИ ПЕРЕДАЧІ НЕГАТИВНОЇ ОЦІНКИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ. Ніжсенець О. А.	21
ГЕНЕЗИС ТА СТАНОВЛЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ. Піхота І. С.	23
ПРОМОВИСТІ ІМЕНА У ТВОРАХ АНГЛОМОВНОЇ ЛІТЕРАТУРИ. Шпак І. О.	25
КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ І КАТЕГОРИЗЦІЯ МОВЧАННЯ. Якубович А. В.	27

С Е К Ц І Я 2. «ПЕРЕКЛАД ТА МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ».

ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ АНГЛІЙСЬКИХ БАГАТОКОМПОНЕНТНИХ ТЕРМІНІВ. Андрійв Р. М.	29
ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ АНГЛІЙСЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ В НІМЕЦЬКИХ РЕКЛАМНИХ ТЕКСТАХ ТА ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ. Антоненко А. В.	31

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АВСТРИЙСЬКОГО ТА ШВЕЙЦАРСЬКОГО ВАРІАНТІВ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ. <i>Барабаш О. Ю.</i> ...	33
КОМП'ЮТЕРНА ЖАРГОННА ЛЕКСИКА ЯК ПРЕДМЕТ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. <i>Белан Н. Ю.</i>	35
ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ НОМІНАЦІЇ ЛЮДИНИ. <i>Білик О. В.</i>	37
КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ПЕРЕКЛАД ТЕРМІНІВ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ. <i>Бічева А. В.</i>	39
ПОЛІАСПЕКТНІСТЬ СИЛЕНЦІАЛЬНОГО ЕФЕКТУ (ІНТРАЛІНГВАЛЬНІ ТА ІНТЕРЛІНГВАЛЬНІ ВЕКТОРИ). <i>Буката М. В.</i>	41
ПЕРЕКЛАДАЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗА ЧАСІВ КИЇВСЬКОЇ РУСІ. <i>Денисенко Я. Ю.</i>	44
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АМЕРИКАНСЬКОГО ТА БРИТАНСЬКОГО СЛЕНГУ (НА МАТЕРІАЛІ РЕКЛАМНОГО ДИСКУРСУ). <i>Духно С. В.</i>	46
ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ АСПЕКТИ ЗАПЕРЕЧЕННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА НІМЕЦЬКІЙ МОВАХ. <i>Зимогляд І. Ю.</i>	48
МЕТАЗНАКИ ПЕРЕКЛАДНОЗНАВСТВА ТА ЇХ ВИТОКИ. <i>Кальченко К. В.</i>	50
СЕМАНТИЧНА СТРУКТУРА НЕОЛОГІЗМІВ-ЗАПОЗИЧЕНЬ В ПЕРЕКЛАДІ. <i>Коваленко А. О.</i>	51
ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТІВ З ПОРУШЕННЯМ ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНИХ НОРМ. <i>Коломієць Л. С.</i> ...	53
СТАТУС ЗАПОЗИЧЕНЬ В ІНДОЄВРОПЕЙСЬКИХ МОВАХ ТА ЇХ ІНТЕРЛІНГВАЛЬНІ АСПЕКТИ. <i>Кузнецова Г. А.</i>	56
СПІВВІДНОШЕННЯ ПРЯМОЇ МОВИ ТА СЛІВ АВТОРА В ХУДОЖНІЙ НІМЕЦЬКОМОВНІЙ ПРОЗІ. <i>Лисенко Ю. О.</i>	58
МОВНА МАЙСТЕРНІСТЬ МИКОЛИ ЗЕРОВА – ПОЕТА І ПЕРЕКЛАДАЧА. <i>Ляпа А. М.</i>	60
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕДАЧІ ІДІОЛЕКТУ ПОЛІТИЧНИХ ЛІДЕРІВ. <i>Малютіна Ю. В.</i>	61
МІСЦЕ ІВАНА ФРАНКА В ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ. <i>Махіненко О. Е.</i>	63
ОНОМАТОПОЕТИЧНІ ЕЛЕМЕНТИ В ПЕРЕКЛАДІ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ. <i>Мірошніченко О. І.</i>	65
ТРУДНОЦІ ПЕРЕКЛАДУ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЛЕКСИКИ. <i>Міщенко О. О.</i> ..	67
ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ РІЗНОСПРЯМОВАНОГО РУХУ ДІЄСЛОВА «ХОДИТИ» В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ. <i>Опанасенко О.</i>	69
ПЕРЕКЛАД ЗООНІМІВ. <i>Піддубна І. В.</i>	70
СПЕЦИФІКА ПЕРЕДАЧІ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ ВАРІАНТІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПОЗА МЕЖАМИ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ. <i>Підлуцька В. І.</i>	71
КВАНТИТАТИВНІ ВИЗНАЧНИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В	

ПЕРЕКЛАДИ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ. <i>Пронь В. П.</i>	73
МЕДІАДИСКУРС В МОВАХ ОРИГІНАЛУ ТА ПЕРЕКЛАДІ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ). <i>Руднева В. О.</i>	75
ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ СУЧАСНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРІВ. <i>Федоренко Ю. В.</i>	77
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НЕОЛОГІЗМІВ У ВІЙСЬКОВОМУ ДИСКУРСІ. <i>Федорко О. О.</i>	79
ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ НЕВЕРБАЛЬНОСТІ В ДІАЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ. <i>Федоряко А. Ю.</i>	81
ПОЄДНАННЯ ЕКСПЛІЦИТНОГО ТА ІМПЛІЦИТНОГО В ПОЕЗІЇ Г. ГЕЙНЕ (ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ АСПЕКТИ). <i>Шкробень А. Ю.</i>	82

СЕКЦІЯ 3. «ДИСКУРСИВНА ЛІНГВІСТИКА».

КОНТРАСТИВНИЙ АНАЛІЗ КАЗОК. <i>Антипіна О. В.</i>	84
АВТОРСЬКИЙ ТА ЧИТАЦЬКИЙ ДИСКУРСИ ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ ТА ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ. <i>Васюхно Л. В.</i>	86
СТАТУС НЕВЕРБАЛЬНИХ ЗАСОБІВ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ. <i>Виноградської Ю. О.</i>	88
ВИКОРИСТАННЯ РЕКЛАМНИХ ТЕКСТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНФОРМАТИВНОГО ЧИТАННЯ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ. <i>Габрелян В. В.</i>	89
ІНТРАЛІНГВАЛЬНІ ТА ІНТЕРЛІНГВАЛЬНІ ВЕКТОРИ АНГЛІЙСЬКИХ КАЗОК. <i>Гуляницька Л. М.</i>	92
ВИМІР ТА ВИМІРЮВАННЯ ПОЕТИЧНОГО ДИСКУРСУ (ІНТРА- ТА ІНТЕРЛІНГВАЛЬНІ АСПЕКТИ). <i>Дігтярьова І. В.</i>	94
ЕТИКЕТНИЙ СТАТУС МОВЧАННЯ. <i>Козир Г. О.</i>	95
ПОЛІФУНКЦІОНАЛЬНІСТЬ ЛЮДСЬКОГО МОВЧАННЯ. <i>Корольова С.</i>	97
КОНФЛІКТНА МОВЛЕННЄВА ВЗАЄМОДІЯ (АГРЕСИВНИЙ СТИЛЬ СПІЛКУВАННЯ). <i>Крикун А. А.</i>	98
ПОЕТИЧНІ ОБРАЗИ МОВЧАННЯ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ. <i>Куліш В. С.</i>	100
ТИПОЛОГІЯ КОНЦЕПТІВ У КАЗКОВОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ КАЗОК). <i>Масько Г. А.</i>	102
СТАТУС МОВЧАННЯ У КОРПУСІ НЕВЕРБАЛЬНИХ ЗАСОБІВ КОМУНІКАЦІЇ. <i>Овчиннікова О. В.</i>	104
ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ НА СТАРШОМУ ЕТАПІ. <i>Поляков І. С.</i>	106
ПАРЕМІЙНЕ БУТТЯ МОВЧАННЯ (ТИПОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ). <i>Романенко К. С.</i>	108

ПАУЗАЦІЯ В ДРАМАТИЧНОМУ ТЕКСТІ. <i>Светлова А. І.</i>	110
ЛІНГВО-КОМУНІКАТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ ДИСКУРСУ РОДИННОГО СПІЛКУВАННЯ. <i>Сергієнко А.</i>	112
СЕМАНТИЧНИЙ ЗСУВ ТЕРМІНІВ РІЗНИХ ДИСКУРСІВ. <i>Хантіль М. Б.</i>	114
ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ВВІЧЛИВОСТІ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ВАРІАНТІ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ). <i>Харченко О. А.</i>	116
ФЕНОМЕН ЗАПЕРЕЧЕНЬ В АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ І ДІАЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ НА ЛЕКСИЧНОМУ, МОРФЕМНОМУ, СИНТАКСИЧНОМУ І СТИЛІСТИЧНОМУ РІВНЯХ. <i>Черепньова Я. Г.</i>	118

СЕКЦІЯ 4. «ПРОБЛЕМИ СТИЛІСТИКИ І ЛІНГВІСТИКИ ТЕКСТУ»

ПЕРВИННІ ТА ВТОРИННІ КОНСТРУЮВАННЯ РЕКЛАМНИХ ТЕКСТІВ. <i>Габрелян В. В.</i>	119
ГРУПИ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ЕВФЕМІЗМІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ І УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ. <i>Голофост В. Г.</i>	121
СТИЛІСТИЧНА КОМПЕТЕНЦІЯ ПЕРЕКЛАДАЧА У СФЕРІ КОМП'ЮТЕРНОГО ДИСКУРСУ. <i>Крюкова Ю. В.</i>	123
КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ТА КАТЕГОРИЗАЦІЯ ТЕКСТІВ КОНТРАКТУ. <i>Помазан В. І.</i>	125
ПРИРОДА ТЕКСТІВ-РЕГУЛЯТИВІВ. <i>Черток М. О.</i>	127
ПОЛІАСПЕКТНІСТЬ ЗАГАДОК (КОНТРАСТИВНИЙ АСПЕКТ). <i>Якущенко Ю. М.</i>	129
ПРАГМАЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ РЕКЛАМНИХ ТЕКСТІВ. <i>Ярош В. О.</i>	131

СЕКЦІЯ 5. «МЕТОДОЛОГІЯ Й МЕТОДИКА СУЧАСНИХ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

СТАТУС КОНЦЕПТІВ У ДОМЕНІ КУЛЬТОРОЛОГІЇ. <i>Бацман О. О.</i>	133
НЕСТАНДАРТНІ ПРИЙОМИ РОБОТИ З КВАНТИТАТИВНОЮ ЛЕКСИКОЮ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ. <i>Горенко В. М.</i>	135
ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ІНТЕНСИВНИХ МЕТОДІВ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ЗОШ. <i>Меншун Ю. О.</i>	137
ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ЗАСОБАМИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ. <i>Помазан В. І.</i>	138
ВИКОРИСТАННЯ НАОЧНОГО МАТЕРІАЛУ ПРИ НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У СЕРЕДНІХ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ. <i>Шевкунова В. Б.</i>	139

Наукове видання

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ІННОВАЦІЇ
МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
(Суми, 25 – 27 листопада 2010 року)

Відповідальний за випуск І.К. Кобякова
Комп'ютерне верстання Н.М. Балакірева
Стиль та орфографія авторів збережені.

Підписано до друку 5.11.2010.
Формат 60x84/16. Ум.друк.арк. 8,37. Обл.-вид.арк. 9,28. Тираж 70 пр. Зам. №1353.
Собівартість видання 13 грн 20 к.

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.